



İZMİR BAROSU
ÜLTEN

8 MART 2012 ÖZEL SAYISI

21-22 Nisan 2012 tarihinde Ankara'da yapılacak olan 1. Kadın Avukatlar Kurultayı öncesinde İzmir Barosu Kadın Avukatlar Atölye Çalışması yapıldı. 07-08 Ocak 2012 tarihinde yaklaşık 40 avukatın katıldığı atölye çalışmasının ilk gününde kurultay hakkında bilgilendirme yapıldıktan sonra 4 atölye grubu oluşturularak kurultayın ana teması ve tebliğ başlıkları çerçevesinde özgürce; **HUKUKA, YAŞAMA, DÜNYAYA VE KENDİMİZE DAİR SÖZÜMÜZÜ SÖYLEDİK!**

DİRENCİN ŞAİRİ UMUDUN YAZARI SENNUR SEZER

8 MART'LAR YETMEZ GERÇEK EŞİTLİK İSTİYORUZ!

Doç. Dr. Ece Göztepe

BİR ÖLÜYE NASIL YARDIM EDİLİR?

Ayşegül Altınbaş

Sahibi:

İzmir Barosu Adına Başkan
Av. Sema PEKDAŞ

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü:
Av. A. Haşim Öztürk

Editör:

Av. Şenay Tavuz

Yönetim Yeri:

İZMİR BAROSU
1456 Sokak No:14 35220
Alsancak / İZMİR
Tel: 0232 463 00 14
Faks: 0232 463 66 74

e-posta:

yayin@izmirbarosu.org.tr,
yayin.kurul@gmail.com

web site:

www.izmirbarosu.org.tr

Basıma Hazırlık:

Egetan Bas. Yay. Ltd. Şti.
Tel: 0232 421 08 96

Baskı ve Cilt:

Lamineks Matbaacılık Dijital Baskı
İşl. San. Tic. Ltd. Şti.
5627 Sokak No: 37 Çamdibi/İzmir
Tel: 0232 433 33 55
Faks: 0232 457 30 33
www.lamineks.com.tr

Basıldığı Tarih:

9 Mart 2012

BU SAYIDA

- 3** “Yasalardaki eşitliği kısmen sağlasak da toplumsal bellekleri ve geleneksel anlayışları, kafalardaki NAMUS=KADIN denklemine bozamadık henüz...”
Av. Şenay Tavuz
- 7** ŞİİR / Hergele Şiirler
Sennur Sezer
- 8** Bir Baskı İdeolojisi:
Heteroseksizm
Av. Elif Ceylan Özsoy
- 11** Kadının Siyasete Katılımında Uluslararası Ön Model: Norveç Örneği
Yrd. Doç. Dr. Dr. Huriye Toker
- 15** DİRENCİN ŞAİRİ UMUDUN YAZARI SENNUR SEZER
- 16** Fevziye Cengiz Davası: İşkence ve Kötü Muamele Arasındaki İlişki
Av. Birgül Değirmenci
- 18** İzmir Barosu TBB Delegatesi Avukat Pelin Erda: KADIN SİĞİNMA EVLERİ "AİLE"YE YÖNELİK BİR TEHDİT DEĞİLDİR...
Söyleşi: Av. Devrim Cengiz Aygün
- 22** Kader mi? Kimi kandırılıyorsunuz!
Sevim Korkmaz Dinç
- 23** ŞİİR / ANNEM VE KUŞLAR
Sennur Sezer
- 24** KADIN/ERKEK EŞİTTİR... AMA HER ZAMAN DEĞİL!
Av. Birgül Değirmenci
- 27** Bir Ölüye Nasıl Yardım Edilir?
Ayşegül Altınbaş
- 29** Kadınların öldürülmemeleri ve korunmaları için Ortaya Konan "İRRADE"!!!
Nihat Tarımeri
- 35** ŞİİR / Kazılarda Bulunmuş En Eski Belge
Sennur Sezer
- 36** Hukuk Öğrencisi Olarak Kadın
Aslı Erdoğan - Dilek Demir
- 38** 21-22 Nisan 2012 tarihinde Ankara'da yapılacak olan 1. Kadın Avukatlar Kurultayı öncesinde İzmir Barosu Kadın Avukatlar Atölye Çalışması yapıldı.
HUKUKA, YAŞAMA, DÜNYAYA VE KENDİMİZE DAİR SÖZÜMÜZÜ SÖYLEDİK
- 63** 8 MARTLAR YETMEZ GERÇEK EŞİTLİK İSTİYORUZ!
Doç. Dr. Ece Göztepe
- 67** ŞİİR / ANA
Sennur Sezer
- 68** KADIN CİNAYETLERİ
Leyla Özgür

“Yasalardaki eşitliği kısmen sağlasak da toplumsal bellekleri ve geleneksel anlayışları, kafalardaki **NAMUS=KADIN** denklemini bozamadık henüz..”

Şenay Tavuz

Avukat, İzmir Barosu

Ayırmıcılık, Toplumsal Cinsiyet, Kadın, Şiddet, Aile... Toplum, Demokrasi, Radikal İslam, Öteleştirme, Irkçılık, Militarizm, Savaş...

Muhafif, Savaş Karşıtı, Feminist, Sosyalist, Kemalist, Ateist, Komünist, Faşist vs..... diye uzayan sosyolojik kavramların yaşantımızdaki çarpışmasından oluşan bir dünyanın kadınlarıdır.

Artık kavramlarla konuşup/ anlaşmaya/ çatışmaya/uzlaşmaya çalışır olduk sanki.... Her bir kavramı ifade ettiği olgudan ayrı düşünmekten midir nedir, bitmeyen bir girdabin içindeyiz hissine kapılıyoruz çoğu zaman. Bu girdaptan çıkmak için anahtar olabilecek yollardan en önemlisinin geçmişe dönüp geldiğimiz noktayı feminist bir gözle yeniden değerlendirmek olduğunu düşünüyorum.

İnsanlık tarihini feminist perspektiften değerlendirdiğimizde kadınların ikincilleştirilmesinin ve ayrımcılığa uğramasının ve aynı zamanda kadınların bu duruma karşı yürüttükleri mücadelelerin, toplumsal ve ekonomik sistemlerle eklenmiş bir biçimde yanyana veya ardışık biçimde yürüdüğünü görmekteyiz. Bir çok

kadın bu alandaki mücadeleleri nedeniyle bulunduğu çağa göre değişik yöntemlerle cezalandırılmışlardır.

Örnek vermek gerekirse; Christine de Pisan (1336-1430), Ortaçağda, “Kadınlar Kentinin Kitabı” adlı eserle,1405 de bu ezilmeye karşı çıkma cesareti gösteren kadınlardandı.

Bir başka örnek ise; Fransız Devriminden sonra, Olympe de Gouges’un 1791’de “Kadın ve Yurttaş Hakları Bildirgesini” ilan edilmesine yönelik yürüttüğü politik mücadelesi nedeniyle , “kadın cinsine yakışmayacak biçimde politika yapmaya kalkıştığı için” devrimci mahkeme tarafından giyotine gönderilmiş olmasıdır.

“İnsanlar, Eşittir, Özgürdür, Kardeşlidir” diyen İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirgesindeki insanlar kavramında kadınların kastedilmediği çok açıktı. Buna isyan eden

Olympe Gogues 1791’de “Kadın ve Yurttaş Hakları Bildirgesini” ilan ederek, “Kadınlara

giyotine çıkma hakkı tanınıyor ama kürsüye çıkma hakkı tanınmıyor” diyerek kadınlara siyasi hak tanınmasını istediği için 1792 de giyotin cezasına çarptırıldıktan çok uzun bir zaman sonra **Fransa’da 4 Ekim 1944’de yapılan yasa değişikliğiyle kadınlara seçme ve seçilme hakkı verildi.**

29 Nisan 1945’te ilk defa belediye seçimlerine katılan kadınlar 21 Ekim 1945’te de ilk defa parlamento seçimlerinde oy kullandılar.

Ondan çok önce İngiltere’de bazı kadın yazarlar, “insanların, koşulsuz var olduğu öne sürülen



doğal hakları"ndan niçin kadınların yararlandırılmadığını sormaya başlamışlardır. 1700 yılında yazar Mary Astell, "eğer bütün insanlar doğuştan özgürse, nasıl oluyor da bütün kadınlar köle doğuyor? Kadınlar, erkeklerin tutarsız, belirsiz, bilinmeyen, keyfi iradelerine tabi olduklarına göre, bu kölelik durumu değil de nedir?" diye isyan etmiştir.

Verilen birkaç örnek bile kadınların tarihsel süreç içinde ne kadar zorlu bir hak arayışı içinde olduğunu çok çarpıcı bir biçimde göstermektedir.

Kadınlardaki bu farkındalığın bir harekete dönüşmesi ise 19.yüzyılda gerçekleşmiştir. Bu hareketin ideolojisi olan Feminizm bu yüzyılda kitlesel bir nitelik kazanarak toplumsal bir harekete dönüşmüştür.

19. ve 20. yüzyıldaki mücadeleleriyle kadınlar için eşit haklar elde edilmesinde önemli rol oynayan liberal feministler liberalizmin, bütün bireylerin toplumda aynı derecede eşit olduğunu savunan dolayısıyla somut toplumsal-ekonomik-cinsel eşitsizliklerin üzerinin örtülmesine hizmet eden "eşitsizlikçi" karakterini açığa çıkarmaya çalışmışlardır. Feministlerin asıl hedefi, kadınların "kamusal" alana girmesini önleyen ve onları eve hapseden yasaları ve uygulamaları ortadan kaldırmak olmuştur.

Amerika'da Avrupa ülkelerinde oy hakkı için mücadele eden Sufrajeterlerin ilk açlık grevlerini başlatanlar olmuştur.

Radikal Feministler, kapitalist sistemi eklemlenmiş bir ataerkil sistem olduğuna dair tespitlerde bulunmuş ve mücadele hattını buna göre belirlemişlerdir. Kadınların erkeklere karşı dezavantajlı, eşitsiz ve ikincil bir konumda olduğu, ezildiği, sömürüldüğü noktasından hareket eder.

İlk belgelenen kadın hareketi, 1909 Kasım'ında başlayıp 1910 Şubat ortalarında sona eren New-York tekstil işçilerinin genel greviyle başlamıştır. Kısa sürede hareket 20 bin kadın işçinin aktif katılımıyla bir kadın hakları savaşına dönüşmüştür. Bu hareketlerde 700'den fazla kadın tutuklanmış, binlercesi dövülüp, hakarete uğramıştır.

1909'da Amerikan Sosyalist Partisi tarafından, Şubat'ın son Pazar günü Ulusal Kadınlar Günü olarak ilan edilmiştir.

1910'da, Kopenhag'daki kadınlar 2. Enternasyonal Konferansında, uluslararası bir kadınlar günü olmasının gereğini vurgulamış ve bunu kabul ettirmişlerdir.

1911 yılı 19 Mart'ında, Avrupalı kadınlar, ilk kez bir uluslararası kadınlar gününü kutlamışlardır.

Aynı yıl İsviçre, Avusturya, Danimarka ve Almanya'da bir milyondan fazla kadın eşit haklar istemlerini dile getirmişlerdir.

Rus kadınları, 1913'den itibaren Amerikalılar gibi her Şubat ayının son pazarını bu kutlamaya ayırmışlardır. 23 Şubat 1917'de Petrograd'da yapılan bir kadın hakları protestosu savaş aleyhtarı bir ayaklanmaya dönüşmüştür, kadınlar "ekmek ve barış" sloganlarıyla polisle çatışmışlardır. Eski Rus takvimindeki 23 Şubat günü, Sovyet Devrimi'nden sonra kabul edilen Batı takvimlerindeki 8 Mart'a rastladığından,

New York'ta kadın işçilerinin emek günü yürüyüşü, 6 Eylül 1909...



New York'ta kadın işçilerinin emek günü yürüyüşü, 6 Eylül 1909...



1918'den itibaren Kadınlar Günü, Rusya'da 8 Mart'ta kutlanmaya başlanmıştır.

2. Dünya Savaşı ve ardından başlayan Soğuk Savaş yıllarının büyük bir bölümünde ise kadın hareketi çok fazla ilgi çekmemiştir. Ancak 1960ların sonunda hareket tekrar hız kazanmıştır. Ve tüm bunların sonucu olarak 8 Mart'ı UNESCO 1977'de Dünya Kadınlar Günü olarak açıklamıştır.

Bugün dünyanın pek çok ülkesinde kadınların oy hakkı vardır ve kadınlar eşit haklar elde etme mücadelesinde pek çok ileri adım atmışlardır. Yüzyılın başına oranla, özellikle gelişmiş ülkelerde somut başarılar elde edilmekle birlikte dünya geneline baktığımızda karşımıza çıkan veriler, henüz çok olumlu değildir.

Türkiye'de ise; Kadın Hareketini üç evrede incelemek gerekir.

- 1) Birinci Dalga Feminizm (Osmanlıdan 1934'e kadar olan dönem)
- 2) Durgunluk Dönemi (1935-1980)
- 3) İkinci Dalga Feminizm (1983-)

1923-1970 arası:

Yardım Dernekleri: Yoksul çocuklara yönelik dernekler ve kız çocuklarına burs veren, yurt ve pansiyon sağlayan dernekler. Türk Anneler Derneği vs.

Aile Planlaması ve üreme sağlığı amaçlı dernekler (Türkiye Aile Planlaması Derneği)

1950'lerde Meslek ve yardım kuruluşlarında kadınların örgütlenmesi, siyasi partilerde kadın kollarının kurulması vs.(Üniversiteli Kadınlar Derneği gibi.)

1970-1980 Arası :

* Kalkınmacı / İlerici / Kadınların Dernekleri (İKD, DDKD)



8 Mart 1978, İstanbul ... Kadınlar Taksim Meydanı'nda

Uluslararası gelişmelerin etkisiyle kurulan kadın dernekleri.

1980 Sonrası:

Patriyarkanın sorgulandığı, bilinç yükseltme grupları ile farkındalık çalışmalarının arttığı ve dünyadaki ikinci dalga feminist harekete tekabül eden bir anlayışla kadına yönelik her türlü ayrımcılık ve şiddetin sorgulandığı, özel olanın politik olduğu sloganında kendisini ifade eden bir kadın hareketi ivme kazanmıştır. (1984 de ilk kez dayağa karşı miting yapılmış, ardından MORÇATI'ya uzanan bir örgütlenme süreci gelişmiştir. O süreçte kadınlar Kaktüs, Cımbız gibi feminist yayınlar çıkarmaya başlamışlar, ardından Pazartesi dergisi çıkarılmıştır. Ankara'da Kadın Dayanışma Vakfı kurulmuş, İzmir'de Çağdaş Kadın Derneği kurulmuştur. Bir çok kadın grubu oluşmuştur.)

1990'larda, Kadınlar daha çok bağımsız kadın kurumlarında örgütlenmeye başlamışlar (Koope-ratif, dernek) fakat bunun yanı sıra Meslek örgütlerinde Kadın Komisyonları oluşturulmuş, Üniversitelerde Araştırma Merkezleri kurulmaya başlanmış, Kadın



Kütüphanesi kurulmuş, KSGM kurulmuş, Medeni Kanun ve Ceza Kanununa yönelik kadın platformları oluşturulmuştur. Yasalardaki cinsiyetçi düzenlemelerin değiştirilmesi için ortak mücadele yürütülmüştür. Ayrıca Kadın Sığınakları, Danışma/Dayanışma Merkezleri açılması için yerel ve ulusal düzeyde kampanyalar yürütülmüştür.

2009 yılında TBMM de Kadın-Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu kurulması düzeyine kadar ulaşan çalışmalarda Anayasanın 10.maddesinde de kadın erkek eşitliğinin sağlanması için devletin olumlu ayrımcılık yapmasının gerektiği kabul edilmiştir.

Çok kısa olarak özetlemeye çalıştığım bu tarihsel sürecin bize gösterdiği gerçek, dünyadaki tüm kadınlarla umutlarımız nasıl ortaksa ,yaşadığımız baskı ve işkence de hemen hemen aynı. Tarih boyunca yaşadığımız şiddet ve ayrımcılık 21. y.y.da da aynen devam ediyor.

Sizler de biliyorsunuz ki; kadına yönelik şiddetin her gün daha da artması, tecavüzlerin bu kadar yaygın olması, namus cinayetlerinin toplumca bu kadar kolay kabul edilmesi bir tesadüf değil elbet. Erkek egemen sistem, günlük yaşantımızda içselleştirdiğimiz militarizm, bizlere itaat etmeyi öğretmekte; ölmeyi ve öldürmeyi kutsallaştırmakta, ailesine, erkeğine ve devletine itaat etmeyen kadını ise cezalandırmakta.

Çok iyi bilindiği gibi açık veya üstü kapalı bir şekilde, dinlerde, yasalarda vs.de kadınlar ademoğlu/insan/adam kavramının dışında tutulan "öteki"dir.

Sonuç olarak bu durum kadınları ve kadınlığın tüm yönlerini kontrol altında tutmak ve aşağılamak isteyenler için gerekli çok önemli bir sosyal olgudur . Öteki; bir birey, ülke, etnik grup vs. olabilir. İki grup arasındaki farklılıkları vurgulayarak bir öteki yaratmaya dayalı olan bu teori, militarizmin dolayısıyla da devletlerin yaşam kaynağıdır. "Öteki"ne karşı güç teorisini analiz ederek özümsemek , askeri hareketler,savaşlar ile kadınlara yönelik saldırılar arasındaki bağı kurmamızı sağlamaya da olanak tanır.

Bir çok gelişmiş ülkede kadın hakları çok ilerlemeler göstermiş olsa da, ülkemizde ve dünyada kadın hakları

ne yazık ki istenen seviyelerden oldukça uzaktadır. Dünya genelinde kadın haklarında son yıllarda meydana gelen artış dahi bir çok gerçeği değiştirebilecek nitelikte değildir.

Bu kadar zamandır özgürleşemedik... şiddetin olmadığı bir mekana/sokağa/topluma kavuşamadık...Kadınların aşağılanmadığı , hor görülmediği, emeğinin karşılığını tam olarak aldığı, barış içinde Kadın/Erkek, Türk / Kürt / Ermeni / Çerkez , Lezbiyen/Eşcinsel/heteroseksüel , -bir arada- düşlerimizdeki mutlu günlere ulaşamadık....

Vazgeçtik mi ASLA ! Şimdi tüm bu bildiklerimiz üzerindeki gölgeyi aralayıp, hepimizi bir demir zırh gibi kuşatan bu gücün karşısında yüzlerce yıllık mücadele tarihinin dinamiklerinden beslenerek barış içinde, şiddetin ve ayrımcılığın olmadığı bir dünya yaratmak için yola devam etmeliyiz...

Her an içimizden birini suçlu gösterip, tüm hukuk kurallarını hiçe sayarak gözlem altına alan, bir türlü hazırlanamayan iddianameler nedeniyle aylarca boş yere cezaevlerinde tutan, toplumun örgütlü tüm kesimlerine sıra sıra yönelen bir güçle...

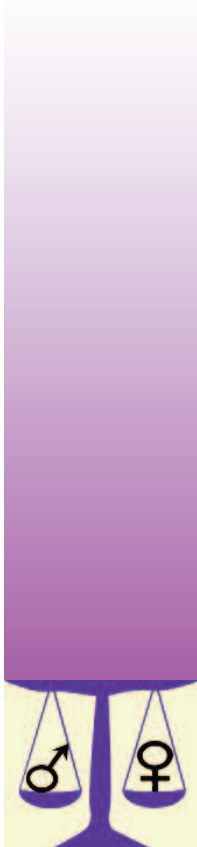
Susma, Sustukça Sıra Sana Gelecek sloganı ucube bir gerçeğe dönüştü. Kimsenin ezilmediği, herkese ihtiyacı kadar ve yeteneğine göre üretimden pay verilen, sınıf ayrımının kalkacağı, emeği ile geçinenlerin insanca ve onurlu yaşayacağı bir düzen. ..

Kadınların ve ötekileştirilmiş herkesin yasal haklarını istedik yıllardır. Yasalardaki eşitliği kısmen sağlasak da toplumsal bellekleri ve geleneksel anlayışları, kafalardaki namus=kadın denklemini bozmadık henüz...

Biz susmuyoruz, kavramları doğru yerlere koyup, hayatın gerçeği ile buluşturarak , kurtuluşun tek başına olamayacağını söylüyoruz yeniden, bıkmadan, usanmadan.

Kaynaklar:

- Fatmagül Berktaş, "Kadınların İnsan Hakları: İnsan Hakları Hukukunda Yeni Bir Açılım", İnsan Hakları, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2000, s.353
- www.turkiye.net/solmaz/saydam12.htm Erişim Tarihi:16/10/2003
- (tr.wikipedia.org)



HERGELE ŞİİRLER

Sennur Sezer

I

Sen ki övünürsün kadınlara egemenliğine
Söyle
Nedir eldeğmemişlik ve ne zaman biter
Ve neden daha kolay bir fahişeyi şaşkırtmak
Yaşlı bir bakireyi hoşnut etmekten
Söyle
Nasıl altedilir eldeğmemişlik
O ulaşılmaz noktada
Yeniden yeniden ürerken

Sen ki övünürsün
Gövden ve sertliğine
Bir bulutu ele geçirdin mi
Ve gökkuşağını doladın mı beline...
Söyle
Bir kızı nasıl ayırırsın bir anadan
Göğüslerine dokunmadan

Gövdenden kurtulmaktır sevişmek
Düşlerinden sıyrılmak
Yeni bir etle kuşanmak yaşamayı
Ellerini kamaştırır etin
Eğilirsin
Ve bezgin boşalırın yatağına
Kendine kapalı ırmak

Sen ki övünürsün kadınlara egemenliğine
Usanmadın mı sarılmaktan gölgene
Söyle.

II

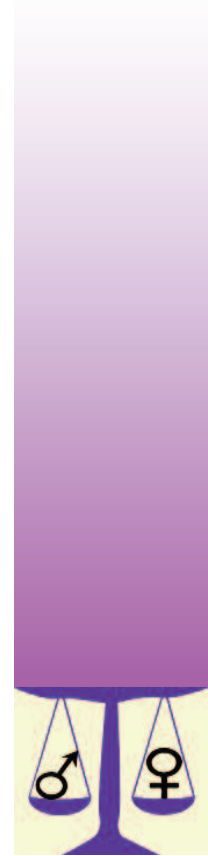
Yanıyorsunuz sayın şair yanıyorsunuz
Söz konusu kadınlar olduğunda
Diyelim çok seviyorsunuz, seviliyorsunuz
Sevdalısınız hatta
Yine de tanımiyorsunuz sevdalınızı
- Sizin bildiğiniz bir içbaygınlığı
Sevda değil diyebilirim de
Neyse... -
Bilmiyorsunuz çünkü
Nedir ormanla benzeştiren
Ve ayıran bir kadını

Haklısınız
Adımlayıp yıllar yılı bir sokağı
Taşlarını bilmemek olası
Ama bir kadın
Nasıl çağırıştırır sokakları

Yaklaştıkça uzaklaşan
O koku, renk
Ve gökyüzünü yitirmiş gibi
Baş dönmesi
Girdikçe içine, daldıkça, derinleştikçe
Ya da kendine çektikçe
Aldığını kendi kılan
Orman nasıl ayrılır bir kadından

Severken öldürmek kuşkusuz
Ve anasını kıskanmak tüm dünyadan
Yüreğinize çarpan
Ah bir kadından doğmasaydınız keşke...

Söyleyin nasıl ayırırsınız bir taşı öteki çakıldan



Bir Baskı İdeolojisi

HETEROSEKSİZM

Elif Ceylan Özsoy

Avukat, İzmir Barosu
ceylanoszoy@gmail.com

Ataerkil ideoloji ekonomik, politik, kültürel alanlarda kendisini örgütlerken en çok heteroseksizmden faydalanıyor. Bu nedenle, Heteroseksizm, sadece “eşcinsellerin dışarıda tutulduğu bir toplum modeli yaratılması”yla sınırlandırılmayacak kadar tehlikeli bir işleve sahip. Çünkü salt karşı cinslerin birlikteliğine onay vermenin ötesinde, bu birlikteliğin nasıl gerçekleştirileceğini de belirler ki; cinsiyet rolleri bu şekilde “düzen”lenir. Cinsiyet rolleri üzerine inşaa edilmiş hegemonik bir toplum ve onun düzen örgüsünden bahsederken -hatta dönüştürme hayali kurarken- heteroseksizmi yeterince irdelememek, ataerkil sistemle bağları güçlendirmekten başka işe yaramaz diye düşünüyorum. Bu bağlamda, heteroseksizm; hem heteroseksüellerin, hem de eşcinsellerin mücadele etmesi gereken bir ideolojidir. Bu yazı ile lezbiyen,gey ,biseksüel ve transların yaşadıkları bazı temel sorunları -metnin sınırları dahilinde- giriş mahiyetinde ele almaya çalışacağım.

Her alanda olduğu gibi, cinsel yönelim ayrımcılığı



konuşulduğunda da, genelde akla “erkek eşcinselliği” geliyor. Bu durumun, ataerkil algıların bir sonucu olduğu aşikar. Eşcinsel ,biseksüel kadınların sorunlarına dair daha az konuşuyor ve düşünüyoruz. Bu nedenle yazıyı okurken “eşcinsel” kelimesinin geçtiği yerlerde kadın eşcinsellerin de kastedildiğinin altını çizmek isterim.

Ayrıca, Türkiye’de, son on yıldır eşcinsel hareketin ivme kazanmasıyla birlikte, varolan sorunların da ancak bu dönemde “görünür” hale gelebildiğini, bir başka deyişle; üzerine politika üretilmeye başlandığını; dolayısıyla hareketin henüz çok genç olduğunu gözden kaçırmak gerekiyor. Kısacası,tüm bu sorunlar -klişe deyimle- buzdağının görünen parçasıdır...

Lezbiyen gey biseksüel transların durumuna dair her soruya; devlet tarafından “herhangi bir yasaklama bulunmadığı” şeklinde kaçamak bir cevap verilmektedir. Mevzuatımızda açıkca bir düzenleme olmasa da; eşcinsellerin sözkonusu olduğu herhangi bir yargılamada “genel ahlak “ kavramının aleyhe yorumların temel dayanağını oluşturduğu, eşcinsel ilişki teklifinin “haksız fiil” olarak değerlendirildiği, emniyetin “homoseksüel” tasnifiyle “bilgi formu” tutarak fişleme yaptığı bir ülkede; eşcinsel haklarının ne durumda

olduğu aslında gayet açıktır. Bu nedendir ki; eşcinsellerin çoğu, yaşadıkları ihlalleri -açık edilme ya da ayrımcılığa uğrayacağı kaygısı ve sürecin mutlaka aleyhine sonuçlanacağı inancıyla- zaten yargıya taşımamaktadır. Bu durum , yargının homofobik tutumunu zorlamaktan ziyade, beslemektedir. Ayrıca adalet erişimindeki bu kısıtlılık, lgbt bireylere yönelik işlenen suçlara dair gerçek tabloya ulaşmamızı da engellemektedir.



Eşcinselleri yok sayan mevzuatımız, çeşitli hukuki-cezai meselelerde -toplumsal yaşamın asgari dayatması olarak- eşcinsellik mevzusu geçtiğinde de; bu konudaki boşluğu, mahkeme kararları, içtihatları vasıtasıyla doldurmuştur. Diğer bir deyişle, sistem, medeni haklar(ın)dan yoksun kıldığı, şiddet ve ayrımcılığa karşı korumadığı eşcinselleri; ya öldürüldüklerinde, ya şiddete uğradıklarında, ya da cinsel yönelimleri kendileri aleyhlerine kullanılacağı zaman “gör-ebil-mek”tedir.

İşte bu “görme”lerin en vahim hallerinden biri, TCK 29'un yani “Haksız Tahrik İndirimi”nin eşcinselleri hedef alan suçlardaki uygulanış şeklidir. Bu kararlardan biri, eşcinsel gazeteci Baki KOŞAR'ın evinde otuz küsur bıçak darbesi ve boğulma sonucu öldürülmesinin yargılması neticesinde verilen ve Yargıtay

tarafından da onaylanarak kesinleşen karardır. Kararla ilgili AIHM'ne geçtiğimiz aylarda başvurulmuştur ve bu konuda çok önemli bir içtihat oluşturacağı düşünülmektedir. Baki Koşar dosyasına dönecek olursak; Baki Koşar ve failin -eşcinsellerin partner bulmak için kullandıkları- bir sohbet sitesinde ve apaçık cinsel içerikli bir yazışma ardından, Baki Koşar'ın evinde buluşmaları; failin otuz küsur bıçak darbesi ve boğma eylemi sonrasında, evden bazı değerli eşyaları alarak kaçması fiilleri üzerine, Mahkeme ve Yargıtay'ın, failin dillendirdiği “bana eşcinsel ilişki teklif etti” savunmasına karşı “ne bekliyordun?” sorusunu yöneltmek yerine; bu savunmaya itibar ederek, haksız tahrik indirimini uygulamaması, Yargının eşcinsellere karşı -Ressam Serpil Odabaşı'nın 2010 yılında İzmir'de gerçekleştirdiği “Nefret Cinayetleri” temalı sergisinin çok isabetli adı gibi- “Katl-i mübah” tutumunda olduğunu göstermektedir. Eşcinsellere yönelik bu tipik cinayetlere karşı, yargının tutumu adaletten sapmış, adeta toplumun “heteroseksüel namusu”nun korunması işlevine dönmüştür.

Son zamanlarda, oldukça popülerleşen Nefret Suçları Yasası talepleri de, bu vahim tablodan dolayı hayli önem arz etmektedir. Zira mevzuatta, özel olarak Lgbtleri koruyucu herhangi bir hüküm olmadığından, varolan hükümleri evrensel insan hak ve özgürlükleri



lehine yorumlamak da mahkeme yargıcının dünya görüşüne kalmakta ve ne yazık ki genelde aleyhe yorumlanmaktadır. Mevzuatta cinsel yönelime dair, lehe herhangi bir düzenlemenin, bu yerleşik uygulamanın tamamen değişmesini sağlayamasa bile hayli fark yaratacağı öngörülebilir.

Bir suçun, özel bir saikle -nefret saiki ile- işlendiği hali düzenleyecek bir nefret suçu yasınının, “cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği” ifadesini de içerecek şekilde yasalaşması; homofobi ve transfobi ile mücadele etmek anlamında oldukça önemli bir girişim olacaktır. Çünkü nefret suçları yasası, devletin; farklılıkların birarada, eşit ve özgür bir şekilde yaşamasını garanti altına alma kararlılığında olduğunun bir ifadesidir de... Zira nefret suçu, özünde, fail(ler)in topluma gönderdiği bir “mesaj”dır. Fail; “salt eşcinsel/ kadın/ alevi/ kürk/ yahudi/türk olduğun için bu suça konu eylemi sana yönelttim” demektir. Öyleyse, bu “homofobik, ırkçı, milliyetçi” saiki ayrıca cezalandırmak, özellikle çoğunluk kimliğe dahil olmayanların kendilerini güvende hissetmelerine sebep olur ve toplumsal barışı kuvvetlendirir.

Mevcut karanlık tablo ise lezbiyen, gey, biseksüel ve trans bireylerin medeni haklarını tartışmaya açmaya dahi imkan tanımamaktadır. Cinsel yönelimin ifadesi halinde, eşcinseller, ağır bedel ödemeyi göze almak durumunda bırakılmakta... Eşcinsel olduğu için Halil İbrahim Dinçdağ'ın hakemlik lisansının Türkiye Futbol Federasyonu tarafından iptal edilmesinde olduğu gibi...

Eşcinsellerin hak ve

eşitlik talepleri sözkonusu olduğunda, kimi hak savunucuların bile aklına takılan “teşvik etmek” meselesi, yargı kararlarımızda da kendine yer bulmuştur: Lambdaİstanbul LGBT derneğinin kapatılmasına dair yerel mahkeme kararını bozan Yargıtay 7. Hukuk Dairesi;(1)

“Zaten, davalı derneğin ileride tüzüğüne aykırı olarak lezbiyen, gey, biseksüel, travesti ve transseksüelliği özendirme, teşvik ve bu cinsel yönelimlerin yaygınlaştırması yönünde faaliyetlerde bulunması durumunda hakkında Dernekler Kanunu'nun 30. ve 31. maddesi hükümlerinin uygulanabileceği ve feshinin istenebileceği düşünülmelidir.

Şeklinde, lgbtlere tanıdığı örgütlenme hakkını “teşvik etmeme ve yaygınlaştırmama”(?) şartına bağlamıştır.

Aslında bu teşvik /özendirme paranoyası bile önyargının boyutlarını ortaya koymaktadır. Şöyle bir düşündüğümüzde, sistem tüm aygıtları ve imkanları ile “resmi ve zorunlu cinsel yönelim” olan heteroseksüelliği dayatırken, lgbt varoluşun tehdit olarak algılanması ne kadar gerçektir ?

Heteronormatif mevzuatımız, bu haliyle çoğulcu olmaktan hayli uzak, uygulamamız ise onun bile gerisindedir.

Sonuç itibarıyla, herkes heteroseksüel doğmaz ama heteroseksüel bir yaşama mutlaka zorlanır. lgbtlere yok sayan bu zihniyetin karşısında durmak ise hepimizi, hep birlikte özgürleştirecektir!

(1) Yargıtay Yedinci Hukuk Dairesi, Esas: 2008/4109, Karar: 2008/5196, Tarih : 25.11.2008



Kadının Siyasete Katılımında Uluslararası Ön Model:

Norveç Örneği

Yrd. Doç. Dr. Dr. Huriye Toker

Yaşar Üniversitesi

Siyasal Kat(ıl)ma

Siyasal katılma, toplum üyesi bireylerin siyasal sistem karşısında kararlarını, tutum ve davranışlarını belirleyen bir kavramdır. Günümüz demokrasilerinin önemli parametrelerinden biri olan siyasal katılma, kişinin özgür olarak yaptığı tercihler ve verdiği kararlar sonucunda siyasal karar mevkilerine gelecek olanları belirlemeleri veya bu mevkileri ellerinde bulunduranları etkilemek amacıyla gerçekleştirdikleri tüm eylem ve faaliyetler olarak tanımlanabilir. Katılma eylemi sadece oy verme, seçme ve seçilme hakkından ibaret olmayıp; seçim kampanyaları çalışmalarına katılmak, mitingleri izlemek, siyasal tartışmalara katılmak, oy kullanmak, lobi yapmak, siyasal kararları etkilemek, bilgilenmek, yönetimde görev almak ve siyasal statüye kavuşmak gibi amaçlarla gerçekleştirilebilir.

Katılma faaliyeti demokrasinin benimsenmesi ve işlerliğine dair fikirler veren önemli bir göstergedir. Siyasal katılma konusunun sorunlarından ilki, dünya nüfusunun yarısını oluşturan kadınların siyasal mekânizmaya katılımı konusudur. Bu bağlamda kadının yerel ve genel yönetimde siyasal katılımının düşük olduğu bilinen bir gerçektir. Siyasette kadın katılımı, kadın sorunlarının çözümü için gereklilik olduğundan hareketle kadınların siyasette eksik temsilinin gideril-

mesi için siyasal ve kamusal alanda kadınların sayısını artırmak ve bu artışın doğal sonucu olarak da kadınların içinde buldukları koşulları değiştirmek için çaba gösterilmektedir. Demokrasinin tam anlamıyla yerleşebilmesi kadın ve erkeklerin her alanda, karar alma mekanizmalarında eşit olarak temsil edilmesiyle mümkün olacağı gerçeğine karşılık, çoğu ülkede yasalar önünde eşitlik ilkesine önemli oranda uyulmuş olsa da hayatın içindeki eşitlik hep göz ardı edilmiştir ve edilmektedir.

Cinsiyet eşitliğinin siyasal yaşamda sağlanamamasının önündeki bahaneler çok çeşitli olabilmektedir; ataerkil yapının hakim olduğu kültürel ve geleneksel uygulamalar, toplumun kalıplaşmış cinsel yargıları, kadının bilgi ve ilgi eksikliği, siyasi partilerin eşitsiz uygulamaları, toplumsal desteğin eksikliği bunlardan bazılarıdır. Oysa ki siyasal katılma, modern sanayileşmiş bir toplum yapısının demokratik bir göstergesidir. Böylece 21. Yüzyılda kadınların karşılaştıkları en önemli sorun yasalarla bir takım hakların kadınlara verilmemesinden ziyade, yasaların uygulan(a)mamasındandır.

Neden? Niçin?

Neden kağıt üzerinde herkese açık olan siyasal haklar nüfusun yarısını oluşturan kadınların çoğuna dinsel faktörler, gelenekler, toplumsal değer yargıları, siyasal ve sosyal faktörler nedeniyle kapalıdır. Eşitsiz temsiliyetin cevap aransa da bulunamayan bulunsa da henüz çözülemeyen önemli sorunlarından olan siyasal katılımında eşitsiz temsiliyete ilişkin en belirgin tablo ulusal parlamentolardaki kadınların temsil oranıdır.



Tablo 1: Ulusal Parlamentolarda Kadın Temsil Oranı (ilk 15)

Ülkeler	Seçim	Sandalye	Kadın	Kadın %
1. Ruanda	2008	80	45	56.3
2. İsveç	2006	349	162	46.4
3 Güney Afrika	2009	400	178	44.5
4. Küba	2008	614	265	43.2
5. İzlanda	2009	63	27	42.9
6. Hollanda	2006	150	63	42.0
7. Finlandiya	2007	200	80	40.0
8. Norveç	2009	169	67	39.6
9. Mozambik	2009	250	98	39.2
10. Angola	2008	220	85	38.6
11. Costa Rika	2010	57	22	38.6
12. Arjantin	2009	257	99	38.5
13. Belçika	2007	150	57	38.0
14. Danimarka	2007	179	68	38.0
15. İspanya	2008	350	128	36.6

Kaynak: <http://www.ipu.org/wmn-e/classif.htm>

Türkiye 31 Aralık 2011 verilerine göre ulusal parlamentolarda kadın temsili bakımından Guetemala'nın üstünde Şili'nin altındadır ve 89.sıradadır. Tabloda ilk 10 ülke arasında 8. sırada yer alan ve ulusal parlamentosunda % 39.6 kadın temsili ile kadını siyasal yaşama katmayı başaran Kuzey ülkelerinden olan Norveç 30 yıl önce başlattığı bir tarihsel dönüşüm ile bugün kadın parlamenterin mecliste olması gerektiği yoğunlukta yer aldığı önemli bir örnek ülkedir.

Kuzey Avrupa'nın İsveç, Danimarka ve Finlandiya ile çevrili, 4.5 milyon insanın yaşadığı ve kadının 1913 yılında oy kullanma hakkını elde ettiği Birleşmiş Milletler'in cinsiyet eşitliği, kadın güçlendirme indekslerinde ilk sırayı diğer ülkelere kaptırmayan Norveç Krallığı, kadın haklarının ulaştığı nokta bakımından pek çok ülke tarafından örnek Kutup Yıldızı olarak görülen bir ülkedir. Son yirmi yıldır doğum iznine ayrılan kadına bir yıl boyunca % 80 ücretini ödeyen ülke,

kadınlar için tıpkı masallardaki kaf dağının ardındaki ülkedir.

Neden sorusu çerçevesinde 2009 ölçümlerine göre Türkiye'nin "kadının ekonomik katılım ve fırsat eşitliği" bakımından dünya ülkeleri arasında 130.; "siyasete katılım" konusunda 107.; "güçlenme endeksi"ne göre 101. ve "cinsiyet uçurumu" bakımından 129. sırada bulunmasına karşılık Norveç'in bu endekslerde ilk üç ülke arasında bulunması bize gerçeklikleri istatistiksel olarak tekrar tekrar göstermektedir. Fakat hala neden sorusunu sormaya devam edebiliriz? Neden Norveç ve Türkiye farkı?

Cevaplardan ilki eğitim...

UNESCO verilerine göre dünya nüfusunun 876 milyonu bulan okuma yazma bilmeyenlerini kadınlar oluşturmaktadır. Norveç'te hiç bulunmazken, Türkiye'de 15-24 yaş aralığında kadınların %11'i okur yazar değildir. Erkeklerde ise bu oran sadece % 3'tür.

İkincisi istihdam...

Yine istihdam oranlarında da Norveç'te % 46 kadın istihdamı söz konusudur. Bu oranın % 38'i tam zamanlı, %31'i yarı zamanlı çalışma şeklindedir. Türkiye'de ise bu oran ancak % 25'ler seviyesindedir.

Üçüncüsü siyasi temsil...

Parlamentodaki kadın temsili, İsveç'te % 40, Norveç'te % 39.6 iken Türkiye % 14.2'dir. Hükümetlerde kadın temsili incelendiğinde Finlandiya yüzde 63,2 ile ilk sırada, İspanya yüzde 52,9'la 3. sırada ve Norveç yüzde 52,6 ile 4. sırada yer almaktadır. Böylece hükümette kadın temsili en yalın ifade ile Kuzey Avrupa ülkelerinde % 30 -% 50 aralığında iken Türkiye'de ataerkil yapının izin verdiği sadece sembolik oranlardadır. Dünya Ekonomik Forumu 2010 raporunda Türkiye kadının siyasetteki temsili konusunda 134 ülke arasında 99. sırada bulunmaktadır. Neden sorusuna yanıt aramaya devam ettiğimizde, kadınların %19'unun okuma yazma bilmediği, kadın istihdamının giderek azaldığı, her üç kadından birinin aile içi şiddet



mağduru olduğu, namus adına işlenen kadın cinayetlerinin ise son yedi yılda yüzde 1400 arttığı ülkemizde, kadınların karar verici konuma geldiğinde, bu olumsuz tabloyu değiştireceğine inanıyoruz.

Model ülke Norveç ve Gro Harlem Brundtland

Bundan 30 yıl önce Norveç'te sadece %15 Storting (Norveç Millet Meclisi) temsilcisi kadındı. Günümüzde bu oran % 36 - % 39 arasındadır. Önemli faktör eğitim ve istihdamdır. Fakat yeterli değildir. Konuya odaklı kampanyalar, özel kotalar birer gerekliliktir. Norveç'te ilk olarak 1970'lerde cinsiyet kotası kabul edilmiştir ve Sosyalist Sol Parti tarafından uygulamaya konmuştur. Liberal Parti'nin de desteği ile bu gün tüm partiler tarafından tüm yönetim kademelerinde uygulanmaktadır. Kota sistemi gönüllü ve partilerin kendilerinin uyguladığı bir sistemdir. Ülkedeki her tür resmi komite, komisyon ve grupta % 40 cinsiyet kotası uygulanmaktadır. 30 yıl önce hükümet dışındaki diğer komisyon, komite ve gruplarda kadın temsiline sadece %11 olduğu gerçeği, kota sisteminin ülkede etkili bir yöntem olarak yaşama geçirildiğine işaret etmektedir.

«Kadın sadece biz öyle istiyoruz diye güç kazanmaz, yasal değişiklikler, artan bilgi, kaynakların yeniden yönlendirilmesi bu konunun can alıcı noktalarıdır...» diyen eski Başbakan ve İşçi Partisi eski Lideri Gro Harlem Brundtland, 1978 yılında Cinsiyet Eşitliği Yasası ile kadınlar lehine politik partilerde % 40 kota getirmiştir. Hükümeti döneminde 18 kabineli hükümette en az 8 kadın bakanla çalışarak Norveç tarihinde en yüksek sayıda kadın bakanla hükümeti kuran Brundtland'ın başlattığı gelenek ile Norveç'te kadın bakan sayısı % 40'ın altına düşmemiştir. Yine Brundtland'ın cinsiyet eşitliği kotasıyla % 40 kadın ve % 40 erkek temsiliyeti her türlü komisyon, komite ve örgütlenmede uygulanmaktadır.

Kuzey modelinde uygulanan % 40 cinsiyet kotasının uygulama başarısı, stratejilerinin çeşitliliğinden de kaynaklanmaktadır. Örneğin Danimarka Sosyalist Partisi parti içi komite ve örgütlenmelerde öncelikle % 40 kotayı uygulamış, bazen komitenin üye sayısını artırmış ve hatta iki katına çıkararak kotayı uygulayabil-

miş, erkekleri dışlamadan çözüm yolu bulmuştur. İlki erkek, ikincisi kadın olmak üzere iki parti sözcüsü seçilmiştir, fakat tek sözcü seçilecekse yine erkek tercih edilmiştir.

Norveç'te ise yöntem biraz daha farklıdır. Seçmenler partinin belirlediği aday sıralamasını etkileyememektedirler, siyasal partiler kimin seçileceğine sıralamaları ile karar vermektedirler ve listede ilk sıralara pozisyonunu korumak isteyen erkek adaylar yerleştirilirken belli bir zaman aralığında boşalan adaylıklar kadın siyasetçiler tarafından doldurulabilmiştir. Ve Norveç deneyimi, kota sistemine göre cinsiyet dengesine ancak üç seçim dönemi sonrasında ulaşılabildiğini göstermiştir.

İsveç'te ise 1970 seçimlerinde İsveç sosyal Demokrat Partisi'nin yerel örgütünde kadınların aday listesinde bulunması gerekliliğinden yola çıkılarak listeler oluşturulmaya çalışıldığında, deneyim bakımından erkeklerin listelerin yukarısında yer almasının üzerine, ilk 10 isim erkek adaylardan seçilirken sonrasında seçilen her erkeğe karşılık bir kadın aday listeye yerleştirilmiştir. Bir sonraki seçimde 1973 yılında ilk beş aday erkek olurken diğerleri eşit sayıda belirlenmiş ve 1976 seçimine gelindiğinde tüm aday listesi cinsiyet dağılımı açısından eşit temsil edilmiştir. Parti her iki cinse ait iki liste hazırlayıp bunu seçimden önce birleştirmiştir. Kısacası kota sistemini getirmeniz değil o sistemi nasıl uygulayarak cinsiyet dengesine ulaşacağınız daha önemli bir konudur.

İşçi, Kadın Mücadelesi ve Devlet Feminizmi

Oslo Üniversitesi bünyesinde kurulan NIKK'in (Nordik Cinsiyet Enstitüsü) araştırmacılarından Trine Rogg Korsvik, Kuzey ülkelerinin başarısını "Kısmen işçi hareketinin, kısmen de kadın hareketinin kazanımlarına bağlı, işçi hareketi eşitlik ve adalet –eşit işe eşit ücret- için savaşıırken kadın hareketi de kadınların özgürlüğü ve erkeklerin de eşit sorumluluk almasını sağladı ve çocuk bakımı alanında elde ettiği haklarla bunu başardı " der. Ardından kadınların siyaset, eğitim ve istihdama katılımıyla birlikte gündeme yoğunlaşarak giren toplumsal cinsiyet eşitliği tartışma-



sı, kadın hareketinin ağırlık kazanması ve devletin de destek vermesiyle büyümüş ve adeta devlet feminizmi halini almış, refah devletinin kadın dostu politikalar oluşturmasına yol açmıştır. Bugün toplumsal cinsiyet eşitliğinin toplumun yararına olduğu konusunda bir fikir birliği ve ortak akıl vardır. Toplumsal fikir birliğinin sonucu olarak uygulanan devlet feminizmi Norveç'in başarısıdır.

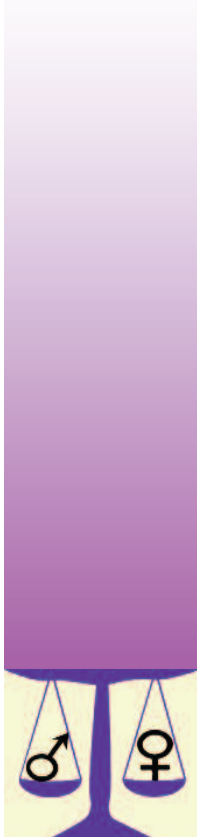
Cinsiyet eşitliği endekslerinin üst sıralarına yerleşen bu örnek Kuzey ülkesi henüz hepimizin mitleştirdiği tam eşitliğe ulaşmış değildir. Siyasette değilse de, ordu, kilise ve iş hayatının; kısmen de akademi ve kültürel kurumların tepe noktaları erkek egemenliğindedir. İstihdamda kamu ve özel sektör arasında ayrım vardır. Kadınlar sosyal hakların güçlü olduğu kamu sektöründe ağırlıktayken, erkeklerle kazancın yüksek olduğu özel sektörde baskın durumdadırlar. Ayrıca eşit işe eşit ücret konusunda gidilmesi gereken uzun bir mesafe bulunmaktadır. Büyük şirketlerin yönetim kademelerinde kamu sektöründe % 45.7 kadın temsiliyetinin özel sektörde ancak % 8.5 oranına temsil edilmesi gerçeğinden yola çıkarak hükümet, 1 Ocak 2004'te önce kamu şirketlerinde % 40 yönetim kurullarında kadın ve % 40 erkek istihdamını öngören yasayı kabul etmiş ardından 2006 yılında kabul ettiği yasa ile yönünü özel sektöre çevirmiştir. Özel sektörde yer alan büyük şirketlerdeki yönetim kurullarında % 40 cinsiyet kotası getirilmiş ve uymayan şirketler için kapatılma tehlikesinin söz konusu olacağı belirtilmiştir. 1978 yılında Brundtland'ın başlattığı hareketin sarmal etkisi ile ekonomik alana da yayıldığı görülmektedir. Açıkça ifade edildiği üzere Norveç örneğinde kadının gerek siyasette, gerek ekonomik yaşamda gerekse diğer alanlardaki aktif katılımı stratejik bir eylemdir. Tek başına örgütlerin değil devlet feminizminin yardımı ile gerçekleşmektedir.

Gelişmişliğin temel ölçütü ne ülkenin sahip olduğu zengin petrol yatakları, ne girişimci sayısı ne de askeri gücüdür. "Sonuçlarda eşitlik sağlanamıyorsa fırsat eşitliği sağlanmalıdır" sözünden hareketle Norveç, formel ve yasalarla tanımlanmış, farklılıkları dikkate alan bir eşitlik anlayışını yaşama geçirmiş, kadın erkek ilişkisi-

ni tüm iktidar ilişkilerinin timeline yerleştirmiş, kota uygulaması ile hayatın eşitle(ye)mediği durumlarda adalet terazisini işletmeyi başarmış bir örnek ülkedir. Eşitliğin kayrılması gerektiğinden eşitsizliği eşitleyen politikalar bazen gereklilik olarak karşımıza çıkmaktadır. Kota ve pozitif ayrımcılık eşitsizliği ortadan kaldırmaya da azaltmak için önemli bir araçtır. CHP'nin % 33 kadın kotası bu anlamda önemli bir girişimdir ve desteklenmelidir. Daha yolumuz olduğu açıktır ama bulunduğumuz nokta Norveç'in 30 yıl gerisinde olsa da doğru yoldur.

Kaynaklar

- Çakır, S. İzmir Kent Konseyi Siyaset Akademisi ders notları, 01 Mart 2012.
- Hernes, H. M. (1987). *Welfare State and Women Power: Essays in State Feminism*, Norwegian University Press, Oslo.
- Holter, H. (1993). *Fortellinger om Kvinner, Menn og Samfunn: Kvinneforskning i Tretti Aer*. University of Oslo Psychology Institute, Oslo: University Press. [Narration About Women, Men and Society: Women's Studies for Thirty Years].
- Marshment, M. (1993). "The Picture is Political: Representation of Women in Contemporary Popular Culture" in D. Richardson ve V. Robinson (eds.) *Introducing Women's Studies: Feminist Theory and Practice*. Basingstoke: The Macmillan Press, 126-217.
- Selid, B. (1970). *Women in Norway: Their Position in Family Life, Employment and Society*, published by The Norwegian Joint Committee on International Social Policy, in association with The Department of Cultural Relations, Royal Ministry of Foreign Affairs, Oslo.
- Toker, H. (2004). "Two Countries One Pattern: A Comparative Study of Gender Representation in the News of Norwegian and Turkish Newspapers", Oslo Üniversitesi, Tarih Felsefe Enstitüsü Medya ve İletişim Bölümü, yayımlanmamış yüksek lisans tezi.
- Çağlar, N. (2011). "Kadının Siyasal Yaşama Katılımı ve Kota Uygulamaları". Süleyman Demirel Üniversitesi, Vizyoner Dergisi, 3(4):56-79.



DİRENCİN ŞAİRİ UMUDUN YAZARI

Sennur Sezer

Direncin şairi, umudun yazarı Sennur Sezer'in 8 Mart özel bültenimiz için ricamızı geri çevirmeyerek göndermiş olduğu şiirlerini sizlerle paylaşmaktan mutluyuz.

1943'te Eskişehir'de doğan şair, yazar, Sezer, Fatma abla, Fatma Çelik, HevalEvindar imzalarıyla da yazdı. İstanbul Kız Lisesi'nde öğrenimini yarıda bırakıp (1959), Taşkızak tersanesinde ikmal ve muhasebe memuru oldu (1959-1964). Daha sonra 1965-1968'de Varlık Yayınevi'nde düzeltici olarak çalıştı. 1967'de öykücü Adnan Özyalçın'er'le evlendi, Ayşe Bengi ile Ahmet Emre adında iki çocukları oldu.

1969-1975 yılları arasında Cumhuriyet ve Vatan gazetelerinde resim sergileri, ressamlar ve yazarlar ile ilgili yazılar, TRT'ye radyo oyunları yazdı. 1975'te Arkın Yayınevi'nin ansiklopedilerinde redaktör ve metin yazarı olarak görev aldı. Yapı Kredi bankası Sanat Dünyası dergisi, Asa Ajansı, Gelişim Ansiklopedisi ve görsel yayınlar da emekli olana kadar (1983) çalıştığı kuruluşlar arasında. 1999 yılında kısa süre Türkiye Yazarlar Sendikası (TYS) genel sekreterliği yaptı. 1983'ten sonra serbest yazarlık yapan sezer'in yazdığı yayınlar arasında, Varlık, Yeditepe, Hürriyet Gösteri, Yazko Edebiyat, Hürriyet gaze-



tesi avrupa baskısı, Cumhuriyet gazetesi kitap eki, Elele, VotreBeaute dergi ve gazeteleri bulunuyor. Günümüzde ise çalışmalarını, Evrensel ve Cumhuriyet gazetesi ile Radikal kitap, Varlık, Evrensel Kültür dergilerinde yayımlıyor. İlk şiiri Sanat Dünyası dergisinde 1958'de, ilk şiir kitabı Gecekondu, 1964'te yayımlandı. Sezer, kadın duyarlılığının, kargaşa içinde yaşayan bir toplumda kadın olmanın sorumluluğunun şiirini yazmaya devam ediyor.

Aldığı ödüller: 1980 yılında kadınlara yönelik yazıları ve şiirleri için kadınların Sesi Dergisi'nin "8 Mart Ödülü"; 1987'de Bu Resimde Kimler Var adlı kitabına "Halil Kocagöz Şiir Ödülü"; 1990'da Adnan Özyalçın'er ile birlikte yazdığı Keloğlan ile Köse adlı öykü kitabı için "Sıtkı Dost Çocuk Edebiyatı 1.lık Ödülü"; 1998'de, şiiri alanlara taşıdığı için, "Pir Sultan Abdal Dernekleri Edebiyat Ödülü" verildi. 2000 yılında Oğuzkaan Koleji'nin "2000 yılı Şiir Ustaları" sanını Fazıl Hüsnü Dağlarca ve Sunay Akın ile birlikte aldı. Kirlenmiş Kâğıtlar adlı kitabıyla "2000 yılı Yunus Nadi Şiir Ödülü'nü kazandı. Ayrıca 2007'de "15. Truva Kültür Sanat Ödülleri-Şiir Ödülü'nü, 2009'da "Ş. Avni Ölez Şiir Emek Ödülü" nü aldı ve Kadın Yazarlar Derneği Onur Üyeliği'ne seçildi. Pencereden Bakan Çocuk adlı kitabı ile "15 yılın En İyi Çocuk Şiirleri Kitabı (1994-2008) Ödülü" nü aldı. Eserlerinden bazıları şunlardır.

Şiir: Gecekondu (1964), Yasak (1966), Direnç (1977), Sesimi Arıyorum (1982), Kimlik Kartı (ilk üç kitaptan seçmeler, 1983), Bu Resimde Kimler Var (1986), Afiş (1991), Direnç Şiirleri (toplu şiirler, 1995), Kirlenmiş Kâğıtlar (1999/2009), Dilsiz dengbêj (2001, 2007), Bir Annenin Notları (seçme şiirler, 2002), Akşam Haberleri (2006).

Fevziye Cengiz Davası

İŞKENCE VE KÖTÜ MUAMELE ARASINDAKİ İLİŞKİ

Birgül Değirmenci

Avukat, İzmir Barosu

İzmir'de, Karabağlar Polis Merkezi'nde, gözaltına alınan Fevziye Cengiz'e dayak attıkları

iddiasıyla, yenilenen iddianameyle haklarında, 'tehdit, hakaret ve kasten yaralama suçlarından hapis cezaları istenen dört polis memurunun yargılanmasında Fevziye Cengiz'i, üçü erkek 14 avukat savunurken, İzmir Baro Başkanı Sema Pekdaş ve kadın derneklerinin temsilcileri de göz-

lemci olarak izledi. Mahkeme hakimi, kimlik tespitinin ardından ifade almadan, davayı, polis memurlarının, müştekiye yönelik birlikte alınan 'Kahpe diyerek hakaret ettikleri, yine birlikte 'Eğer bu yaşananları söylersen seni öldürürüz diyerek tehdit ettiklerini belirterek tehditin birden fazla kişi tarafından birlikte işlenmesi durumunda yasadaki cezanın üst sınırına göre eylemi yargılama görevinin Asliye Ceza Mahkemesi olduğuna karar vererek, 'görevsizlik kararı verdi. Mağdur avukatlarının talebine rağmen işken- ce yönünden duruşmada değerlendirme yapılmadı.

Bilindiği gibi geçen 2011 yılı temmuz ayında eşyle gittiği Karabağlar İlçesi'ndeki bir müzikholde gözaltına alınan Fevziye Cengiz, götürüldüğü karakolda polis memurlarından dayak yediğini, hakarete uğradığını, tehdit edildiğini belirterek şikayetçi oldu. Bu şikayetine rağmen Fevziye Cengiz'in üç polis memuru ve adı tespit edilmeyen resmi giyimli karakol polisi hak-



kında 'Ek kovuşturmayaya yer olmadığına' dair karar verilmesi üzerine Karşıyaka 2'nci Ağır Ceza Mahkemesi'ne Av.Hanife Yıldırım itirazda bulundu. İtirazı değerlendiren 2'nci Ağır Ceza Mahkemesi, geçen 31 Aralık'ta, avukat Yıldırım'ın itirazını yerinde görüp, ek kovuşturmayaya yer olmadığına dair verilen mahkeme kararını kaldırdı. Olaya karışan Asayiş Şube Müdürlüğü'nde görevli polis memurları T.D., B.S. ve H.Y. hakkında 'zor kullanma yetkisini aşarak basit yaralama' suçlarından 6'şar aydan 1.5 yıla kadar hapis cezası istemiyle İzmir 17'inci Sulh Ceza Mahkemesi'nde dava açıldı.

Polislerin karşı şikayette bulunmasıyla Fevziye Cengiz hakkında da 'görevli memura mukavemet ve hakaret' suçlamasıyla İzmir 15'inci Sulh Ceza Mahkemesi'nde 6.5 yıla kadar hapis cezası istemiyle dava açıldı. Yargılama devam etmektedir.

Bu olayın karakol kayıtlarının medyada gösterilmesi üzerine CHP İstanbul Milletvekili Sezgin Tanrıkulu'nun da dahil olduğu 21 milletvekilinin imzasıyla TBMM Başkanlığı'na sunulan araştırma önergesinin gerekçesinde, İzmir Karabağlar Polis Karakolu'nda, elleri kelepçeliyken iki polis memurunun işkencesine maruz kalan Fevziye Cengiz hakkında görevli memura mukavemet ve hakaret suçu iddiasıyla 6,5 yıla kadar hapis cezasıyla dava açılmasının gerekçesinde, "Türkiye'de görevli memura mukavemet suçlamalarının, işkence ve kötü muamele suçunun hafifletilmesi, meşru gösterilmesi veya mağdurun sindirilmesi amacıyla savcılarının da desteğiyle yoğun bir şekilde kullanıl-



dığı kanısı oluşmaktadır" dendi.

TBMM Başkanlığı'na verilen araştırma önergesinin gerekçesinde, "İstatistikler, Türkiye'de son yıllarda işkence ve eziyet suçu nedeniyle açılan davaların sayısının pek değişmediğini, buna karşılık görevi yaptırmamak için direnme (memura karşı mukavemet) suçu nedeniyle açılan davaların sayısının üç kat arttığını göstermektedir" denildi.

Örneğin ,

1 Haziran 2005'te yürürlüğe giren 5237 sayılı yeni Türk Ceza Kanunu'nda memura mukavemet suçu 265. maddede 'Görevi yaptırmamak için direnme' adıyla düzenlenmiş ve bu suçlara ilişkin dava sayısında belirgin bir artış ortaya çıkmıştır."

2009 yılında, Yeni TCK'nın 94., 95 ve 96. maddeleri kapsamındaki işkence ve kötü muamele suçlarına ilişkin açılan 891 davanın karara bağlandığı belirtilerek, şöyle denildi:

Yeni TCK'nın görevi yaptırmama

mak için direnme suçunu düzenleyen 265. maddesi kapsamında ise açılan toplam 24 bin 1 dava karara bağlanmıştır.

2010 yılında ise bu sayılar sırasıyla 963 ve 24 bin 938 olmuştur."

Verilen önerge ile bu istatistiklerinde dikkate alınarak "Mevzuat bağlamında temel insan haklarını her düzeyde güvence altına almış gibi görünen Türkiye'de uygulamada özellikle güvenlik görevlilerinin kişilere insanlık dışı ve küçük düşürücü muamelede bulunması ve bunun soruşturulmasını engellemek için karşı davalar açarak bir karartma içine girmeleri, bu süreçte savcılardan ve adli tıp yetkililerinden destek görmeleri, TBMM'nin insanlık onuru adına araştırması gereken bir konudur. Asıl olan devletin değil, insanların haklarıdır." denilerek Meclis'in "işkence" davalarına karşı açılan memurların açmış olduğu "kötü muamele" davalarının araştırılması istenildi.



İzmir Barosu TBB Delegatesi Avukat Pelin Erda:

KADIN SİĞİNMA EVLERİ "AİLE"YE YÖNELİK BİR TEHDİT DEĞİLDİR...

Söyleşi: **Devrim Cengiz Aygün**

Avukat, İzmir Barosu

Devrim Cengiz Aygün: Sayın Pelin Erda, bir hukukçu ve aktivist olarak uzun yıllardır kadın hakları alanında çalışmalarınız olduğunu biliyoruz, bize kendinizden bahsedebilir misiniz?

Pelin Erda: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi mezunuyum. Mesleğe başladığımdan bu yana İzmir Barosu üyesiyim ve iki çocuk annesiyim. Kadın hareketi ile tanışmam 1990 yılında oldu. Özellikle Medeni Kanun değişikliği kampanyasında aktif yer aldım. O günden bu yana kadın hareketinin içindeyim. Maalesef dünyada eşitliği sağlamak çok zor ve çok uzun zaman alacak görünüyor.

Devrim Cengiz Aygün: İBB Kadın Danışma Merkezinde ve Sığınmaevinde şiddete uğrayan kadınlara yönelik ne tür hizmetler veriyorsunuz?

Pelin Erda: İzmir Büyükşehir Belediyesi Kadın Danışma Merkezi 2008 de, Kadın Sığınmaevi 2009 da açıldı. Danışma Merkezimiz; kadınlara ücretsiz olarak psikolojik, hukuksal ve sosyal danışmanlık hizmeti, sığınmaevlerine yönlendirme hizmeti, kadınlara yönelik olarak farkındalık yaratma ve bilgilendirme amacıyla eğitim hizmetleri vermektedir. Ayrıca Kadın Danışma Merkezi ve sığınmaevi açacak kurumlara hizmet içi eğitim de verilmektedir. Kadın sığınmaevimiz; öncelikle can güvenliğini sağlama



ve barınma, psikolojik, hukuksal ve sosyal destek, meslek kurslarına yönlendirme ve iş arama sürecine destek, okuma yazma öğretimi ve yarım kalan öğrenime devam ve sağlık desteği vermektedir. Bunun yanı sıra hem kadın danışma merkezinde, hem de sığınmaevinde, gelen kadınların yanlarındaki çocuklara yönelik hizmetler vermektedir. Aşırı takibinden tutun da, etüt desteğine kadar ihtiyaçları olan her alanda destek verilmektedir. 2011 sonuna dek 355 kadın 212 çocuk olmak üzere toplam 567 kişi sığınmaevimizde kalmış. Yine 2011 sonuna dek 1249 kadın, danışma merkezimizden hizmet almış. Ayrıca danışma merkezimiz 3238 kişi-





İzmir Büyükşehir Belediyesi Kadın Danışma Merkezi



İzmir Büyükşehir Belediyesi Kadın Danışma Merkezi'nden...

ye eğitim vermiş durumdadır. Her yıl, web sitemizde başvurulara ilişkin istatistikleri yayınlıyoruz. Bir görevimiz de şiddet konusunda veri toplama ve analizi. Böylelikle sorunu görünür kılmaya çalışıyoruz.

Devrim Cengiz Aygün: Şiddete maruz kalan, merkezine başvuran kadınların nasıl bir profil çiziyor, (örneğin; çalışıyor olmak, ekonomik özgürlük şiddeti engelliyor mu?)

Pelin Erda: Özel bir profilden söz edemeyeceğim. Çünkü her yaştan, her gruptan, her eğitim düzeyinden kadın başvurabiliyor. Çalışanı da var, çalışmayanı da, yani ekonomik özgürlük şiddeti engelleyen bir şey değil. Sadece ekonomik özgürlüğü olan

kadınlar genellikle sığınmaevinde kalmaya ihtiyaç duymayabiliyor. Ayrı ev tutuyorlar veya aileleri destek verebiliyor. Hiçbir geliri olmayan kadınlara çoğunlukla aileleri de destek vermiyor. Kadının ve çocuklarının aileye yük olabileceği düşünülüyor. Bu nedenle kadınlara sığınmaevi hizmetinin yanı sıra ucuz konutlar ve iş olanakları gibi başka desteklerde sunulmalı.

Devrim Cengiz Aygün: Devletin, sığınmaevlerine yönelik politikalarını nasıl değerlendiriyorsunuz?

Pelin Erda: Devlet, bu güne dek bu alandaki hizmetlerini kadın bakış açısıyla yapmadı, daha doğrusu böyle bir politika yürütmedi. Eski adıyla Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü tarafından yürütülen hizmetlerde eğer sığınmaevinin yöneticisi kadın bakış açısına sahipse orda daha nitelikli hizmet verildi, değilse daha sorunlu oldu. Ancak, İzmir'de diğer yerlere göre daha bir farklı bir hizmet var. Bunu da il müdürünün hassasiyetine, kurumun sorumlusu olan müdür yardımcısının bilgi ve birikimine bağlıyorum. Kadın Sığınmaevleri kadından yana bir tavır ile hizmet vermeli. Mesela görmek istemiyorsa zorla ailesi veya eşi ile görüştürülmemeli, kadının güçlendirilmesi sadece okuma yazma öğretmek veya meslek öğretmekle sınırlı olmamalı. Yaşadıklarının kendi suçu olmadığı, şiddetsiz de bir yaşam olabileceği, çatışma çözme ve iletişim becerileri, çocuklarıyla iletişim becerileri gibi bilgiler verilerek güçlenmesi sağlanmalı. Biz İzmir Büyükşehir Belediyesi olarak, kadın sığınmaevinde kalan kadınlarla her hafta bu çalışmaları yapıyoruz. Yaptığımız çalışmalar bir kitapçıkta topladık ve yayınladık. Bu çalışmalar daha da geliştirilebilir. Sığınmaevleri kadınların depolandığı bir yer değildir. Devlet kadını, kadın olarak görmüyor, ailenin bir parçası olarak görüyor ve bu nedenle bir yandan şiddetle mücadele diyor, bir yandan kadının güçlenmesini sağlayacak çalışmalardan kaçınıyor. Doğal olarak sonuç alınamıyor.

Devrim Cengiz Aygün: Resmi veriler, Türkiye'deki kadın cinayetlerinin son yedi yılda yüzde 1400 arttığını göstermekte, siz bu durumu nasıl değerlendiriyorsunuz?





Merkezin çalışmalarından bir görüntü...



İzmir Büyükşehir Belediyesi Kadın Danışma Merkezi'nden...

Pelin Erda: Bunda verilerin yeni tutulmaya başlamasının etkisi var olsa da, bir tek bununla açıklanabilecek bir konu değil. Ülkemizde ve dünyada şiddetin arttığına tanık oluyoruz. Öncelikle Türkiye'de ortam çok gergin, çok ciddi ayrımcılık var. Başta siyasi yapı bunu üretiyor. Sanki birbirlerine hakaret ederek konuşmak onları yüceltiyormuş gibi. Bir kısım insanlar da buna alkış tutuyor. Basın keza aynı şekilde manşetlerle çıkıyor. Tüm bu gerginliğin bedelini kadınlar ödüyor. Ama en önemlisi şiddet çocuklar yoluyla kuşaktan kuşağa aktarılıyor. Eğitim sistemi şiddeti meşru sayan bir anlayışa sahip. Çocuklar okullarda disiplin adı altında şiddeti öğreniyor. Medya bunu pekiştiriyor. Zaten geleneksel ve toplumsal cinsiyetçi yaklaşımlar kadınların aleyhine. Bunların hepsiyle top yekun mücadele etmek gerekir. Kadının insan olduğu ve haklarının bulunduğu ön kabulü ile çalışacaksınız, kadını sadece ailenin bir parçası olarak gören anlayışla değil. Sanki kadından yana olmak onların boşanmasına neden olmak gibi algılanıyor ve aile olarak bakarsak aile kurumunu koruruz diye düşünülüyor. Oysa bu tamamen yanlış. Hangi aile? Sağlıklı bir aile yapısında şiddet ve ensest olabilir mi? Kadını sağlıksız aile kurumuna mahkum ettiğinizde cinayetler de, şiddetin yeniden çocuklar yoluyla üretilmesi de kaçınılmaz. Biz hiçbir kadına şunu yap ya da yapma demiyoruz. Kendine olan güvenini kazanması ve sağlıklı karar vermesi için çalışıyoruz.

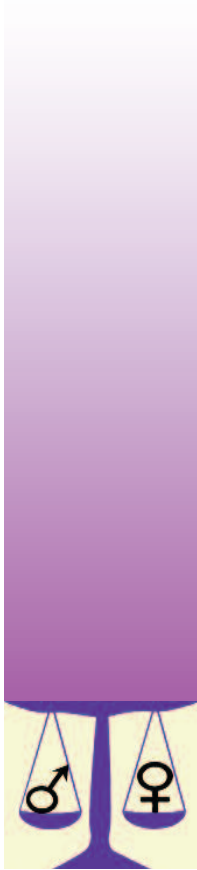
<http://kadindanisma.izmir.bel.tr/> Tel:293 42 93
Fuar Kültürpark, Lozan Kapısı Girişi No:50 İzmir

Devrim Cengiz Aygün: *Ailenin Korunması ve Kadına Şiddetin Önlenmesine Dair Yasa Tasarısı 24 Şubat'ta zorlu bir süreç sonunda Meclis Genel Kuruluna gelebildi. Sizce yeni bir yasaya neden ihtiyaç duyuldu?*

Pelin Erda: Doğal olarak, mevcut yasanın ihtiyacı karşılamaması nedeniyle.

Devrim Cengiz Aygün: *Yasa tasarısı ihtiyacı karşılıyor mu? Yaşanılan süreci nasıl değerlendiriyorsunuz?*

Pelin Erda: Yeni tasarı için bir çok kurum ve kuruluşun özellikle kadın STK'ların görüşü alındı. Bu çok iyi niyetli bir çabaydı. Ama her seferinde üzerinde uzlaşılan tasarı, üst makamlara gittiğinde değişti. Kadın kuruluşları çok büyük mücadele verdiler. Günlerce Ankara'da kaldılar, lobi faaliyetleri yaptılar. Durum bu olunca iyi niyetinizi kaybediyorsunuz. Sanki görünüşte fikirleriniz alınıyor gibi. İnanırcılığını kaybetti. Öncelikle dil konusunda bakanlık ile STK lar arasında görüş farkı var. Aslında bu bir zihniyetin tezahürü, yasanın adından başlıyor. Yasa hala "Şiddetten korunma yasası" değil de "ailenin korunması yasası" olarak isimlendiriliyor. Bizler "şiddet mağduru" ifadesi kullanırken, yasada "hakkında koruyucu kollayıcı tedbir alınan kişi" ola-





İzmir Büyükşehir Belediyesi Kadın Danışma Merkezi'nden...

rak anılıyor. Sürekli korunup kollanmak sizi güçsüzleştiren bir durumdur. Biz de kadınların yeterince desteği olsa güçlü kişiler olduğuna biliyor ve söylüyoruz. Tüm bunlara rağmen eskisine göre çok daha iyi düzenlemeler var. Evli olan olmayan kadın ayrımı ortadan kalkıyor, İlk kez mülki amirlere olay anında tedbir alma yükümlülüğü veriyor, Şiddet önleme ve önizleme merkezleri kuruluyor, kadın ve çocuklara yönelik geçici maddi yardımlar ile sağlık yardımları düzenlenmiş, kolluk güçlerinin görevleri daha iyi tanımlanmış, kurumlararası koordinasyon içeriği çok tanımlanmamış bile olsa bir yasal düzenlemeye kavuşmuş oluyor.

Devrim Cengiz Aygün: Bu konuda çıkarılacak ideal kanunun olmazsa olmazları nedir sizce? .

Pelin Erda: Tabi en başında tüm bu düzenlemelerin kadının birey olarak kabulü ile yapılması ve Kadını evden çıkarıp sığınmaevine yerleştirmek yerine, failin evden çıkarılmasına öncelik veren bir mantığının olması gerekiyor. Buna ek olarak, çıkarılan yasaya uygun olarak ilgili mevzuatın değiştirilmesi gerekiyor. Çünkü birçok yasa ve yönetmelik bu yasaya uygun düzenlenmediği için zorluk yaşıyorsunuz. Örneğin sığınmaevleri geçici kalınan yerler olduğu için ikametgah sayılmıyor ama bir meslek edinme kursuna başvurduğunuzda ikametgah istiyor veya

evden nüfusunu alamadan çıkanlar yeniden nüfus çıkartmaya kalktığında, adrese dayalı sistem üzerinden işlemler hemen görünür oluyor, çocukların okul kaydı e-devlet ile görülüyor, gizlilik ilkesi buralarda işlemiyor. Olmazsa olmazlardan biri mevzuatın gözden geçirilip, çıkan yasayla uyumlu hale getirilmesi, gizlilik ilkesinin ilgili mevzuata yerleştirilmesi. İkinci olarak koordinasyon yapılacak kurumların net olarak belirtilmesi, çalışma usul ve esaslarının belirlenmesi, sığınmaevleri, danışma merkezleri ve çağrı merkezlerine ait yönetmeliklerin düzenlenmesi. Bu ek düzenlemeler olmadan yasayı uygulayabilmek çok zor.

Devrim Cengiz Aygün: Son olarak söylemek istediğiniz bir şey var mı?

Pelin Erda: Son olarak, şunu söylemek isterim, dünyanın en iyi yasasını da çıkarsanız uygulayıcıların zihniyetini değiştirip, dönüştürmeden sonuç almanız mümkün değildir. Bize başvuran kadınlar gerek polislerin, gerekse savcılarının yaklaşımından çok şikayetçiler. Kolluk güçleri sadece polis ve jandarmadan oluşmuyor. Asıl sorumluluk cumhuriyet savcılarının. Polis ve jandarma işlemleri cumhuriyet savcılarının adına yaparlar yoksa asıl görevleri asayiş sağlamaktır. Ancak bu konudaki tüm işlemler kolluk güçlerine bırakılmış durumda. Oysa onların denetim mekanizmalarından biri de savcıdır. Bu denetim yapılmadığı gibi, savcılar da bu alana duyarlı değil. Daha dün başvuran bir kadın, savcının kendisine "hiçbir yerinde kırık çıkık yok yüzünde yara bere yok nerden bileceğim doğru söylediğini" dediğini aktardı. Oysa kadın silahla tehdit edilmiş ve evden kaçmış. Ben ona hukuk yollarına başvurması gerektiğini söylediğimde ikna olmuyor, adaleti güvenmiyor. Eğer yaptığınız işlemler adaleti temsil ediyorsanız ona uygun davranmak zorundasınız, yaptığınız her olumsuz hareket, sizi değil, temsil ettiğiniz kurumu yıpratıyor. Polis ve jandarmaların bu konuda eğitimleri devam ediyor. Umarım Cumhuriyet Savcılarını ile yargıçların da alana ilişkin eğitimleri sağlanabilir.



Kader mi? Kimi kandırıyorsunuz!

Sevim Korkmaz Dinç

Kadın Yazarlar Derneği, İzmir

Her yıl aynı tartışmaları, birbirine benzeyen etkinlikleri yapar, sonra yeniden günlük yaşamımıza döner, bir sonraki 8 Mart'a kadar unutturur her şeyi. Her gün öldürülen, dövülen, psikolojik ve ekonomik baskı uygulanan, ırzına geçilen kadınları unuttur, bana dokunmayan yılan bin yaşasın ya da bir erkeği bile idare edemiyor diyerek suçlamaya girişiriz karşımızdakini.

Başımıza gelenleri, okuduklarımızı, yanbaşımızdaki kadının çektiklerini kişisel kabahat ve suça indirger, evrenselleştiremez ya da yaşadığımız eril politikaların sonuçları olduklarını bilmek istemeyiz nedense. Sanırsız ki onca acı kişiye özel... Kişileştirdiğimiz çektiklerimizi istemeden, farkına varmadan kader der geçeriz. Kader... Dillerden yasaklanması gereken sözcük... Asla kullanılmaması hep karşı çıkılması gereken kader... Lanetli sözcük...

Her şey kader olunca, kol kırılıp yen içinde kalınca pek bir rahatlarız, dünya pespembe görünür. Sıcacık evimizde kahve kokusu, soba üstünde pişirilen kestanenin kabuklarının çıtırdaması, televizyonda seyredilen şöyle romantik bir film... Ne kadar mutluyuz... Hayatı seviyorum... Seni seviyorum...

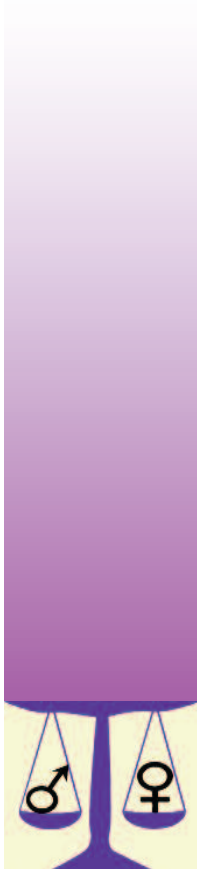
Tam o an, mutlulukla sarhoş kendimizden geçmişken, bir alt yazı çıkar karşımıza. "Kadınlar gösteri yaptı..." Alt yazı kaybolur, odamıza, mutluluğumuzun tam ortasına, ellerinde pankartlar, allı yeşilli morlu giysiler

içinde bir grup cadı kadın, saçları başları dağılmış avazları çıktıkları kadar bağıarak girer... Tuh, Allah belanızı versin ayırık otları, cadılar... Sizleri alıp tımarhaneye kapatmalı, şıllıklar... Ortalık bir anda karışır, kim oldukları belli olmayan hepsi birbirine benzeyen robotlar saldırır kadınlara. Pankartlar çekilip alınır ellerinden, saçlarından tutulup yerlerde sürüklenir kadınlar, coplanır, çiğnenir ayaklar altında...

Dokunulmaz, ulaşılmaz, kocaman adamlar çıkar ekrana, ver yansın ederler kadınlara... Onlara veryansın ederken överler ötekileri, hanım hanımcık olanları, dövülenleri, aç da açık da kalsa ses çıkarmayanları, evin erkeğinin donunu yıkayıp çoraplarını toplayanları, arka üstü yatıp bacağını açanları, öyle az buz değil bayağı överler ve aba altından sopa gösterirler diğer kadınlara... Tanrı... kader... cennet... ana... Sözcükler, yeni yasalar, bizim adımıza bizim kurtuluşumuz için canla başla çalışan erkekler ve erkekleşmiş kadınlar ordusu bize neyin doğru neyin yanlış olduğunu öğretmeye çalışır. Kahvenin tadı kaçır, sobanın üstünde çıtırdayan kestanelerin kabuğu yanar.

Kim sokaklara çıkıp bağırarak ister, kim saçlarından tutulup yerlerde sürüklenmek, kim coplarla dövülmek? Onca dayağa, hakarete kim katlanmak ister?

Kader der kadınlar çaresizliklerine. Yüreğimiz kanar, ruhumuz kanar... Kadınlığımız sakatlanır, insanlığımızdan utanırız. Rahatlatmak için vicdanımızı bir sonraki 8 Mart'ı bekleriz.





"Ağaç Kadın" Fotoğraf: Ali Öz

ANNEM VE KUŞLAR

Sennur Sezer

Hiç düşünmemişiz annemin
Resmini kuşlarla çekmeyi
Kedileriyle de çekmedik ya
Resimsiz kaldı saksıları çiçekleri Annem de erkenden
gitti

O yıl çok soğuktu
1946-47 Eskişehir
Savaş bitmiş miydi
Kardeşim olacaktaki biliyordum
Annem zayıftı dal gibi
Ben öksürüyordum
Tavuklarımız yoktu

Anlamam sanıyorlardı
"Et" demişti doktor
"her gün"
Şehrin dışındaydık
Yollar karlıydı

Odaya kapan kuruluydu
Kar yağıyordu eleğin üstüne pencereden
Kuşlar zayıftı açtı
Çok soğuk vardı

O kış her gün çorbayla
Beyaz etler pişirdi annem
"Bak tavuk yaptım kızıma"
Sertti tuzsuzdu lokmalar yağsızdı
Anneler istemese yutulmazdı

Yıllarca kuş besledi annem
Ödemek için bir kış ölenleri
Ne ben söyledim tuzağı gördüğümü
Ne o sezdi
Bir oyunu sürdürdük o yıldan konuşurken
"Kardeşim doğmuştu hani"

Hiç düşünmemişiz annemin resmini
Kuşlara bakarken çekmeyi

KADIN/ERKEK EŞİTTİR... AMA HER ZAMAN DEĞİL!

Anayasa Mahkemesi'nden sürpriz bir karar daha...

Birgül Değirmenci

Avukat, İzmir Barosu

Siirt'te eşinden boşanan ve çocuğunun velayet hakkı kendisine verilen bir kadının çocuğunun adını ve soyadını değiştirmek için açtığı davasını haklı bulan Siirt Asliye Hukuk Mahkemesi; 1934 tarihli 2525 sayılı Soyadı Kanunu 4. Maddesinin 2.fıkrası "... Evliliğin feshi veya boşanma hallerinde çocuk anasına tevdi edilmiş olsa bile babasının seçtiği veya seçeceği adı alır..." hükmünün; ailenin eşler arasında eşitliğe dayandığına ilişkin Anayasa'nın 41. maddesi ile Kadınlar ve Erkeklerin eşit haklara sahip olduğuna dair Anayasanın 10. maddesine ve dolayısıyla Anayasanın temel hak ve özgürlüklerine, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve laik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamayacağına ilişkin 13. maddesine aykırı olduğu ve bu itibarla iptal edilmesi gerektiği ve bu sayede uygulamada hakkaniyetin sağlanabileceği vurgusuyla anayasa mahkemesine gönderdi.

Anayasa Mahkemesi, 8 Aralık 2011 tarihinde 2010/ 119 Esas ve 2011/165 Karar sayılı; "21.6.1934 günlü, 2525 sayılı Soyadı Kanunu'nun 4. maddesinin ikinci fıkrasının 'evliliğin feshi veya boşanma hallerinde çocuk anasına tevdi edilmiş olsa bile babasının seçtiği veya seçeceği adı alır' biçimindeki birinci cümlesinin Anayasa'ya aykırı olduğuna ve iptaline" karar verdi.

Anayasa mahkemesi bu kararın da ulusal ve uluslararası mevzuata atıf yapmak suretiyle;

1- Medeni Kanunu'muzda kadın-erkek eşitliği konusunda önemli değişiklikler yapılarak, bu eşitlikle bağdaşmayan hükümler Kanundan çıkarılmış veya eşitliği sağlayacak şekilde düzenlenmiştir. Örneğin "Eşler oturacakları konutu birlikte seçerler. Birliği eşler beraberce yönetirler." (m. 186); "Eşlerden her biri, ortak yaşamın devamı süresince ailenin sürekli ihtiyaçları için evlilik birliğini temsil eder." (m. 188) gibi hükümlerle eşlerin evlilik birliğinde eşit hak ve yükümlülüklerle sahip olduğunu belirten hükümler olduğunu,"

2-"Kadınlara Karşı Her Tür

Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi'nin 1.maddesinde: "Bu Sözleşmenin amacı bakımından 'kadınlara karşı ayrımcılık' terimi siyasal, ekonomik, sosyal, kültürel, kişisel veya diğer alanlardaki kadın ve erkek eşitliğine dayanan insan haklarının ve temel özgürlüklerin, Medenî durumları ne olursa olsun kadınlara tanınmasını, kadınların bu haklardan yararlanmalarını veya kullanmalarını engelleme veya hükümsüz kılma amacını taşıyan veya bu sonucu doğuran cinsiyete dayalı her hangi bir ayırım, dışlama veya kısıtlama anlamına gelir" denilerek kadınlara karşı ayrımcılığın tanımı yapılmış; 2. maddesinde taraf devletlerin kadınlara karşı ayrımcılık oluşturan uygulama ve yasal düzenlemeleri ortadan kaldırmayı kabul ettikleri; 5. maddesinde, taraf devletlerin her iki cinsten birinin aşağılığı veya üstünlüğü fikrine veya kadın ile erkeğin kalıplaşmış rollerine dayalı ön yarguların, geleneksel ve diğer bütün uygulamaların ortadan kaldırılmasını sağlamak amacıyla kadın ve erkeklerin sosyal ve kültürel davranış kalıplarını değiştirmek için tüm uygun önlemleri alacakları; 16. maddesinde taraf devletlerin



evlilik ve aile ilişkileri konusunda kadınlara karşı ayırımı önlemek için ana ve babaya evlilik süresince ve evliliğin son bulmasında medeni durumlarına bakılmaksızın, çocuklarla ilgili konularda ve ulusal yasalarda mevcut veli, vasi, kayyım olma ve evlat edinme veya benzeri müesseselerde eşit hak ve sorumluluklar tanıyacaklarının kabul edildiğini,”

3-Birleşmiş Milletler Siyasi ve Medenî Haklar Sözleşmesi'nin “Ailenin korunması” başlığını taşıyan 23. maddesinin dördüncü fıkrasında “Bu Sözleşmeye Taraf Devletler, eşlerin evlilik konusunda, evliliğin devam ettiği sürece ve boşanmada eşit hak ve yükümlülükler sahip olmaları için gerekli önlemleri alır. Boşanma halinde çocukların korunması için gerekli hükümler konur” hükmünün olduğunu,

4-Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin “Ayrımcılık yasağı” başlıklı 14. maddesinde; “Bu Sözleşme'de tanıyan hak ve özgürlüklerden yararlanma, cinsiyet, ırk, renk, dil, din, siyasi veya diğer kanaatler, ulusal veya sosyal köken, ulusal bir azınlığa mensupluk, servet, doğum veya herhangi başka bir durum bakımından hiçbir ayrımcılık yapılmadan sağlanır” hükümlerine yer verildiğini açıklamıştır.

5- Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarında da çok geçerli nedenlerin varlığı dışında, yalnızca cinsiyete dayalı farklı muamelenin Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 14. maddesinde düzenlenen ayrımcılık yasağını ihlal ettiği kabul edilmektedir. Yukarıda belirtilen yasalar ve uluslararası sözleşmeler temelinde mahkeme gerekçesini şöyle ifade etmiştir:

“Eşitlik ilkesi, aynı konumda bulunan kadın ve erkeğin yasalar önünde eşit haklara sahip olmasını gerektirir.

Kişinin cinsiyeti nedeniyle karşı cins görece ayrıcalıklı duruma getirilmesi bu ilkeye aykırı düşer. Ayrıca eşitlik, bireyler arasındaki farklılıkların göz ardı edilerek herkesin her bakımdan aynı kurallara bağlı tutulması anlamında da algılanamaz. Kimi kişilerin başka kurallara bağlı tutulmalarında haklı nedenler varsa, yasa önünde eşitlik ilkesine aykırılıktan söz edilemez. Bu nedenle, yaradılış ve işlevsel özelliklerin zorunlu kıldığı kimi ayrımlar haklı bir nedene dayandığı ölçüde eşitliği bozmadığı halde, sadece cinsiyete dayalı ayrımlar eşitlik ilkesine açık bir aykırılık oluştururlar.

Eşler, evliliğin devamı boyunca ve boşanmada sahip oldukları hak ve yükümlülükler bakımından aynı hukuksal konumdadırlar. Erkeğe velayet hakkı kapsamında tanınan çocuğun soyadını seçme hakkının kadına tanınmaması, velayet hakkının kullanılması bakımından cinsiyete göre ayırım yapılması sonucunu doğurur. Bu nedenle itiraz konusu kural, Anayasa'nın 10. ve 41. maddelerine aykırıdır, iptali gerekir.

İtiraz konusu kuralın Anayasa'nın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve laik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamayacağına ilişkin 13. maddesi ile ilgisi görülmemiştir.” denilmiştir.

Bu kararın gerekçesi “kadın erkek eşitliğinin” yasalar ve uluslararası sözleşmeler kapsamında sorgulanması ve kabul edilmesi açısından çok önemlidir. Anayasa Mahkemesi'ni takdir etmek gerekir.

Aynı Anayasa Mahkemesi yukarıdaki kararı veren değilmiş gibi 10.03.2011 tarihli 2009/85 E 2011/49 K.sayılı kararında ise kadın erkek eşitliğine aykırı olarak, “MK. 187 maddesinin evlendiğinde kocasının soyadını

almak zorunda bırakılan kadın açısından ayrımcılık oluşturmadığına ve Anayasa'nın 10 nuncu ve 41nci maddelerine aykırı olmadığına karar vermiştir.

Oysa bu ulusal ve uluslararası sözleşmelere aykırılık oluşturmaktadır. Şöyle ki:

4721 sayılı Medeni Kanunun Genel Gerekçesinde “günümüzde modern hukuk sistemlerinin istisnasız hepsinde temel ilke olarak kabul edilen kadın – erkek eşitliği ilkesinin hukukumuzda da tam anlamıyla yerleştirilmesi amacıyla” Medeni Kanununda değişiklik yapıldığı ve bu bağlamda Medeni Kanunun Aile Hukuku bölümünde evlilik yaşı, konutun seçimi, evlilik birliğinin yönetimi ve temsili, birliğin giderlerine katılma, yasal mal rejimi gibi konular eşlerarası eşitlik esasına dayandırılmıştır. Ancak 187. madde gereğince evlendiğinde kocasının soyadını almak zorunda bırakılan kadın açısından, ayrımcılık devam etmektedir.

Anayasa'nın 10. maddesinin, 2. fıkrasında, “Kadınlar ve erkekler eşit haklara sahiptir. Devlet, bu eşitliğin yaşama geçmesini sağlamakla yükümlüdür. Bu maksatla alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı olarak yorumlanamaz”, ibareleri yer almaktadır. Evlilik birliği içinde hak ve yükümlülükler bakımından aynı hukuksal konumda bulunan eşlerden erkeğe tanınan soyadını dilediği gibi kullanabilme ve sonraki kuşaklara aktarabilme hakkının kadına tanınmaması, kadının soyadının isteği dışında değiştirilmesi, cinsiyete göre ayırım yapılması suretiyle eşitlik ilkesinin ihlali anlamına gelmektedir.

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 8. maddesi aile ve özel hayata saygıyı ifade ederken 14. maddesi cin-



siyete dayalı ayrımcılığı yasaklamaktadır.

22.11.1984 tarihli 7 No.lu Protokol'un 5. maddesinde "Eşler kendi aralarında ve çocuklarıyla ilişkilerinde, evlilikle ilgili, evlilik sırasında veya ayrıldıktan sonra, özel hukuk nitelikli haklara ve yükümlülüklerle eşit olarak sahiptirler" denilmektedir.

Türkiye'nin 04.06.2003 tarihinde onayladığı, BM Medeni ve Siyasal Haklar Sözleşmesi'nin 23/4. maddesine göre taraf devletler, eşlerin evlenirken, evlilik süresince ve evliliğin sona ermesinde eşit hak ve sorumluluklara sahip olmalarını sağlamak için gerekli tedbirleri alacağını ifade etmektedir..

Kadınlara Karşı Her Türü Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılmasına İlişkin Sözleşme'nin (CEDAW) 1/g bendi de şu şekildedir: "Taraf devletler kadınlara karşı evlilik ve aile ilişkileri konusunda ayrımı önlemek için gerekli bütün önlemleri alacaklar ve özellikle kadın-erkek eşitliğine dayanılarak kadınlara aşağıdaki hakları sağlayacaklardır: Aile adı, meslek ve iş seçimi dâhil her iki eş (kadın-erkek) için geçerli, eşit kişisel haklar..." belirtmiştir.

Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin 05 Şubat 1985 tarihli 2 sayılı ve Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi'nin 28 Nisan 1995 tarihli 1271 sayılı Tavsiye Kararları ile üye ülkelere "Evlilikte ortak bir soyadının seçiminde eşler arasında tam bir eşitlik sağlanması" tavsiye edilmiştir

Avrupa Konseyi'nin, Medeni Hukukta Eşlerin Eşitliği Konusundaki 37 sayılı İlke Kararının 11/6. bendinde de, soyadı konusunda bir eşin diğerinin soyadını kullanmaya zorlanamayacağı ifade edilmektedir.

AİHM kararlarına baktığımızda da, kadın-erkek eşitliğini sağlayıcı yönde bir eğilimin olduğunu görmekteyiz. AİHM, Tekeli/Türkiye kararında, evli kadınların evlendikten sonra yalnızca evlenmeden önceki soyadlarını yasal olarak kullanamamalarına karşın evli erkeklerin evlenmeden önceki soyadlarını kullanabilmekte olduğunu, bu durumda benzer konumdaki kişiler arasında cinsiyete dayalı farklı muamele teşkil ettiğini belirtmiştir .

Bu ulusal / uluslararası belgeler ve tavsiye kararlarına rağmen Anayasa mahkemesinin karar gerekçesi şöyledir;

"...Bu kapsamda, yasa koyucunun aile soyadı konusundaki takdir hakkını, aile birliği ve bütünlüğünün korunması ve aile bağlarının güçlendirilmesi başta olmak üzere, kamu yararı ve kamu düzeninin gerektirdiği kimi zorunluluklar nedeniyle, eşlerden birisine öncelik tanıyacak biçimde kullanmasının hukuk devletine aykırı bir yönü bulunmamaktadır.

Soyadının kişilik haklarından olması, ona hiçbir müdahalede bulunamayacağı anlamına gelmez. Yasa koyucunun soyadı kullanımına kamu yararı ve kamu düzeni gerekleri uyarınca Anayasa'ya uygun olmak koşuluyla müdahalede takdir hakkının bulunduğu açıktır.

Kadının evlenmekle kocasının soyadını almasının cinsiyet ayrımına dayanan bir farklılaşma yarattığı savı da yerinde değildir. Durum ve konumlarındaki özellikler, kimi kişiler ya da topluluklar için değişik kuralları gerekli kılabilir. Belirtilen gerekçelerle yasa koyucunun takdir yetkisi kapsamında aile soyadı olarak kocanın soyadına öncelik vermesi eşitlik ilkesine aykırılık oluşturmamaktadır.

Açıklanan nedenlerle itiraz konusu kural Anayasa'nın 2., 10., 12., 17. ve 41. maddelerine aykırı değildir. İptal isteminin reddi gerekir."

Anayasa Mahkemesinin kararının gerekçe temelini oluşturan "Aile birliği ve bütünlüğü, aile bağlarının güçlendirilmesi" başta olmak üzere, "kamu yararı ve kamu düzeni" "KADININ SOYADINA BAĞLI İŞE VAY HALİ-MİZE...Oysa ülkemizde soyadı kullanımını bir gelenek değildir. Çünkü soyadı 1934'den beri zorunlu olarak uygulanmaktadır. Yani Soyadı Kanunu'ndan önce ve soyadı konusunda cinsiyet eşitliği uygulayan ülkelerde aile bütünlüğünün ve bağlarının zayıf veya olmadığını kamu yararı ve düzeninin olmadığını bu karara göre mi kabul edeceğiz ? Bu bakış açısı, KADINI birey görmeyen zihniyetin bir yansımasıdır.

Anayasa Mahkemesinin çifte standart anlayış içeren kararlarını hukuki açıdan değerlendirmek gerçekten çok zor...

Sözün kısası Anayasa Mahkemesi diyor ki:

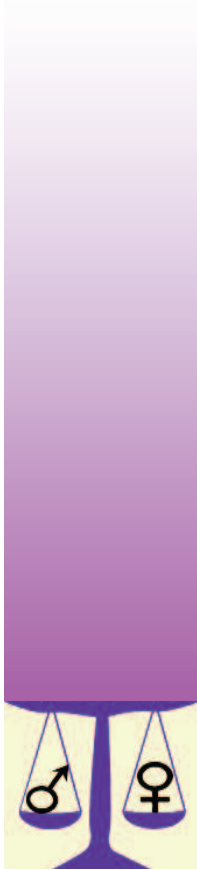
"KADIN /ERKEK EŞİTTİR... Ama her zaman değil !!!"

Yararlanılan Kaynaklar

1-Anayasa Mahkemesi 2009/85 E. 2011/49 K. Sayılı 10.3.2011 tarihli kararı

2-Anayasa Mahkemesi 2010/ 119 E. 2011/165 K. sayılı 08.12.2011 tarihli karar

3-Adı geçen Ulusal ve uluslar arası sözleşmeler



BİR ÖLÜYE NASIL YARDIM EDİLİR



Ayşegül Altınbaş

Avukat, İzmir Barosu Yönetim Kurulu Üyesi

Sokrat bir ebeydi. Mitostan bir bebek doğurttu. Adı logos'tu. Öyle ya da böyle, geometrik adalet düşünüşü 2500 yıl gören o bebek, meşrulaştırdığı ırkçı hiyerarşi içinde kendi ölümünü izleyen bir koca bunak şimdi. Tüm açık yürekler soruyor. Son 20 yılın ebesi kim bu ülkede ve doğan bebeğin türü ne? Bu ebe sırtını zenginlere dayamış, bireysel haz (utanmadan özgürlük der buna o) çılgınlıklarıyla 'toplum' nosyonunu dinamitleyen Protogoras'tan başkası değil. Doğan bebek; tek marifeti 'benim çıkarım' ve başkasından 'bana ne' zırlamasıyla gökleri inleten bir yaratık. Sosyalist, liberal ve İslamcı aydınlar, asker-sivil bürokratlar, ve tüm öğretmenler, sanatçılar yani bu coğrafyanın entelektüel iktidarına hükmedenler son yirmi yıldaki işlevinizle doğurduğunuz bebeği selamlayın. Liberal ve islamik devriminizin hilka-ti karşınızda! Ona mal satın, onu camiye tıkın, onu kirli savaşlarınızda öldürün. Tüm insani kapasitenizin, tüm hayallerinizin nihai ürününe bakın haykırıyor, 'bana ne!'... , onurlanın, gururlanın!

Böyle dönemlerde hakikate ve adalete saygı azalır, hatta hakikat tersine suçlanır. Ve yine hep böyle dönemlerde yeniden doğar varlık tanrısı: umut ve eylem!. Sancılı. Evet, vaktidir. " (İ.M.Baltacı.Sınırdaki dergisi-2008 / 12. sayı)

"Avukat Hanım beni buraya getirdiler bir umut olur diye ancak şuan siz bir ölüyle konuşuyorsunuz, bir ölüye nasıl yardımınız olabilir ki?"

"Koruma kararı çıkaralım merak etme sana yardım edeceğiz, senin durumunda olan kadınları korumak için Yasamız var 4320 Sayılı yasa adı da "Ailenin Korunmasına Dair Kanun".

Bana ölü gözleriyle alaycı alaycı bakıyor , kırdığım potun farkında bile değilim. "İşte bunu söylüyorum avukat hanım , ailenin korunması için benim ölüm gerek, dirim değil. Ailemin tüm erkekleri benim peşimde, ben bir sırrı açık ettim, ben onlara karşı geldim, ailemi korumak için ya susmam gerekti ya ölmem, ben ölümü seçtim."

Bu hikaye tuhaf mı geldi size ? Hiç tuhaf olmadığı gibi hiç de uzak değil. Bakın sağımıza , solunuza belki bir ölünün gözlerine bakıyorsunuz.

Hani gazetenin birinin bıçaklanmış cesedini manşetten apaçık gösterdiği kadına bakın . Manisalı Şefika ETİK'in cinayetine ilişkin dosya kapsamında sanığın önceden eve benzin getirip sakladığı ve "aile meclisinde" konuşulduğu yer alırken ,yani açıkça tasarlayarak ve bile-rek işlenmiş bir cinayetken duruşma boyunca Kadının iffet durumu tartışıldı, tartışıldı. 20 yerinden bıçaklanarak öldürüldü Şefika. Ev de cesediyle beraber ateşe verildi.

Aile Meclisinden karar çıktığından itibaren Şefika Etik ölüydü ve bunu o dahil herkes biliyordu.

Hükümet Kadına Yönelik Şiddetin önlenmesine ilişkin yasa tasarısını, kadın örgütleriyle, sivil toplum kuruluşlarıyla, Barolarla beraber yaptıklarını haykırıyor. Diyorlar ki böylesine katılımcı demokrasi örneği görülmemiştir. Bakın yasamızın adına "Ailenin Korunması ve



Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Yasa”.

Biz kadını aileden korumaya çalışıyoruz ey yasa koyucu. Bilmiyor musun ki kadına yönelik şiddet vakalarının faillerinin %80'i yakın aile bireyi.

Evet Sokrat mitostan bir bebek yaratmış adını da logos koymuştu. Yani efsanelerden, söylencelerden, masallardan , akla ve hakikat arayışına geçmişti. Sokrates toplumda kabul görmüş düşüncelerin sorgulamanın önemini ve insanların ne kadar sorgulamadan, düşünmeden uzak durduğunu göstermeye çalışmış,bu durumu “irdelemeyen hayat yaşamaya değmez” şeklinde özetlemişti .

2500 senedir , iktidar için at koşuranlar haksızlıktan sakınmamışlar ve şuan karşımızda olan ırkçı ,hiyerarşik , bencil, çıkarıcı insanlar ve insan kurumlarını oluşturmuşlardır. Ve bizim bu kurumları hiç sorgulamadan yaşamamızı talep etmektedirler.

Her 3 kadından 1'i şiddet görürken , bu şiddet faillerinin büyük çoğunluğu erkek ve yakın aile bireyi iken , nasıl olurda aile bu kadar kutsanabilir. Belli ki egemenlerin ideolojilerini yaşayan toplumun aile tanımında bir hata vardır. Ancak yasa koyucu halen mevcut aile tanımını muhafaza etmek için önce kadın Bakanlığının adını “Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı” yapmış , şimdide yasanın adını aynen muhafaza etmek istemektedir. Bir sonraki adım ise zorunlu eğitim süresinin kısaltılması ol sa gerek.Öyle ya kızlar okuyunca , oğullarıyla evlendirecek kız bulamamaktan muzdarip bu toplum.

Hakikat nedir? Mevcut aile tanımı ile insanların mutlu olmadığı, acı çektiği ortadadır. Halen büyük bir histeriyle neyin muhafaza edilmeye çalışıldığını merak ediyorum. Başka türlü bir şey mümkün değil midir? Örneğin kadın ve erkeğin birey olarak aynı hak ve özgürlüklerinin olduğunun kabul edildiği, kimsenin cinsiyeti yüzünden ikincil görülmediği , saygı duyulduğu ve eşit olanaklardan yararlandığı, bu ideali gerçekleştirmek için ise yoksun bırakılmışların desteklendiği bir sistem akıl sınırlarımızı mı aşmaktadır?

Yoksa şu sisteminizin işlemesi için illaki birinin bir başkasından üstün ve yeğ tutulması mı gerekir?

Peki adalet nedir?Adalet Hakkın gözetilmesi ve yerine getirilmesi ise , Hak tanınmazken adalet nasıl olacaktır? Bir değer hiyerarşisi kurulmadan , farkların bir zen-

ginlik kabul edildiği ,eşit,duyarlı , hakların tanındığı, adalet mekanizmalarına erişimin kolay ve ucuz, alınan sonucun işlevsel ve etkili olduğu bir ortamda sizce Devletin Aile Kurumunu korumasına gerek olacak mıdır?

Sokrat bu bebeğin gelişimini öngörmüş ve Yargıçlara son savunmasında “ölümden korkmayınız yargıçlarım ,haksızlıktan korkunuz , çünkü kötülük ölümden hızlı koşar” şeklinde öğütlemiştir . Geldiğimiz nokta da görüyoruz ki pek yerinde bir öngörü olmuştur. Zira yapılan haksızlıklar öldürülen milyonlarca kadından daha hızlı koşmuş ve halen can almaya devam etmektedir.

Biz ki İzmir Barosu Kadın Hakları Danışma ve Hukuk Araştırmaları Merkezi , yani ölümlerle konuşan bizler , tüm samimiyetimizle bilgilerimizi, deneyimlerimizi ,önerilerimizi sunduk, “Kadına Yönelik Şiddetin” önlenmesi için yasa çalışmalarına katıldık. Ancak görüyoruz ki ,iktidarın gözünüzde “demokratik katılım” tamlamasında bir harften ibaretiz. Siz öyle sanıyorsunuz;

“Gelecek günler için gökten ayet inmedi bize, onu biz kendimiz vadettik kendimize “ diyor ya şair ; Siz bir şey vermiyorsunuz kadınlar haklarını alıyorlar;

Sizin resminizin acemice boyanmış bir figürü değiliz;

Değiliz çünkü bireysel hazların peşinden koşup, bunu da özgürlük zannedip “bana ne “ demiyoruz.

Değiliz çünkü üretiyoruz, sadece satın alıp tüketmiyoruz.

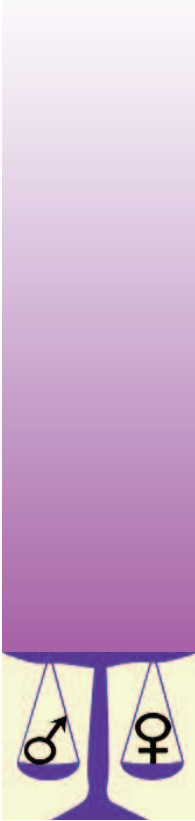
Değiliz çünkü halen tüm farklılıklarımızla barış içinde yaşayabileceğimize inanıyoruz.

Değiliz çünkü 80 yaşındaki bir kadın, ömrünün ciddi bir miktarında şiddet mağduru olmuş bir kadın Merkez'imize gelerek, gazetede haberini ve Baro'ya başvurduğunu öğrendiği şiddet mağduru kadına eşya yardımını yapmak istediğini söylüyor. Yardımlaşıyor, yan yana duruyor ve haykırıyoruz.

Değiliz çünkü çok kalabalığımız gencecik psikologlar bir dernek kurup , şiddet mağduru kadınlara hizmet vermek için çırpınıyor, kadınlar örgütlenmeye devam ediyorlar..

Değiliz çünkü Merkez”imizde gönüllü nöbet tutan bir avukat ordusu herşeye inat yaşatmaya devam ediyor.

Değiliz çünkü ölüyüm diyen kadın halen yaşıyor.....



Kadınların öldürülmemeleri ve korunmaları için

ORTAYA KONAN “İRRADE”!!!

Nihat Tarimeri

Sosyal Hizmet Uzmanı

Durum:

Hepimizin bildiği gibi 7.Aralık 2010 tarihinde Türkiye Cumhuriyeti'nin bir yurttaşı olan Ayşe Paşalı Ankara'da sokak artasında eski eşi tarafından 11 kez bıçaklanarak öldürüldü. Tecavüze uğradığı ve şiddet gördüğü için eşinden boşanmasından sonra da eski eşinden gördüğü şiddetin devam etmesi nedeniyle savcılığa, mahkemeye yaptığı başvurulara rağmen “DEVLET”in Ayşe Paşalı yı koru(ya)maması, önlem al(a)mamasının böyle bir acı sonun yaşanmasında önemli etken olduğu da görülmüş oldu. Başta yaşam hakkı ve bu yönde can güvenliğinin sağlanması ile ilgili “İnsan Hakları Sözleşmesi” veya kadına karşı her türlü ayrımcılığın kaldırılması ile ilgili CEDAW sözleşmesi gibi 2004 yılından beri iç hukukun bir parçası olan sözleşmelerin de bir değer ifade etmediği görüldü.

Her 8 Mart ta “Dünya Kadınlar” gününü diğer dünya ülkeleri ile birlikte kutlayan ve bu yönde “resmi” bir çok açıklamaların da yapıldığı Türkiye'de resmi verilere göre % 40 oranında bir yoğunlukla yaşanan ev içi şiddet

ne yazık ki bu yıl ki 8 Mart'ın gündemine de taşındı.

Bu yeni süreçte tartışmalar devam ederken ev içi şiddet bağlamındaki kadın cinayetleri ise artarak devam etmiştir. En son 25 Şubat 2012 tarihli Akşam gazetesinde yayınlanan “680 kadın emniyet çemberine alındı” başlıklı haber de bu yönde somut örneklerden biridir. Haberde; İstanbul Emniyet Müdürlüğü'nün şiddet mağduru kadınlara yönelik can güvenliğinin sağlanması ile ilgili yaptığı çalışmalara yer verilmektedir. Son üç yılda Türkiye'de 121 kadın öldürüldüğü; aile içi yaralamaların sayısının yaklaşık 3 bin olduğu; İstanbul'da ise 2010'da 36 kadının, 2011'de 23 kadının 'namus' bahanesi yüzünden cinayete kurban gittiği yönünde (tartışılır) bilgiler de haberde yer almaktadır.

Ayrıca bu haberin içinde “Bir günde üç kurban” başlıklı diğer bölümde ise İstanbul Pendik'te 1 ve 3 yaşında çocukları olan 19 yaşındaki Beyza Yılmaz'ın Facebook'a girmesi yüzünden çıkan tartışma nedeniyle eşi tarafından öldürülmesi haberi yer almaktadır. Bu haberin dikkatlice okunmasında görüleceği üzere Beyza'nın 16 yaşında anne olan bir “çocuk gelin” olduğu da anlaşılmaktadır.

Diğer bir haber Niğde'de 22 yaşındaki Fatma Ç'nin ayrı bir eve çıkma isteğini kabul etmeyen eşi tarafından öldürülmesi ile ilgilidir. Ankara 'da eve geç gelmesi nedeniyle babası tarafından öldürülen 22 yaşındaki Eda



K. ile ilgili haber o gün yaşanan ev içi şiddet ile ilgili üçüncü haberdır.(Adana Kadın Platformu raporunda 2011 yılında 232 kadın öldürüldüğü 610 kadının cinsel tacize uğradığını devletin kendisine koruma için başvuran kadınların % 73 ünü koruyamadığı belirtilmektedir.-Habertürk-27 .2.2012-)

Her birisi ayrı ayrı bir Türkiye gerçeğini yansıtan ve çabucak unuttuğumuz,görmezden geldiğimiz, kanıksadığımız , internet ortamında da kaybolup giden haberlere 8 Mart'a 10 gün kala 27 Şubat 2012 tarihinde yayınlanan **"On kişiden biri zorla evlendiriliyor"** başlıklı Sabah gazetesinde yayınlanan haberi de eklemek mümkündür. "Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'nın yaptığı araştırmaya göre Türkiye'de görücü usulü evliliklerin oranı yüzde 53.6 Katılımcıların yüzde 44.2'si görücü usulü ve kendi rızasıyla, yüzde 9.4'ü görücü usulü ve zorla evlendirildiğini söyledi" şeklinde yapılan bir araştırma sonucunun bilgilerine yer veren bu haber Türkiyede ki kadın ve erkek birlikteliği ile oluşan "aile" yapısını ve durumunda bir ölçüde "resmi" olarak yansıtabilmektedir.

Bu haberlere üç milyona yaklaşan İzol Aireti ile ilgili "Bizim aşirette boşanma olmaz" başlıklı 21 Kasım 2011 tarihli Sabah Gazetesinde yer alan bir söyleşi haber de özellikle eklenebilir. Türkiyenin bir başka gerçeğini yansıtan bu haberde "Aşiret kültürü, kadın için 'soylu' bir baskı demektir." ve "Kadının çocuğu olmuyorsa, kocası için kız istemeye gider" başlığı atılmıştır. Sözkonusu haber, Türkiye Cumhuriyeti yurttaşı olan kadınların 2011 yılındaki konumlarını ve bu konudaki toplumdaki yaklaşımları da somutlaştırmaktadır. Böyle bir haberden sonraki tepkisizlik ve bunun sorgulanmaması yaşanan durumu kısaca özetlemektedir. Çünkü böyle bi durum sık sık dile getirilen "Türkiyenin kendine ait koşulları vardır" söyleminin içinin doldurulmasından da öte bir durumdur.

Bir taraftan her 8 Mart'da Dünya Kadınlar günü kutlanırken bir taraftan da böyle gerçeklerin yaşandığı bir ortamda Ayşe Paşalı'nın öldürülmesi ile başlayan bu yeni süreçte doğal olarak uygulamayı belirleyen 4320 sayılı "Ailenin Korunmasına Dair Kanun" da tartışılmaya başlanmıştır. Kanun yürürlük ve yürütme dahil 4 maddeyi içermektedir. 1998 den itibaren yürürlükte dir. 2007 yılın-

da ise uluslararası sözleşmeleri bir ölçüde karşılamak için bazı değişiklikler de yapılmıştır. Gönüllü bir birlik-teliğe dayalı sosyal bir birim olan "Aile"nin korunması başlıkta öne çıkarılmıştır. İşlevi ise aile bireylerinin "şiddete maruz" kalmaları durumunda korunmaları Türk Medeni Kanununun da öngörülen tedbirler üzerinde şekillenmiştir. Dolayısıyla ev içi şiddet "mağdur"u kadın ve çocuk dahil kişilerin/bireylerin bir şiddet mağduru olarak kamusal açıdan korunmaları "AİLE"nin korunması başlığı altında yürütülen bir yargısal hizmet olarak yapılandırılmıştır. Ancak; başlığı ve işlevi arasında uyumsuzluğun yanı sıra hizmette yaşanan yapısal ve teknik sorunlar, yetersizlikler Ayşe Paşalı'nın öldürülmesinden sonra daha da fazla gündeme gelmiştir. TBMM de araştırma konusunda yapılmış, çeşitli raporlar da düzenlenmiştir. Yaşanan sorun ile ilgili bazı bilgiler bu arada tekrar tekrar değerlendirilirken, bazı koruma talepleri red edilenler veya işleme alınmayan kadınların öldürülmeleri de aynı hızda devam etmiştir. ("Devletin koruyamayıp ölümün kucağına attığı kadınların hikayeleri" Habertürk, 25 Şubat 2011)

Taslaklar:

1) 7 Aralık 2010 tarihinde Ayşe Paşalı'nın öldürülmesinden sonra konunun kamuoyunda yoğun bir şekilde tartışıldığı ve çeşitli haberlerinde yayınlandığı sırada 6 Ocak 2011 tarihli Hürriyet gazetesinde "Koruma yasasına 'Ayşe Paşalı' ayarı" başlıklı bir haberde yayınlanmıştır. "Eski eş" eklemesi ile 4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanunu'nun kapsamını genişleten düzenlemelerinde yer aldığı bir tasarı taslağının Kadından sorumlu Devlet Bakanlığı tarafından hazırlandığı bu haberde belirtilmektedir. Bu habere göre Başbakanlığa gönderilen taslağın Ocak 2011'e kadar yeti-şeceği bilgisine de yer verilmiştir.

Bu taslak ile ilgili değerlendirmeler ve tartışmalar yapılırken 8 Mart 2011 tarihinde TBMM de Gaziantep Milletvekili Fatma Şahin ve 27 arkadaşı AKP gurubu adına 28 madde içeren 2-0886 sayı ile işleme alınan "Kadın ve Aile Bireylerinin Şiddetten Korunmasına Dair Kanun Teklifi" ni sunmuşlardır.. CHP parti gurubu da 1.4.2011



tarihinde ayrıca “Kadını Şiddetten Koruma Kanunu Teklifi”ni sunmuştur. (Bu teklif 1 Ekim 2011 tarihinde yeni dönem için yenilenmiştir.)

12 Haziran 2011 tarihinde yapılan seçim sonrasında Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı 633 sayılı Kanun Gücünde Karaname ile kurulmuştur. Seçim öncesi TBMM’ne teklifi sunan Milletvekili Fatma Şahin de bu yeni Bakanlığa Bakan olarak atanmıştır. Kanunun değiştirilmesi ile de ilgili yeni bir süreci başlatmıştır.

2) Bu yeni süreçte Bakanlık olarak aynı başlık altında bir tasarı taslağı 17 Temmuz 2011 tarihinde Bakanlık web sayfası yayınlanmıştır. Elektronik kelepçe gibi medyada da gündeme gelen bazı küçük değişiklikler içeren bu Bakanlığın birinci tasarı taslağı görüş alınmak amacıyla da STK lara gönderilmiştir. Bakan Fatma Şahin’in seçim öncesi verdiği teklifi ile birlikte partideki ve TBMM deki görevleri bağlamında kadın sorunları konusundaki bilgi ve deneyimi Bakanlıkça hazırlanan taslağın kamuoyunda tartışılmasında öne çıkmıştır.

Bu taslağın aslında yapısal sorunları çözmek yerine daha çok 4320 sayılı Kanununun uygulamasında öne çıkan yargısal hizmetlerdeki teknik sorunları bir ölçüde çözmeyi hedeflediği öngörülebilir. Sorunun niteliği gereği örneğin şiddet mağduruna yönelik ihtiyaç duyulan danışma hizmetlerinin bile Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü çatısında yer alan “Denetimli Serbestlik ve Yardım Hizmetleri Merkezleri” üzerinden verilmesinin hedeflendiği de görülmektedir.

Hem felsefe hem yapısal hemde uygulama tekniği açısından tartışmalı bu taslağın tanıtılması ve değerlendirilmesi amacıyla 13 Eylül 2011 tarihinde Barolar Birliği ,19 Eylül 2011 tarihinde Sivil Toplum Kuruluşları, 21 Eylül 2011 tarihinde Sığınmaevlerinde çalışanlar, 22 Eylül 2011 tarihinde Aile Mahkemeleri Hakimleri ve 11 Ekim 2011 tarihinde muhalaf partilerinin kadın milletvekilleri ile değerlendirme toplantıları yapılmıştır. Bu açıdan hazırlanan taslakla ilgili tüm taraflarla görüşüldüğü ve bu görüşlerin değerlendirilmeye alındığı yönünde de bir algı oluşturulmuştur. Bu toplantılar bağlamında 222 Kadın derneği de ortak bir tasarı taslağını da hazırlayarak bakanlığa vermişlerdir. Özellikle Avrupa Konseyi

dahil uluslararası sözleşmeleri de göz önüne alan bu “4320 sayılı Kadınlara Yönelik Her Türlü Şiddet ve Ev İçi Şiddetin Önlenmesi, Şiddetle Mücadeleye Dair Kanunun Tasarısı Taslağı” kamuoyu ile de paylaşılmıştır.

3) 28 Ekim 2011 tarihinde ise Kadın Statüsü Genel Müdürlüğünün web sayfasında “Kadın ve Aile Bireylerinin Şiddetten Korunmasına dair Kanun Tasarısı” Bakanlığın bu çalışmalarının bir sonucu olarak yayınlanmıştır. (Bakanlığın 2.taslağı) Beş bölümden ve yürütme, yürürlük ile ilgili maddeleri dahil 26 maddeden oluşan bu taslakta öngörülen konsept/yapı bazı iyileştirmelere rağmen öncelikle gene yargısal bir hizmet şeklinde oluşturulmuştur.

4) Bu arada 24 Kasım 2011 tarihinde Avrupa Konseyinin 210 sayılı “Kadına yönelik şiddet ve bunlarla mücadeleyle ilişkin Sözleşmesi” TBMM de kabul edilip onaylanmıştır. Bu konuda hem Hükümet hemde Parlamento olarak bir siyasi İRADE ortaya konmuştur.11 Mayıs 2011 tarihinde İstanbul da imzalanması nedeni İstanbul Sözleşmesi olarak adlandırılan bu sözleşme 29 Kasım 2011 tarihli Resmi Gazete de yayınlanmıştır.Yürürlüğe ve iç hukukun bir parçası olması Konseyde ki sürece bağlı olan bu sözleşmeye göre de “kadın” ve “şiddet mağduru” olarak değerlendirilen hak sahiplerine yönelik kamusal hizmetler için olması gereken bir yapı, uygulama ve yükümlülükler getirmesi uygulamaya yeni bir boyut katmıştır.”Kadın”a yönelik ayrımcılık ile bağlantılı “Kadına şiddet” ile “Ev içi şiddet” ayrıştırılmıştır ve kavramsallaştırılmıştır.

11 Mayıs 2011 tarihinde bu sözleşme İstanbul’da imzalandığı zaman sözleşme ile ilgili görüşler basına da bu arada yansımıştır. Bu değerlendirmelerden biri de 12 Mayıs 2011 tarihli Radikal gazetesinde yayınlanan “Kadını koruyan imza” başlıklı haberdir. Sözleşmenin hazırlık çalışmalarında yer alan Prof. Dr. Ferdide Acar ile yapılan söyleşinin yer aldığı bu haberde İstanbul Sözleşmesi: “Sözleşme kadına yönelik temel dört ilkeyi kapsıyor. İngilizcede dört kelime de ‘P’ ile başladığı için ‘Dört P’ olarak anılan ilkeler şöyle: Önleme (prevention), yargılama (prosecution), koruma (protection) ve politika



(policy). Acar, Bizim açımızdan en önemli konulardan biri de bu dördüncüsü. “Bütüncüllük Türkiye açısından en eksik boyut. Kadına yönelik şiddetin aslında bir kadın-erkek eşitsizliği olarak görülüp ona göre politikalar üretilmesi gerekir” diyor.” şeklinde değerlendirilmiştir.

5) Özellikle sözleşmede öngörülen yapıdan ve sorunu çözmekten uzak olan bu 28 Ekim 2011 tarihli ikinci taslağın kapsamında öngörülenler Başbakanlıktaki süreçte de değişmiştir.Örneğin amaç ve kapsamda yer alan “yakın ilişki içinde” şeklinde ilişkinin çıkarıldığı gibi konular 28 Aralık 2011 tarihli haberlere de yansımıştır. (“Eski nişanlılar dahil”; Sabah 28.12.2011)5 Ocak 2012 tarihinde ise bu gibi konuların dışında muhtemelen diğer bakanlıkların görüşü ile de gene yeni bir tasarı taslağı Bakanlığın web sayfasında kamuoyu ile paylaşılmıştır. (Bakanlığın 3.Taslağı) Özellikle uygulamada sorunlar içeren ve sözleşmeyede aykırı bazı maddeler uygulamaya geçilmeden değiştirilmiştir. Fakat bu taslakta değişikliğe uğrayarak 31.Ocak 2012 tarihinde tekrar yenilenmiştir. (Bakanlığın 4.Taslağı) Bu sefer sözleşmenin tanımında yer alan tanımlamalara yer veren ve sözleşmeye uygun kavramlarıda içeren yeni taslak Başbakanlığa gönderilmiştir. Bir sene devam eden böyle bir serüvenin sonunda ise “Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun Tasarısı” 24 Şubat 2012 tarihinde Başbakanlık tarafından TBMM ne yasalaşması amacıyla da gönderilmiştir.

Dolayısıyla 4320 sayılı “Aile”nin Korunmasına Dair Kanunun değiştirilmesini için Ocak 2011 den 24 Şubat 2012 tarihine kadar Devlet Bakanlığı tarafından bir tasarı taslağı;parti gurupları tarafından 2 teklif ve Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı tarafından 4 tasarı taslağı vede sonunda Başbakanlık tarafından bir tasarı taslağını- nın hazırlandığı görülmektedir.

6) Bu taslakların ve tekliflerin hem sayı açısından bu şekilde fazla olması ve teknik uygulamaya yönelik içerik ve işlevdeki farklılaşmalar aslında bu konuya gösterilen yaklaşımı, bu yöndeki bir **iradeyi** ve bir politika oluşumunda ortaya koymuştur. Türkiye' deki yoğun yaşanan bir sorunun teknik açıdan çözümü ve yöntemleştirilmesi

ile de ilgili ayrı bir örnek olmuştur. Örneğin başlangıçtan sona doğru özellikle sosyal hizmet içerikli hizmetlerdeki yaklaşımda ve bunların yöntemleşmesinde öncelikle Adalet Bakanlığının tarafından verilmesi hedeflenen sosyal hizmet niteliğindeki hizmetlerin Bakanlık tarafından kendi görevi alanına girdiği noktasına gelinmiştir. Bu yönde mevcut Aile Danışma Merkezlerine paralel “Şiddet önleme ve izleme merkezi” şeklinde bir yapılanma öngörülmüştür. Şiddet mağduruna yönelik Avrupa Sosyal Şartı bağlamında da verilmesi gereken destek hizmetleri ile ilgili yapılan öngörüler bu açıdan teker teker değerlendirildiğinde bunların mevcut uygulamadan daha iyi öngörüler olduğu da ileri sürülebilir. Buna itiraz konusunda dahil bazı yargısal hizmete yönelik öngörülerde eklenebilir. Ancak, bunların yapısal sorunları ve mevcut uygulamanın yargısal/adli hizmet niteliğini değiştiremediği de görülebilmektedir. Bu nedenden dolayı süreçteki taslakların ne şekilde oluşturulduğu, hangi yapıya ve teknik uygulamaya göre şekillendiği gibi konularında ayrı bir akademik bir çalışmada değerlendirilmesi bir ihtiyaç olarak ayrıca ortaya çıkmaktadır.

Örnekler:

7) Bu konuda en somut örneklerden birisi en son olarak Başbakanlık tarafından yasalaşması amacıyla 24 Şubat 2012 tarihinde TBMM ne gönderilen tasarı taslağının başlığıdır. İçerik ve işlevi bir yana bırakılırsa “Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun Tasarı” şeklinde yapılan adlandırmadır. Yansıtmadır. 1998 yılından beri uygulanmakta olan 4320 sayılı kanunun başlığında yer alan “Aile”nin korunmasını vede kadına karşı şiddetin önlenmesinide özellikle ve öncelikle öne çıkarmaktadır. Korunanın “aile” kurumu olduğu, kadına karşı şiddetin önlenmesinin de bir işlev olarak benimsendiği uygulayıcılara, ihtiyaç/hak sahiplerine vede kamuoyuna bir tercih olarakta yansıtılmaktadır. Bu şekilde olması gereken teknik bir uygulamanın yapılanmasını vede işlevini farklılaştıran, yurtdışındaki genel uygulamadan ayırtıran bu ortaya konan yaklaşım ve irade ile de hem Ocak 2011 deki taslak çalışmalarının başlangıcına dönülmüştür. Hemde 1998 yılındaki yaklaşıma dönüldüğünü öngörebilmek mümkündür.



Başlıktaki bu yaklaşım; Başbakanlığa Bakanlık tarafından 31 Ocak 2012 tarihinde gönderilen “KADIN VE AİLE BİREYLERİNİN ŞİDDETEN KORUNMASINA DAİR KANUN TASARISI”nda öne çıkarılan işlevi de önemli ölçüde farklılaşmaktadır. Bu taslak yapısal açıdan bazı sorunlar içerse de başlıktaki adlandırma açısından en azından “kadın”ın ve aile bireylerinin (ki dolayısıyla kişilerin/bireylerin) şiddetten hem can güvenliği hem de toplumsal koruma açısından “korunma”larını öne çıkarmaktadır. “Koruma” ile ilgili böyle bir hizmet ve yükümlülüğün içinde yer alan “ÖNLEMENİN” ise Başbakanlığın taslağında bu şekilde öne çıkarılmış olması dolayısıyla farklı bir tercihi, yaklaşımı ve bu yönde bir farklı iradenin varlığında somutlaştırarak bir şekilde yansıtmaktadır. Şimdiye kadar yürütülen yargısal hizmette yaşanan sorunların devamı içinde bir zemin oluşturmaktadır. Bir ev içi şiddet olayında “Aile”nin korunmasının, ev içi şiddet suçu “mağdur”u olan kişinin korunmasından da daha öncelikli bir hedef olduğu öne çıkabilmektedir. Ayrıca, konunun Ceza Hukuku ile ilgili “fail-mağdur” ilişkisinde şimdiye kadar yaşanan sorunun devamına da bir ölçüde katkı sağlayabilmektedir. Yoğun bir şekilde yaşanan sorunun kısaca “birey” yerine “aile” içinde ve “aile”yi koruyacak şekilde çözümlenmesinin hedeflendiğini ve bu konudaki kamusal müdahale alanının daraltıldığında görülebilmektedir. “Birey”in cangüvenliği ve toplumsal koruması ile “Aile”nin korunması ile ilgili bir kavram ve yaklaşım kargaşasında oluşabilmektedir.

8) Ayrıca ortaya konan bu iradenin, yaklaşımın başta tanımlar olmak üzere doğal olarak taslağın başka bölümlerine de yansıtıldığı görülebilmektedir. Örneğin Bakanlık taslağında uluslararası sözleşmelerinde Anayasa ve diğer yasalar ile birlikte esas alınacağına da yer aldığı temel ilkeler maddeden tümden çıkarılmıştır. Ayrıca İstanbul Sözleşmesinde yer alan “Ev içi şiddet”; “Kadına yönelik şiddet”; “Şiddet Mağduru” ve “Şiddet uygulayan” gibi tanımlarda çıkarılmıştır. Bu bağlamda en azında Bakanlık taslağında “şiddet mağduru” üzerinden şekillenen ve korumlandırılan uygulama farklılaştırılmıştır. Ev içi şiddetin “mağdur”u; uluslararası sözleşmedeki ilkeleri de karşılayan böyle bir konumlama yerine tanımlı yapılmamış “korunan kişi veya birey” üzerinden

konumlandırılmıştır. Bu şekilde uygulama aslında keyfiliğe ve oluşabilecek mağduriyetlere de daha açık bir hale getirilmiştir. Korunan birey/kişinin böyle bir konumlanmayı ne zama alacağıda belirsizleştirilmiştir. Bu konumlandırma dolayısıyla uygulayıcıların yaklaşımına terk edilmiştir. Bu şekilde kamusal bir hizmetin sorgulanması ve hak aranmasında zorlaştırılmıştır.

Dolayısıyla; teknik açıdan henüz iç hukukun bir parçası olmamasına rağmen aslında hem Hükümetin siyasi bir iradesi, beyanı hemde TBMM’nin de bir iradesine dönüşen İstanbul Sözleşmesinde yer alan ilkelerinde bu şekilde değerlendirilmekten kaçınıldığı bir durum söz konusu olabilmektedir.

9) İstanbul Sözleşmenin TBMM de kabul edilmesiyle sözleşmeye yönelik böyle bir iradenin de var olmasına rağmen bunun Başbakanlık tarafından öngörülen tasarı da bu şekilde görmezden gelinmesi aslında hedeflenen uygulamayı da sözleşmenin yürürlüğe girmesinden ve iç hukukun bir parçası olmadan ayrışmasına etken olmaktadır. Sözleşmeyi, sözleşmede yer alan ilke ve yükümlülükleride önemsizleştirmektedir. Bu yönde bir tercihin olmasında doğal olabilir. Fakat bu yönde bir tercihin oluşması bireyi/kişiyi dolayısıyla kadın ve çocuğu ön plana almayan bir yaklaşımında yansıtabilmektedir. Taslakta kadın ve çocuk olmak üzere bireylerin şiddetten bir “mağdur” olarak korunmaları hedeflenmesi yerine “aile”nin korunması daha öncelik alabilmiştir.

10) Bu durum aynı zamanda İstanbul sözleşmesinin başlığının çevirisinde de görülmektedir. 24 Kasım 2011 tarihinde TBMM ne sunulan Avrupa Konseyinin “SEV 210” sayılı “Kadınlara Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi”nin Türkçeye çevrilmiş metni kabul edilip onaylanmıştır. İngilizce orijinal metni ise “Europe Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence CETS No.: 210” şeklindedir. TBMM’de onaylanan Türkçe metinde ise görüleceği gibi “domestic violence” kelimeleri “ev içi şiddet” yerine “aile içi şiddet” olarak çevrilmiştir. Böylece hem sözleşmenin içeriğinden ve işlevinden bir ayrışma luşa-



bilinmiştir. Hem de sözleşmenin daha bu aşamada hak kısıtlayıcı bir şekilde anlamının farklılaştırıldığıda öngörülebilir. (www.sosyalhizmetuzmani.org.tr; Kadına ve ev içi şiddet ile ilgili İstanbul Sözleşmesinin çevirisinde hak kısıtlayıcı anlam farklılaşması/Nihat Tarimeri)

Dolayısıyla hem sözleşmedeki ortaya çıkan bu durum ve Başbakanlığın taslağında “Aile” nin korunması kavramının öne çıkarılmış olması bu yönde ortak bir iradenin varlığını da öngörülebilir kılmaktadır.

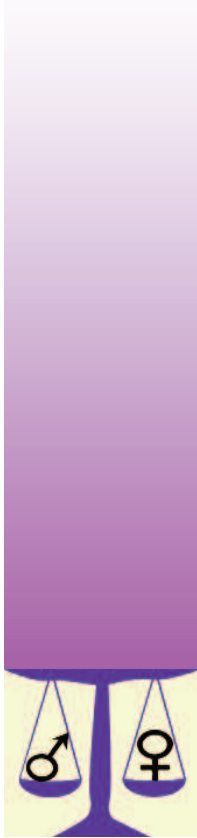
11) Üstelik taslak çalışmaları sırasında yurtdışındaki uygulamaların değerlendirilmesi amacıyla yapılan gezilerde basına yansımıştır. Örneğin bir model olarak sık gündeme getirilen Avusturya'daki “ev içi şiddet” başlığında ele alınan uygulama Almanya'daki uygulamada olduğu gibi “Gewaltschutzgesetz/Şiddetten Koruma Kanunu” başlığı altında senelerden beri yürütülmektedir. İsviçre'de ise “Opferschutzgesetz/Mağdur Koruma Kanunu” ile. Bu yasal uygulamaların dayanağı ise 116 sayılı Avrupa Konseyinin 116 sayılı “Şiddet suçu mağdurlarına Tazminat Ödenmesine İlişkin Sözleşmesine” dayanmaktadır. (Ki bu sözleşme 1985 yılından beri TBMM de onaylamayı beklemektedir.) Bu bağlamda ev içi şiddet ile ilgili sorun teknik olarak şiddet suçu faili ve mağduru üzerinden şekillenirken toplumsal/kamusal koruma ise kamusal sosyal hizmetler üzerinden yürütülmektedir. Kamusal müdahale yetki ve görevleri ile yargısal hizmet boyutları da bu çerçevede yapılandırılmıştır. Dolayısıyla Ailenin Korunmasını bu şekilde ve bu işlevde öne çıkaran en azından Avrupa'da böyle bir örnekte bulunmamaktadır. Çünkü; Ailenin toplumsal/kamusal açısından korunması başka yasal düzenlemeler ile yapılmaktadır. Bu nedenden dolayı bu amaçla yurt dışına yapılan geziler, boşa gitmiştir. Kamu kaynakları bu amaçla boşa da harcanmış olmaktadır. Ayrıca bu gezilerde can güvenliğinin sağlanması bağlamında idarenin bu görevinin emniyet birimleri tarafından yerine getirildiği vede bu bağlamda şiddet failine yönelik kamusal müdahale olarak uzaklaştırma gibi tedbirlerinin uygulandığı vede uygulamanın özellikle bir yargısal hizmet olarak verilmeyeceği gibi husularında değerlendirilmediği taslakların geneline bakıldığında da görmek mümkündür. (Kısmen 5.Ocak 2012 tarihli taslak hariç)

12) Öte yandan taslakta öngörülen Bakanlık bünyesinde öngörülen “Şiddet önleme ve İzleme Merkezleri” ile gene bakanlık bünyesinde yer alan “Aile Danışma Merkezleri” işlevleri ilede teknik bazı kargaşalar olmasına rağmen öngörülen bu merkezler için belirlenen 362 kadrodan 40 ının sosyolog olması öngörülürken bu kadroların arasında bir tane bile avukat veya hukukçunun yer almamış olmasıda taslağı tartışmalı kılmaktadır. Çünkü, muhtemelen bir süre sonra İstanbul Sözleşmesi iç hukukun bir parçası olarak yürürlüğe girdiği takdirde ücretsiz bir hukuk danışmanlığı bu hizmetin bir parçası olacaktır. Ücretsiz Adli Yardım kapsamındaki avukatlık hizmetinden farklı olan bu hizmet aslında bu konuda hak arama en önemli bir araçtır. Şayet bu yönde bir kadro oluşturulmadığı takdirde bu hizmetin nasıl verileceği gibi sorulara da yanıt aranmalıdır.

13) Bu bağlamda; bir seneden beri devam eden ve Temmuz 2011 den itibaren bu yönde yoğun tartışmaların yaşandığı süreç sonunda gelinilen bu noktada özellikle sözleşmeye dayalı olarak öneriler getiren STK ların önerilerinin, çabalarında boşa çıkarıldığı da görülebilmektedir. Yapılan toplantıları da, görüş alışverişlerini de bir ölçüde şekilleştirmektedir. Değersizleştirebilmektedir. Ortaya konan “irade”nin de aslında olması gereken ortak bir aklın ürünü olmadığını da gösterebilmektedir.

Sonuç ve Öneriler :

Temel olarak bakıldığı zaman insanın özgürleşmesi ile kadının özgürleşmesi aynı şeydir. Kadına yönelik cinsiyet ayrımcılığı aslında insanın özgürleşmesini de engellemektedir. Yapanın özgürlüğünü yok etmektedir. Tarihi süreçte bunu göstermektedir. 8 Mart'ın bir Dünya Kadınlar Günü olmasına neden olan 1957'de yaşananlarda bu özgürleşme ile ilgili tarihi sürecin önemli bir parçasıdır. Çünkü bu özgürleşme ve de “dünyevileşme” çabası sadece yöneten güce değil aynı zamanda değerlere de karşı bir mücadelenin ve savaşın bir parçası olmuştur. Konuya bu açıdan da bakıldığı takdirde 24 Şubat 2012 tarihinde Başbakanlıkça TBMM ne yasallaşması amacıyla gönderilen taslak ile ortaya konulan irade; başlığı olmak üzere KADIN 'ın özgürleşmesini engelleyebilecek nitelik-



tedir. Uygulayıcıların da keyfiliklerine açıktır. Üstelik hem cinsiyet ayrımcılığına dayanan sorunu hemde ev içi şiddet kapsamında yaşanan sorunun çözebileceği umudunu da ver(e)memektedir. Belki bir süre çözer gibi bir algı oluşturulsa bile bu irade ile oluşturulan konseptin/yapının yetersizliği bir süre sonra görüleceği ;cinayet sayıları azal(a)mayacağı için tartışmalar kısa bir süre sonra gene başlayabilecektir.

Bunların yaşanmaması için ise öncelik ortaya konan “irade”nin TBMM de yapılan görüşmelerde değişmesi gerekmektedir. Uygulama en azından TBMM nin de bir iradesi olan İstanbul Sözleşmesine dayandırılmalıdır. Şiddet ”Mağdur”u üzerinden şekillenmelidir. Onun her türlü güvenliği öncelikli olmalıdır. Şiddet suçu işleyenin yaptıkları yanına kar olarak kalmamalıdır. Kim dayak atarsa eyleminin olumsuz sonuçlarına da katlanmalıdır. Bu bağlamda Bakanlık taslağın da olduğu gibi sözleşme-deki ilkeler ve tanımlar tasarıya aynen taşınmalıdır. Örnek alınan Avusturya, Almanya ve İngiltere’de olduğu gibi idareye can güvenliğini sağlama yükümlülüğü bağla-mında en fazla 20 güne kadar önleyici kamusal müdahale yetki ve görevi verilmelidir. Bu konuda örneğin Toplum Destekli Polis birimi üzerinden ilçe bazında yeni bir yapılanma oluşturulmalıdır. Medeni Hukuk kapsamındaki yargısal hizmetler de ayrışmalıdır. Sosyal Hizmetler ile ilgili hizmetler ise mevcut “Aile Danışma Merkezleri” üzerinden “Kadın Koruma Evleri” ile birlikte verilmelidir.Kısaca sürecin ve sorunun kimin tarafından yönetileceği ve sorumlusunun kimin olduğu net ve sorgulanabilir olmalıdır. Bunun için ayrıca 4483 sayılı yasadaki koruma ayrıcılığıda tüm kamu görevlileri için kaldırılabilinmelidir. Böyle bir yapılanmanın hızlı bir şekilde oluşabilmesi için de bu hizmete yönelik bir finans modeli de (gerekirse belli bir süre için bir fon) oluşturulmalıdır. Ama bunların olabilmesi ve 8 Mart.2013 tarihindeki Dünya Kadınlar Gününde Türkiye'deki kadınların daha özgür olabilmeleri içinde yeni ve farklı ortak bir “İrade” gerekmektedir ki asıl temel ve önemli sorunda budur.

KAZILARDA BULUNMUŞ EN ESKİ BELGE

Sennur Sezer

öpücüklerden doğmamış çocuklarımız
avuçlarımızda bir tutam tuz
gözyaşlarımızı mayaları
ya da ter

“yeter bunca acı” diye haykırışımız
belki tadını bilmediğimizden balın

ey sözlerin efendileri
kağıtların kitapların
biraz da bizi anlatın

sabahın yakıcı ayazında
neden yürürüz
ve neden bıkmadan toplanırız alanlarda

balı tatmayan ağızlarımızı kapatan tülbentleri
söyleyin
ve renklerin sevincine yabancı
gövdelerimizi
anlatın

yalın sözlerin yabancıları
susmayın

çiğdemlerin sevinci gündönümüne
ağıtlar eklemeyin

sağ verdik sağ isteriz
ter ve gözyaşıyla mayalı çocuklarımızı
verin

HUKUK ÖĞRENCİSİ OLARAK KADIN

Aslı Erdoğan - Dilek Demir

Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Öğrencileri

Kadın, toplumun birçok farklı alanında yer alsada bütün kadınların sorunları ortaktır. Bu sorunların çözümünde en etkili alanlardan biri de hukuktur. Peki, hukuk fakültesi öğrencileri bu konuda ne düşünüyorlar?

NEDEN HUKUK?

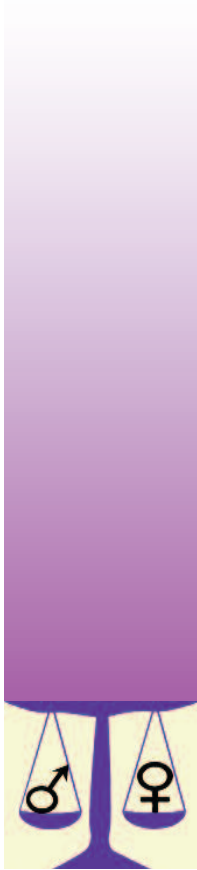
Hukuk fakültesinde okuyan kadınlara "neden hukuk fakültesi" sorusunu sorduğumuzda büyük bir kesimin ya çocukluk hayali olduğunu ya puanı yettiği için bu fakülteyi seçtiğini ya da prestijli bir meslek gözüyle baktıkları için tercih ettikleri cevabını alıyoruz. Bu cevapları veren bir çok arkadaşımızın bu fakülteyi seçmeden önce; kadın sorunları ya da genel anlamda baktığımızda insan hakları konusunda bir şeyler yapmayı

istemekten çok bireysel tercihleri sonucunda bu fakültede olduklarını görüyoruz. Buna karşın, genele göre daha dar bir kesimin, kadın olarak kendini ve diğer kadınların haklarını savunmak amacıyla hukuk fakültesini tercih ettiği sonucuna varıyoruz.

HUKUK FAKÜLTESİNDE CİNSİYET AYRIMI VAR MI?

Kadının; işyerinde, evde, sokakta ve diğer toplumsal alanlarda cinsiyet ayrımına uğradığı şüphesizdir. Biz de, kadının hukuk fakültesinde cinsiyet ayrımına uğrayıp uğramadığını irdelemek istedik.

Sorduğumuz arkadaşlarımız, toplumun diğer alanlarında cinsiyet ayrımına bir şekilde maruz kaldıklarını ancak hukuk fakültesi içerisinde bu tür bir yaklaşımla karşılaşmadıklarını ifade ettiler. Ayrıca okullarda verilen eğitim cinsiyetçi olmasına rağmen şimdiye kadar okulumuzdaki öğretim elemanlarının cinsiyetçi söylemleriyle karşılaşmadık. Hukuk; din, dil, ırk, cinsiyet ayırmaksızın ortak bir adalet olgusunu içermektedir. Bu çerçevede adalet olgusunu içinde barındıran hukuk, kadın ve erkeği bir cinsiyet ayrımı yapmaksızın bir birey olarak ele almaktadır. Hukuk aynı zamanda yaşayan, toplumla var olan bir şeydir. Gerçek anlamda hukukun var olabilmesi, yasal düzenlemelerinin kağıt üzerinde var olması ile sınırlı kalmayıp toplumsal hayatta da vücut bulmasına bağlıdır. Bunun olabilmesi de ancak hukukun uygulayıcısı olan hukukçulara bu bilinci aşılama olacaktır. Fakültemizde cinsiyet ayrımcılığı ile karşılaşmamız bu bilincin verildiğinin göstergesidir.





KADIN HAKLARI KONUSUNDA, HUKUK FAKÜLTESİ BİZE NE KATTI?

Toplumun ilerleyişine tarihsel olarak baktığımızda özellikle ataerkil döneme geçildikten sonra kadın toplumda ikinci plana itilmiştir. Bu sürecin getirdiği etkiler, ne yazık ki günümüze kadar devam etmekte olup, halen de varlığını sürdürmektedir. Bu etkiler her toplumun kültürel, ekonomik, siyasal özelliklerine göre farklı şekillerde kendisini göstermiştir. Ülkemizde de bunun etkileri birçok alanda (kadına fiziksel ve psikolojik şiddet, cinsel taciz, cinsel saldırı vb) hissetmekteyiz. Özellikle güncel meydanında sıkça tartıştığı üzere kadına şiddet konusunun gittikçe arttığını görmekteyiz. Peki, bu şiddet karşısında kadın kendi haklarını ne kadar biliyor?

Biz de yaşanan bu kadın hakları ihlali sorununun konusunu hukuk fakültesinde okuyan bazı kadınlar gözünden anlatalım istedik. Konuştuğumuz arkadaşlarımızın birçoğundan kadın sorunları ile birebir karşılaşmadıklarından, kadın hakları konusunda çok ilgili olmadıkları cevabını aldık. Ancak hukuk fakültesinde okumaya başladıktan sonra bu konulara daha duyarlı bir şekilde yaklaştıklarını söylediler. Bu duyarlılığın oluşmasının sebepleri olarak; hukuk eğitimi sayesinde kanunlar ve onların yaptırımları hakkında daha fazla bilgi sahibi olmaları sonucunda kendilerine olan güve-

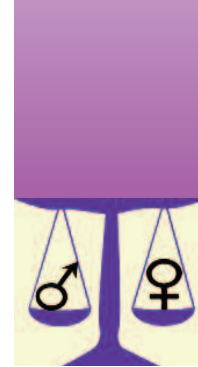
nin artmasını, gittikleri hukuk bürolarında şiddet mağduru kadınları görmeleri ile bu sorunun ciddiyetini fark etmelerini sayabiliriz.

YA SONRA?

Görüşlerini aldığımız arkadaşlarımıza hukuk fakültesinden mezun olduktan sonra kadın hakları konusunda bir şeyler yapmayı, düşünüp düşünmediklerini sorduk. Kadın hakları konusunda, önceden bir duyarlılığa veya farkındalığa sahip olan arkadaşlarımızın, gönüllü olarak mesleki faaliyette bulunmayı düşündüklerini ve bu konuda kararlı olduklarını ancak fakülteyle birlikte farkındalıkları artan daha duyarlı olmaya başlayan arkadaşlarımızın mesleki yardım konusunda daha çekimser davrandıklarını gördük. Bazı arkadaşlarımız şiddet mağduru kadınların kendilerinden yardım talep ettikleri durumunda onlara yardımda bulunacaklarını ancak kendilerini durup dururken böyle bir durumun içine atmak istemediklerini; çünkü bunun sonucunda kendilerinin de zarar görme ihtimalinin ortaya çıkacağını düşünmektedirler. Bir kısım arkadaşımızda kadın hakim veya savcı olmanın kadın sorunları konusunun önüne geçilmesinde daha etkin bir rol oynayacağını düşünmektedirler.

Not :

Bu yazı DEU Hukuk Fakültesi'nde okuyan yaklaşık 15 kadın arkadaşımıza sorularak hazırlanmıştır. Katkılarından dolayı arkadaşlarımıza teşekkür ederiz.



21-22 Nisan 2012 tarihinde Ankara'da yapılacak olan 1. Kadın Avukatlar Kurultayı öncesinde **İzmir Barosu Kadın Avukatlar Atölye Çalışması** yapıldı.

HUKUKA, YAŞAMA, DÜNYAYA VE KENDİMİZE DAİR...

07-08 Ocak 2012 tarihinde yaklaşık 40 avukatın katıldığı atölye çalışmasının ilk gününde kurultay hakkında bilgilendirme yapıldıktan sonra 4 atölye grubu oluşturularak kurultayın ana teması ve tebliğ başlıkları çerçevesinde özgürce; HUKUKA, YAŞAMA, DÜNYAYA VE KENDİMİZE DAİR SÖZÜMÜZÜ SÖYLEDİK...

1 NO.LU ATÖLYE TEBLİĞİ

I- TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİ VE HUKUK EĞİTİMİNDE CİNSİYETÇİ ÖGELER

Moderatör: Sosyolog Derya Şaşman Kaylı

Katılımcılar: Av. Bircan Mersinli, Av. Rahile Horzum, Av. Sadedet Kayaalp, Av. Devrim Cengiz Aygün, Stj.Av.Berrak Özelmas.

Toplumsal Cinsiyet Eşitliği

Toplumsal cinsiyet,biyolojik cinsiyetten farklı olarak, kadınla erkeğin sosyal ve kültürel açılardan tanımlanmasını, toplumların bu iki cinsi birbirinden ayırma biçimlerini ve onlara verdiği toplumsal rolleri anlatmak için kullanılan bir kavramdır.

Bu kavramın, kadınlar ile erkekler arasındaki güç ilişkilerini anlayarak eşitsizlikleri sorgulama noktasında hayati önemi vardır. Ayrıca gündelik uygulamalar, ideolojiler ve yapılanmalar içine gizlenmiş iktidar ilişkilerini deşifre etmek için de çok önemli bir kavramdır.

Toplumsal cinsiyet, toplumun beklentilerini, sosyo-kültürel ve ahlaki değerlerini, önyargılarını ,daha anne karnındayken biyolojik cinsiyetlere (kız ve oğlan bebeklere) yükler.Tarihi sürece bakıldığında, toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin, yüklenmiş roller sonucu oluştuğu görülmektedir. "Sümer Bilimci Muazzez İlmiye Çığ' ın anlatımıyla erkeğin kadın üzerine baskısı Sümerlerde yazının bulunmasıyla, o dönemin tapınak rahiplerinin erkekler çıkarına yasalar koymasıyla başlamışlardır.

Cinsiyet eşitsizliği, ataerkil (erkeğin erki elinde bulundurduğu ve bu nedenle ön planda olduğu) top-





Atölye çalışmalarına katılanlar:
Av. Banu Dalgıç,
Av. Birgül Değirmenci,
Av. Ayten Ünal,
Av. Lütfiye Kanar,
Av. Reyhan Özkilerci,
Av. Bircan Mersinli
Av. Rahile Horzum.

lumlarda kız ve oğlan bebekleri doğdukları andan itibaren eşitsiz koşullara mahkum eder.

Oğlan bebeğe gökyüzünün koruyuculuğu ve denizin sınırsızlığını temsil eden mavi elbiseler giydirilir. Arabalar, uçaklar, silahlar en önemli oyuncaklarıdır. Bu oyuncaklar bebek zihinlere, aşılacak sınırları, yaratılacak kültürleri, yapılacak savaşları hatırlatır. Kavgaları daha hoş görülebilir. Büyüdüğünde, belirleyen ve gücü elinde bulunduran olarak nasıl davranması gerektiğini oyunlarıyla oyuncaklarıyla deneyimlemeye başlar.

Kız bebekler için ise durum daha farklı işler. Yenilesi, okşanası ve daha çok ev içinde tasarlanmış olan pembe renklerle donatılırlar. Oyuncakları ise bebekler, oyuncak tencere ve tabaklar, süpürgelerdir. Böylesi bir seçim kız çocuğuna ev içi işleri deneyimleme yolunu açacaktır ki bu süreç de böylesi bir işbölümünü normalleştirecektir. Aynı zamanda kız çocuklara ataerkil toplumun sessiz, hanım hanımcık, uysal, itaatkar, olması yönündeki tahakkümü de kız çocuğuna, kendinden çok beklentiler doğrultusunda bir kişilik geliştirmesinin kabul edilebilirliği göstermektedir.

Oğlan ve kız bebeklerin yetiştirilme sürecindeki toplumsal beklentiler, önyargılar kız çocuklarını edil-

gen, sessiz, özgüvensiz olmaya özendirirken, erkek çocuklarını saldırgan, aktif ve güç odaklı olmaya özendirilmektedir. Dolayısıyla erkek aile içinde statüsünün ve otoritesinin tehdit edilmemesini içselleştirmektedir. Aksi olduğunda da kolaylıkla şiddete başvurmayı bir hak olarak görmektedir. Ayrıca Türk toplumunda kadınlara ve çocuklara şiddet uygulanması büyük oranda hoş görülmemekte, bu hoş görü kültürel olarak değer yargıları ve atasözleriyle de aktarılmaktadır. Örneğin; kızını dövmeyen dizini döver, kadının sırtından sopayı karnından sıpayı eksik etme vb.

Ataerkil toplumun erkek ve kadın arasında güç eşitsizliği yaratarak, erkeği kadının her türlü hareketinden sorumlu tutması dolayısıyla kadın üzerinde bir erkek tahakkümüne yol açmakta ve bu tahakkümün toplum nazarında "normal" görülmesine yol açmaktadır

Erkeklik ve kadınlık durumlarındaki erkek egemen inşa süreci sorgulanmadığı ve üzerindeki cinsiyetçi örtü kaldırılmadığı zaman cinsiyet ayrımcılığı yapma üzerine temellenen yasaları uygulayanlar bile kadına egemen değer yargılarıyla yaklaşabilmektedir. Örneğin, tecavüze uğrayan 13 yaşındaki iki kız çocuğundan birinin ruhsal durumunun bozulduğu diğeri-



nin bozulmadığı söylenebilmektedir. Yine 14 yaşında bir kız çocuğunu taciz etmiş 70 yaşında bir erkeğe ceza indirimi uygulanabilmektedir. Ayrıca bir hakimden “kadının sırtından sopayı karnından sıpayı eksik etmeyeceksin” sözü karar tutanağına girebilmektedir.

Ataerkil değer yargılarıyla kadının ötelenmesi, erkekten aşağı görülerek toplumsal yaşamın sadece sınırlı alanlarına sıkıştırılması ve üzerinde sürekli bir tahakküm uygulanması sadece kadının özgürlüğünü değil, erkeğin özellikle demokratik modern ilkelere sahip olan devletlerin birincil sorunudur. Toplumsal yaşamın her adımında karşımıza çıkan cinsiyetçi uygulamalarla mücadele etmek de yalnızca hukuk sisteminin dönüştürülmesiyle değil tüm kurumların cinsiyet eşitliği temelinde dönüştürülmesiyle mümkündür. Bu temelde, eğitime, tıba, edebiyata, tarihe vb. kurumsal uygulamalara, kadına ve erkeğe eşit mi yaklaşıyor, ve bakış açıları ne kadar cinsiyetli ya da değil sorusunun sorulması önemlidir.

Türkiye’de kadının eğitimde erkeklerle eşit konuma gelişinin tarihsel serüveni.

Eğitimde kadın ;

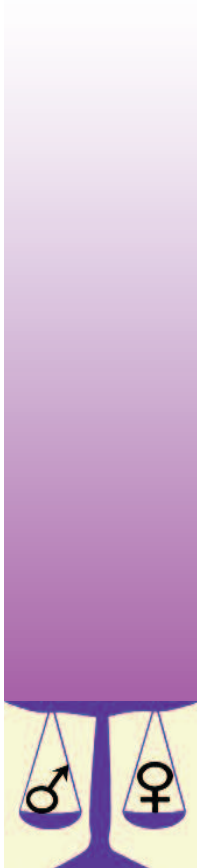
- Tıbbiye mektebi bünyesinde kadınlar ebelik eğitimi almaya 1843 yılında başladılar.
- 1 Eylül 1869 ‘da yayınlanan Maarif-i Umumiye Nizamnamesi ile eğitimin zorunlu hale getirilmesi sonucunda ile kızlar da örgün eğitimden yararlanma hakkına kavuştular.
- Kız öğretmen okulu Dar-ülMuallimat ‘ın açılışı 1870 yılıdır.
- 1876 tarihli Kanun-i Esasi’nin 114. Maddesine göre “Osmanlı bireylerinin tümü için ilköğretim zorunlu olacak ve bunun ayrıntıları ayrı bir düzenleme ile belirlenecektir”
- İnas Darülfünunu adı altında kızlar için bir yüksek öğretim kurumunun açılışı 1914, Darülfünun da karma öğretime geçişi ise 1921 yılında oldu.
- Yedi kız öğrencinin Tıp fakültesine kaydını yaptırdığı tarih 1922’dir.
- Eğitimin laikleştirilerek tüm eğitim kurumlarının

Milli Eğitim Bakanlığına bağlılığı 3 Mart 1924 Tevhid-i Tedrisat Kanunu’nun çıkışı ile gerçekleşti. Bu kanunla kız ve erkekler eşit haklarla eğitim görmeye başladı.

- Kız çocuklarına mesleki eğitim vermek üzere Kız Teknik Öğretim Müdürlüğü’nün kuruluşu 10 Haziran 1930 oldu.
- 26 Ekim 2000 tarihinde ,kadına yönelik uluslar arası sözleşme ve konferanslarda, eşitlikçi bir toplumsal yaşamın gereği olarak vurgulanan ders kitapları ve müfredatın eğitimin ilk basamağından başlayarak cinsiyetçi öğelerden ayıklanması hedefi doğrultusunda Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğüne “Eğitim Materyallerinde Cinsiyetçi Öğeler” konulu panel ile “Ders kitaplarında Cinsiyetçilik 1928’ den Günümüze” konulu fotoğraf sergisi düzenlendi.

Kanunlarda kadın;

- 1847 yılında yayımlanan bir İrade-i seniye(padişah buyruğu) ile kız ve erkek çocuklara eşit miras hakkı tanındı.
- Köle ve cariye alınıp satılmasının yasaklanması 1856 yılında oldu.
- Arazi Kanunnamesinde(1858) ise ,mirasın kız ve erkekler arasında eşit olarak paylaşılacağı yer almış,böylece kadınların ilk kez miras yolu ile mülkiyet hakkını kazanması sağlandı.
- 1871 Mecellenin (Osmanlı Medeni Kanunu) uygulanması için çıkarılan ancak sadece iki yıl yürürlükte kalabilen 1917 tarihli Hukuk-ı Aile ‘de, evlilik sözleşmesinin resmi memur önünde yapılması, evlenme yaşının erkeklerde 18, kadınlarda 17 olması, zorla evlendirmelerin geçersiz sayılması gibi, kadın haklarını düzenleyebilen maddeler de oldu.
- 17 Şubat 1926 tarihli, Türk Kanuni Medenisi ile erkeğin çok eşliliği ve tek taraflı boşanmasına ilişkin düzenlemeler kaldırıldı, kadınlara boşanma hakkı, velayet hakkı ve malları üzerinde tasarruf hakkı tanındı.
- Nüfus planlaması esaslarını, gebeliğin sona erdiril-



mesi ve sterilizasyon ameliyelerini, acil müdahale halleri ile gebeliği önleyici ilaç ve araçların temin, imal ve saptanmasına ilişkin hususları düzenleyen Nüfus Planlaması Kanunu ile, rızaları alınacak kişiler evli ise sterilizasyon veya rahim tahliyesi için eşin de rızası gerekliliği getirildi

- Eşit değerinde iş için kadın ve erkek işçiler arasında ücret eşitliğini sağlayan ILO sözleşmesi'nin onaylanması 1966 yılının Aralık ayında olmuştur.

- Birleşmiş Milletler Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi (CEDAW) 1985 yılında imzalandı ,sözleşmenin yürürlüğe girişi ise 1986 da oldu.
- Kadının çalışmasını, kocanın iznine bağlayan Medeni Kanun'un 159. Maddesi Anayasa Mahkemesi'nce 29 Kasım 1990 tarihinde oldu. İptal kararı 2 Temmuz 1992 tarihinde Resmi Gazetede yayınlandı.
- Tecavüz mağdurunun hayat kadını olması halinde cezasının indirilmesini öngören Türk Ceza Kanununun 438. Maddesi TBMM tarafından,1990 yılında yürürlükten kaldırıldı.
- Erkeğin zinasını suç olarak düzenleyen T.C.K 441. Maddesi Anayasa'nın eşitlik ilkesine aykırılığı gerekçesiyle 29 Haziran 1996 tarihinde Anayasa Mahkemesi'nce iptal edildi.
- Medeni Kanun'un 153. Maddesinde yapılan değişiklikle, kadının evlendikten sonra kocasının soyadını almakla birlikte, kendi soyadını kullanabilmesinin sağlanması 22 Mayıs 1997 tarihinde oldu.
- Nüfus cüzdanlarının "medeni hal" kısmında "evli/ bekar/ dul/ boşanmış" gibi ifadelerin yerine sadece "evli" veya "bekar" ifadelerinin kullanılmasını düzenleyen genelge 1997 Kasım 19 Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğünün önerisi üzerine İçişleri Bakanlığınca yayınlandı.
- Anayasa Mahkemesi, 23 Haziran 1998 'de Kadının zinasını suç olarak düzenleyen T.C.K 440. Maddesini Anayasa'nın eşitlik ilkesine aykırılığı gerekçesi ile iptal etti.
- 21 Ekim 1998 de , Adalet Bakanlığı, Kadının Statüsü

ve Sorunları Genel Müdürlüğü, ve kadın kuruluşlarının oluşturduğu gündem sonucunda, bekaret kontrolünün, ancak takibi şikayete bağlı suçlarda, mağdurun rızası alınarak, ırza geçme gibi re'sen takip edilen suçlarda ancak hakim kararı ile gecikmesinde sakınca bulunan hallerde ise Cumhuriyet savcısının yazılı izni ile yapılabileceğini düzenleyen bir genelge yayınlandı.

- 4320 Sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun 17 Ocak 1998 tarihinde yürürlüğe girdi
- Yeni Türk Medeni Kanunu'nun yürürlüğe girmesi 1 Ocak 2002 tarihinde oldu.

Yakın tarihe göz atıldığında ülkemizde kadının, insan haklarına çok yeni kavuştuğu görülmektedir. Yaşadığımız toplumda görüyoruz ki, toplumsal cinsiyet eşitliği hala sağlanabilmiş değildir. Kız ve erkek çocuklar eşit olanaklara sahip değillerdir. Yasalar kadar toplumunda dönüşüm yaşaması gerekmektedir. Peki bu nasıl olacaktır?

Bu sorunun yanıtını İsveç'e bakarsak görebiliriz. İsveç'in toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamak amacı ile çıkarmış olduğu belli başlı yasalar vardır. Kürtaj Yasası, Seks Satın Alma Yasası, Kadına Yönelik Şiddet Yasası. Aynı zamanda iş yaşamında, eğitimde yapmış olduğu düzenlemeler ve koruyucu tedbirler ile oluşturduğu kurumlar ile; toplumu dönüştürerek, İsveç toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanabileceğini göstermektedir. Küçük bir örnek; son yirmi yılda kız çocukları matematik ve fen derslerinde erkek çocuklarının düzeyine gelmişlerdir.

Eğitimde Cinsiyetçi Ögeler

Hukuk eğitiminde cinsiyetçi ögelerin var oluşu, temel eğitimdeki cinsiyetçi ögelerle belirlenmektedir.

Birey, dünyaya geldiği andan itibaren içinde bulunduğu aileden başlayarak, gerek eğitim aldığı okullarda, gerekse sosyal çevreyi oluşturan tüm kurumlarda cinsiyetçi ögelerle iç içe eğitimini sürdürmektedir.

Eğitimin her kademesinde, ders kitaplarında, eğitim materyallerinde yoğun bir cinsiyet farklılığının var-



lığı, bunun sonucu olarak da eğitimin her alanında cinsiyetçi öğelerin ortaya çıkmasının nedeni olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bu nedenlerle de Hukuk eğitiminde de cinsiyetçi öğelerin varlığı yadsınamaz bir gerçek olarak karşımızdadır.

Hukuk Eğitiminde Cinsiyetçi Öğeler

Yasa koyucularının, yasa uygulayıcılarının erkek egemen toplum yapısının temel taşları olan bencillik, güç, iktidar hırsı ve rekabeti benimseyen bireyler olmasından kaynaklanan sonuç olarak hukukun cinsiyeti erkek olarak belirlenir. Bu durum da eğitiminde kendini gösterir.

Hukukun çıkış nedeninin mülkiyet, mülkiyetin de erkek elinde olması, hukukun hayata cinsiyetçi bakmasının temelidir. Hukukun cinsiyetçi bakışının tarihi oldukça eskilere dayanır.

Günümüz Avrupa Hukuku'nun temelini oluşturan Roma Hukuku'nun gelişiminde, yazılı olmayan hususların yazılı biçimde hukuki kurallar haline getirilmesi başlangıcında olan On İki Levha Kanunlarında "Aile reisi babadır. Başkanlığı altındakilerin hayat ve ölümlerini kapsayan bir baba hakimiyeti vardır"

Romalı kadın, erdemli iffetli olmak zorundadır. Bu zorunluluk, onun doğrudan yaşamı ile ilgilidir. M.Ö 1. Yüzyıl sonuna dek, bir kocanın zina halinde yakaladığı karısını anında öldürmeye yasal olarak hakkı vardır.

Bu hak, bazı Batı Avrupa ülkelerinde özellikle Fransa'da 20. Yüzyıla dek sürdü. Fransızca'daki "crime-passionel" (tutkusal cinayet) hukuki olarak tanınmış bir savunma olmakla kalmayıp, mahkemelerin Jürilerinde kadınların bile kabul etmeye hazır oldukları bir savunma biçimiydi.

Kadını, kocasının boşayabilmesi için çok özel ve önemli durumlar gerekmezdi. Örneğin kadın asgari düzeyde şarap içmişse, bu ahlaki ve cinsel hafiflik olarak görüldüğünden kocasının O'nu boşama sebebi olurdu.

Roma Hukukunda güçlü olan, haklı olardı ve bu

nedenle erkeğe tanınan ayrıcalıklar çok fazlaydı.

Roma Hukuku'na göre, kişi sayılmak için mutlaka gerekenler; özgür olmak, Roma vatandaşı olmak ve baba egemenliğinde bulunmamaktı.

Baba egemenliği altında bulunma durumunun saptanmasında, statusfamiliae (aile durumu) ön plana çıkar.

Aile içinde ise, baba egemenliği altında (bağımlı) olan kişiler için alienijuris (bağımlı hak sahibi), baba egemenliği dışına çıkarak kendi başlarına hukukî kimlik kazananlar ise suiijuris (bağımsız hak sahibi) olarak anılırdı.

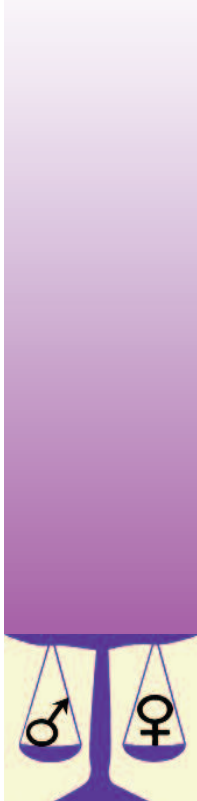
Baba egemenliğindeki kişi erkek ise hukukî açıdan filiusfamilias, kız ise filiafamilia statüsü altına girerdi. Belli hukukî işlemler yapıldıktan sonra gerçekleşen bir evliliğin ardından, kadın da kocasının ailesi içinde filiafamilia statüsüne geçme hakkını kazanırdı. Bu statü değişikliği sadece "babanın kızı" olmaktan "kocanın kızı" olmaya geçti. Kadın için yeni haklara sahip olmak anlamında değildi.

Aile içinde tek suiijuris aile babası idi. Aile babası, Roma Hukuku'nun ilk dönemlerinde aile üzerinde mutlak ve kesin bir yetkiye sahipti. Aynı zamanda bir tür yargıçtı. Suç işleyen kötü davranışlarda bulunan çocuklarını yargılama ve cezalandırma yetkisine sahipti. Suçlu bulursa dövmek, hapsetmek, hatta öldürmek gibi cezalar verebilirdi. Aile babası çocuklarını satabilir, kiralayabilir, yeni doğmuş olanları atabilir hatta öldürebilirdi.

Evli kadın ise, eğer kocasının ya da kocasının bağlı bulunduğu ailenin egemenliği altına girmezse, ne kocası ne de bu evlilikten doğan çocuklarıyla arasındaki ilişkilerin hukukî bir geçerliliği olurdu.

Baba ya da koca egemenliği altında olmayan, yani suiijuris olan kadın, 25 yaşını doldurmuş bile olsa hukukî bir işlem yapabilmesi için ona bir tutor yani koruman atanırdı. Borç işlemleri, miras ve hak devirlerine ilişkin işlemlerini ancak onun izniyle yapabilirdi.

Kadınların dava açma yetkisi yoktu. Toplumsal yaşama fazla karışmamaları nedeniyle iş yaşamındaki deneyimsizlik sebep olarak gösterilirdi.



Roma Hukuk dünyasında kadınlara, özellikle kamu hukukunda hiçbir hak tanınmamış, kadınla tümüyle erkeğin koruması ve buyruğu altına sokulmuştur. Ruhsal olarak kölelerin bile altında kalmıştır. Öz çocuklarının bile vesayetini /velayetini üstlenememiş, evlât edinememiş, çocuklarının geleceğine karar verememiş, soy zincirinde yer alamamışlardır. Baba dilerse çocuklarını satmış, bunu yaparken anneye bir şey sormamıştır bile... Satılan çocuk sonra bir biçimde bağımsız kalırsa, yine babanın malı olmuştur. Baba çocuğu üç kez satar ve çocuk yine özgür kalırsa, ancak o zaman özgür olabilir, dilerse annesinin yanına gidebilirdi.

Kadınların miras hukuku açısından da hakları sınırlıydı. Üçüncü kişiler lehine borç altına giremezlerdi. Mal ve mülk alım satımı sırasındaki hukukî işlemleri de tek başlarına yapma hakları yoktu. Bir kadın, hukuk işlemlerini, eğer aile babası egemenliği altında ise aile babası, değilse yöneticilerce atanan bir vasi aracılığı ile yapabiliyordu.

Türk hukuk sisteminde cinsiyetçi öğelerin varlığını değişik hukuk dallarında, değişik dönemlerde görebilmekteyiz. Kadın aleyhine bir çok hükümlerin bulunduğu yasalardaki cinsiyet eşitliğine yönelik düzenlemelerin, uzun zaman diliminde, uzun süren çabalarla yapıldığını görebilmekteyiz.

Örneğin;

765 sayılı eski Türk Ceza Kanunu'nun zina ile ilgili maddelerinde;

Kadın ve erkeğin zinası farklı biçimde değerlendiriliyordu. 441'inci madde, kocanın zinasını "birlikte yaşama" şeklinde şarta bağlarken. 440'inci madde ise, "karının zinasını hiç bir hal ve yer gibi şarta bağlamadan", doğrudan "zina eden kadın" diye tanımlıyordu.

İkinci eşitsizlik ise kadının zinasının gerçekleşmesi için birlikte olduğu erkeğin evli veya bekar olması önemli değilken, erkeğin zinasının gerçekleşmesi için zina yaptığı kadının nın evli olması şart koşuluyordu. 441.madde Anayasa mahkemesinin 23.09.1996 tarih ve 1996/15E.-34 K.sayılı karar ile, 440.madde ise ancak 2 yıl sonra Anayasa mahkemesinin 1998/3 E.-28K.sayılı kararıyla 23.06.1998 tarihinde iptal edilmiştir.

Yine TCK da on beş yaşını dolduran bir kızı alacağım diye kandırıp kızlığını bozmak bir suç olarak tanımlanmışken, evlenme halinde sanık ceza almıyor, mağdurun tecavüzcüsü ile evlenmeye zorlanması sonucu ortaya çıkıyordu. 5237 sayılı Türk Ceza Yasasında çocuklara karşı işlenen suçlar ve cinsel dokunulmazlığa ilişkin suçlarda eski ayasad bulunan olumsuz hükümler kaldırılmıştır. Bu değişiklikler kadın örgütlerinin ve Baroların kadın hukuku komisyonlarının örgütlü mücadelesi ile mümkün olabildiği.

Irza geçmek ve kaçırmak fiillerinin mağduru fuhşu kendine meslek edinen bir kadın ise ceza üçte ikisine kadar indiriliyordu. TCK'nın 438.maddesi Anayasa mahkemesinin 12.01.1989 tarih ve 1988/4 E.-1989/3 K.sayılı ilamıyla iptal edilmiştir.

745 sayılı Eski Türk Kanunu Medenisi'nde;

Erkek on yedi, kadın on beş yaşını ikmal etmedikçe evlenemez. Şu kadar ki hakim, fevkalade hallerde ve pek mühim bir sebebe mebni on beş yaşını ikmal etmiş olan bir erkeğin veya on dört yaşını bitirmiş olan bir kadının evlenmesine müsaade edebilir

Koca, birliğin reisidir. Evin intihabı karı ve çocukların münasip veçhile iaşesi, ona aittir.

Kadın, evlenmekle kocasının soyadını alır; ancak evlendirme memuruna veya daha sonra nüfus idaresine yapacağı yazılı başvuru ile kocasının soyadı önünde önceki soyadını da kullanabilir. Daha önce iki soyadı kullanan kadın, bu haktan sadece bir soyadı için yararlanabilir.

Birliği koca temsil eder. Mallarını idare hususunda karı koca hangi usulü kabul etmiş olursa olsun koca, tasarruflarından şahsen mesul olur.

Karı, Kanunen haiz olduğu temsil salahiyetini sui istimal eder yahut kullanmaktan aciz olursa koca, bu salahiyeti kendisinden tamamen veya kısmen nezedebilir.

4721 sayılı Türk Medeni kanununda artık eşler evlilik birliğini birlikte temsil etmek hakkına sahip olup, aile reisi kavramı yasadan çıkarılmıştır. Kadın ve erkekte evlilik yaşı 17 olarak düzenlenmiştir. Kadının erkek karşısındaki eşitsiz konumu soyadı ile ilgili düzenlemede



hala sürmektedir. Evlenen kadınlar ise kendi soyadını kullanabilme hakkına hala kavuşmuş değildir.

Toplumsal yaşamda ve hukuki düzenlemelerde bu cinsiyetçi öğelerin değişimi ,uzun ve zorlu bir mücadele sürecinden geçmiş olması rağmen, hala uygulamada erkek egemen bakışın güçlü varlığı nedeniyle toplumsal cinsiyet eşitliği tam olarak sağlanamamaktadır. Hukuk eğitimindeki cinsiyetçi öğelerin değiştirilebilmesi öncelikle Hukuk fakültelerinde bu konuya ilişkin eğitim programları konulmasına bağlı olduğu inkar edilemeyecek bir gerçektir. Ancak; Raoul Wallenberg İnsan Hakları ve İnsancıl Hukuk Enstitüsü Türkiye programı kapsamında 2010 tarihinde yapılmış bir program hazırlık çalışması verilerine göre; 2010 itibarıyla üniversitelerin hukuk fakültelerinde “kadın hakları” üzerine verilen dersler:

Bahçeşehir Üniversitesi: Kadın hakları (seçimlik ders)

Bilkent Üniversitesi: Feminist hukuk teorisi (seçimlik ders)

Doğu Akdeniz Üniversitesi: Kadın hakları (seçimlik ders ancak son 3 yıldır seçen öğrenci olmamış)

Bilgi Üniversitesi: Toplumsal Cinsiyetin Sosyal Psikolojisi, Aile ve Toplumsal Cinsiyet Sosyolojisi (seçimlik dersler) olduğu görülmektedir.

Türkiye’deki hukuk fakültelerinde konuya ilişkin olarak verilen derslerin bu derece sınırlı sayıda okulda olması düşündürücüdür. Kadınlara karşı yasal,yargısal ve eylemsel ayrımlıklar yaşamın her alanında sürmektedir.

ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

- Eğitimin her basamağında “Toplumsal Cinsiyet Eşitliği” dersleri ile farkındalığın sağlanması.
- Hukuk Fakültelerinde “toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadın hukuku” derslerinin müfredata eklenmesi.
- Baroların staj eğitim merkezlerinde toplumsal cinsiyet eşitliği dersinin zorunlu olarak konulması
- 4320 sayılı yasanın eğitim çalışmalarında, toplumsal cinsiyet eşitliği dersinin eklenmesi.

- Sonuçlanmış davaların cinsiyet eşitliğine yönelik hükümlerinin ya da sonucunun kadın hakları komisyonu internet sayfasında arşivlenmesi, süreli bültende bu davaların yer alması.
- Toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda çalışmalarda bulunmuş uzmanların vereceği seri konferansların barolar tarafından düzenlenmesi
- T.B.M.M Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonuna daha aktif işlerlik kazandırılması adına çalışmalar yapılması
- Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Geleneksel medyada ve sosyal medyada işlenmesinin sağlanması.

2 NO.LU ATÖLYE TEBLİĞİ

II- ÇALIŞMA YAŞAMINDA CİNSİYETLER ARASI EŞİTLİK VE KADIN AVUKATLARA ETKİLERİ

Moderatör: Av.Aytül Arıkan

Katılımcılar: Av. Ayşegül Altınbaş, Av. Burcu Kazanan, Av. Şehrazat Mercan, Av. Esin Aslan, Av. Seda Ayaz Aksoy, Av. Şerife Tekeli

A-SORUNLAR:

Cinsiyet odaklı yaklaşımlar / Cinsiyetçi roller

- Kadının toplumsal kabul gören role endeksli yaşam alanı ve iş alanı oluşturmak zorunda kalması (iyi anne, iyi eş olma beklentisi) işveren olmayı tercih edememesi, çocuğun bakımı, sosyalleşmesinde anne odaklı yaşam alanına kadının zorlanması, anne ve eş olmanın toplumsal dayatmaları (çocuğa zaman ayırma, çocuğun ihtiyaçlarını giderme, ev eksenli yaşam)
- Kadının çalışmasının ancak zorunlu olduğu halde uygun gören bir anlayışın egemen olması. Kadının yeri evidir. Erkek ekonomik olarak güçlendiğinde kadının çalışmaması gerekir vb.)
- Evdeki çocuk ya da yaşlı bakımının maliyetli olması sebebi ile kadının evde olmasının kaçınılmazlığı,
- Kadınların üretici fikirlerinin yeterli olmadığı





2 No.lu Atölye
çalışmasına
katılanlar:
Av. Ayşegül Altınbaş,
Av. Aytül Arıkan,
Av. Şehrazat Mercan,
Av. Seda Ayaz Aksoy,
Av. Burcu Kazanan,
Av. Şerife Tekeli

yönünde bir anlayış yerleşmiştir.

- Çalışma hayatındaki kadınlara annelik ve çocuk sahibi olma arasında seçim yapma zorunluluğu dayatılır. (Örneğin doğum yapan memurun ve banka avukatlarının, aynı banka şubesinde çalıştırılmaması yaygın olarak uygulanan bir cezadır adeta.)
- Çalışma hayatında kadının davranışlarının erkek gibi olması istenir ve beklenir.
- Kadının çalışma hayatındaki üretkenliği yok sayılmaktadır ya da küçümsenmektedir. (Ne iş yapıyorsun ki, iş yapıyorsun da ne oluyor?..vb.)
- Kadın, erkekten iyi kazanıyorsa, erkeği ezdiği veya kötü davrandığı önyargısı vardır. Fakat bu durum aynı zamanda kadının bazı toplumsal rol dayatmalarından uzak kalabilmesini sağlayabilir.
- Çocukluktan itibaren kadın yetiştirilirken, daha çok evde ya da kapalı (dar) alanda gelişmesine imkan tanınırken, erkeğin daha dışa odaklı yaşam alanı sağlanmaktadır.
- Sosyal hayatta kadının cinselliğine dayalı davranışlara ve söylemlere maruz kalması (cinsel içerikli küfür, söylemler, trafikte tacize maruz kalması.vb.)

- Kadın tek başına başarılı olamaz, kazanamaz, ancak eşi ya da ailesi ile birlikte olabilir anlayışı egemendir.tek başına yaşamasına pek olumlu bakılmaz.
- Kadının evli olması, anne olması daha değerli olması neticesini doğurur (anne kutsaldır, evli kadın eşini temsil eder vb.) Boşanmış kadın, her türlü muameleye açık biri olarak görülüyor.
- Eş seçiminde; kadının anne olabilmesi, erkekten çok kazanmaması gibi erkek egemen bakış egemendir.(Erkeğin doktor, eşinin hemşire olması, erkeğin çok kazanması, kadının az kazanması gerekir bakışı) "2008 KSGM araştırması "
- Kadın, şiddet karşısında sessizliğini korumaktadır. (Toplumsal desteklerden yoksun olması, olayı kanıksamak zorunda kalması vb.)
- Çalışma hayatında bekar kadının tercih edilmesi,
- Çalışma yaşamında kadınların tacizlere maruz kalması,
- Çalışma yaşamında çoğu zaman personel olarak "erkek" olanın tercih edilmektedir.
- Erkeğin eğitimi, kurslarla gelişimi gibi konularda



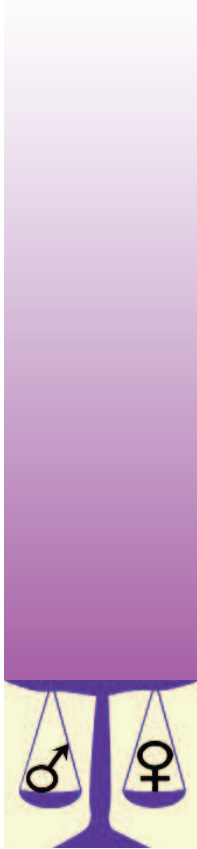
- öncelikli ve ayrıcalıklı imkan yaratılması.
- Kadının kazancının ailenin ihtiyaçlarına harcanması eğilimi (kadın alış-veriş yapar, ihtiyaçları karşılar, taksitleri öder vs.)
- Teknolojiden yararlanmada kadınlar erkeklerden daha az olanaklara sahiptir,aynı olanaklara sahip olsalar da yetiştirilme biçimlerinden dolayı erkeğe göre bu alana daha az yönelimi olmaktadır. (Bilgisayar odaklı bir yaşamın kadına yakıştırılması, erkeğin teknoloji ile ilgilenmesi bir haktır vb. yaklaşımlar)
- Çalışma alanlarında mesai arkadaşlarının kadın bulunduğu ortamlarda, " sen şu kadına dua et, şimdi bir şey derdim", " daha sonra anlatırım şimdi olmaz (kadın var) vb. söylemler

B- KADIN AVUKATLARIN DURUMU:

- 1- İş ilanlarında " erkek avukat" talebi daha yaygındır.
- 2- 2011 İzmir Barosu Anketi (2011 İBA) sonuçlarına göre , kadın avukatların , erkek avukatlara oranla daha çok icra ve hukuk işi yaptığı gözlemlenmiştir. Ceza hukukunun erkek egemen alan olarak görülmesinin nedenleri içinde sorguların gece geç vakitlere kadar sürmesi, sık sık cezaevine gidilmesi durumları vs. öznel durumlar gerekçe olarak gösterilmekte ve ceza hukukuna ilişkin davaların bir erkek işi olduğu fikri doğmakta, buna bağlı dayatmalar, eşlerin kısıtlamaları , erkeğin ceza işinde daha başarılı olduğu inancını doğurmaktadır. Kadının ceza alanını " belalı iş" olarak baş edemeyeceği inancı yaygındır.
- 3- 2011 İBA Ücretli kadın avukat sayısı erkeklere göre % 15 daha fazla; ücretli çalışan erkek oranı % 9, ücretli çalışan kadın avukat sayısı % 24,1
- 4- Erkek avukatın, iş alma alanları kadın avukatlara göre daha fazla (erkek avukatın toplumsal hayatta muhtelif yerlerde görüşme yapabilmesi, sosyal yaşamda mesleğini daha etkin kullanma imkanı _ esnaf ziyaretleri, kahvehane sohbetleri vb. buna karşı kadın avukatın esnafla sohbeti ve toplumsal hayata yer

almasında cinsiyetçi roller sebebi ile sosyalleşme alanları daralıyor). Toplumsal rolle odaklı iş tercihlerine zorlanması .

- 5- Kadın avukatın mesleki faaliyetinde hukuk ve etik kurallara sıkı bağlılığı ve tarzı, mesleğini icrada ekonomik kazanımlara odaklı bir çalışma yapmaması.
- 6- Kadın avukatın, zaman ve yer açısından erkek gibi olamayacağı, birey olarak böyle bir şeyi kaldıramayacağı anlayışı vardır.
- 7- Meslek etiği ve normlara kadın avukatların duyarlılığı,
- 8- Kadın avukatın büro sahibi olma oranı, erkek avukatlara göre daha düşük. Büro sahibi (mülk sahibi) olan kadın avukat % 25
- 9- Stajyer avukatların cinsiyetçi muamele ve söylemlere daha çok maruz kalması,meslektaşlar arasında cinsiyetçi muamele ve söylemlerle karşılaşılması,
- 10- Mesleki tercihlerde cinsiyete dayalı dayatmalar.
- 11- Cinsiyetçi yaklaşımlar karşısında mesleki dayanışma oluşturulmaması, (Adliyede, duruşmada cinsiyetçi söylemleri duymamalıktan gelme, hareketleri görmemezlikten gelme gibi)
- 12- Hakimlerin cinsiyetçi yaklaşımlarının meslektaşlarca kanıksanması,
- 13- Kadın avukatın, erkek egemen bakışı karşısında, erkek egemen role uygun davranış modeline girmek zorunda kalması.
- 14- Hakimlerin cinsiyetçi hitapları (kızım, evladım, canım..vb. tarzı söylemlere maruz kalınması)
- 15- Barolarda, TBB de yönetim kadrolarında kadınların olmaması, kadın& erkek eşitliğin fiilen hayata geçirilmemesindeki erkek egemen bakış ve direnci
- 16- Çocuk bakımının kadın avukata dayatılması,
- 17- Kadın avukatın mesleki ya da kişisel gelişimine toplumsal rollerin engel olması (Boşanmak zorunda kalacak şekilde tercihe zorlanması)
- 18- Kadın avukatın ailesi –eşi tarafından desteklenme-



- sinde zafiyetler (çalışma koşullarını bu desteğe odaklı düzenlemek zorunda kalması)
- 19- Kadın avukatın politik görüşüne önem verilmemesi (siyasetle uğraşmak erkek işidir fikri)
- 20- Erkek avukat, siyasetle uğraşırken, kendisine daha çok iş alanı yaratabilmektedir.
- 21- Hukuk eğitimini tamamlayan kadın avukat, ailesinin bulunduğu yere geri dönmeye zorlanıyor/ dayatılıyor.
- 22- İlçelerde bekar kadın avukat sayısı az. Küçük yerde kadın avukat evlenmeye zorlanmaktadır.
- 23- (2011 İBA) Kadın avukatların hukuk devleti ve insan haklarına duyarlılığı yüksektir.
- 24- Kadın avukat çalışma ortamlarında (adliye içi, haciz işlemleri ve iş görüşmeleri gibi çalışma alanlarında) kadın olmasına odaklı farklı söylem ve tavırlara maruz kalmaktadır.(Ne güzel olmuşsunuz, hacizde "misafirimiz olun", beni haczet avukat hanım, makyajınız ne hoş olmuş vb. söylemler)
- 25- Kadın avukatın, cinsel taciz ile ilgili bir müracaatta " evlimisiniz? Bekar mısınız?" gibi sorulara maruz kalması (yasal müracaatta)
- 26- Kadın avukatların icra işleri yapmak, duruşmalara girmek gibi çalışma alanlarına yönlendirilmesi, iş görüşmeleri, müvekkil ziyaretlerinin erkek avukat tarafından yürütülmesi tarzında cinsiyetçi işbölümü dayatması.
- 27- Kadın avukatın giyim tarzına yönelik dayatmalar ve toplumsal baskılar ve ön yargılar sebebi ile kıyafet seçiminde kendini ifade etmeyen tercihler yapmak zorunda bırakılması.
- 38- 2011 İBA göre Kadın avukatların maddi sorunları daha fazla. (Sosyal güvence, vekalet ücreti tahsili, vb. konularda sıkıntıları erkek avukatlara göre daha fazla)

ÇÖZÜM ÖNERİLERİ:

- 1- Baro, TBB'de cinsiyet eşitliğinin fiilen sağlanması (pozitif ayrımcılık yapılması, eşit imkan ve katılımın desteklenmesi)
- 2- Baro, TBB'de cinsiyet eşitliği odaklı bütçeleme ile çalışma yürütülmesi.(kadın avukatların kadın odaklı sorunlarının çözümü konusunda çalışmaların ikinci plana atılmaması, kadının insan haklarının gelişimi için çalışma yürütülmesi)
- 3- Baro ve adliyenin kadın avukatların çalışmasında fiziksel koşulların sağlanması (çalışma saatlerine ve fiili duruma uygun şekilde sağlık hizmetleri alabileceği birimleri, ambulans, doktor, hemşirenin daimi ve tam teşekküllü bulunması, tuvalet hizmeti, hijyenik ihtiyaçların temini, dinlenme odaları, kreş imkanının sağlanması)
- 4- Adliye içi, dışı, haciz işlemlerinde güvenliğin aktif ve 24 saat faal sağlanması. Bu hususta özel güvenlik biriminin kurulması.
- 5- Hakim -Savcı-Avukatlar- İcra birimleri- Kalem birimlerinde Toplumsal cinsiyet bakışına karşı farkındalık, bu hususta bilinç yükseltme odaklı eğitim yapılması ve bu eğitimlerin ortak yapılması, zorunlu kılınması.
- 6- İş hayatında mobbing konusunda duyarlılığın geliştirilmesi, denetim ve izleme mekanizmalarının hayata geçirilmesi, bu konuda baroların aktif rol alması ve mesleki mevzuat ve diğer yasal düzenlemelerin yapılandırılması ve hükümler içermesi
- 7- Şiddete sıfır tolerans konusunda meslek içi eğitimin zorunlu kılınması (Avukat-hakim-savcı- icra birimleri- kalem birimleri) Bu hususta baroların ve sivil toplum kuruluşlarının aktif denetiminin sağlanması.
- 8- Cinsiyete dayalı ayrımcı yaklaşım ve söylemlerde mesleki dayanışmanın geliştirilmesi, farkındalık eğitimleri ve sempozyumların yapılması, SEM de bu yönde zorunlu eğitim yapılması, Barolarda bu konuda hukuksal mücadelede aktif rol alması.
- 9- CEDAW ve uluslar arası sözleşmelerin uygulanması hususunda, kadın sorununa odaklı mesleki eğitimin zorunlu kılınması.
- 10- Kadın avukatın doğum, çocuk bakımı gibi konularda pozitif ayrımcılığa tabii tutulması, bu hususta mali destekler ve sosyal destekler sağlanması, mesleki mazeretlerinin esas alınması.



- 11- Yaşlı bakımı, çocuk bakımı, evde bakım gibi özel bakım gerektiren durumlarda devletin, baroların ve TBB 'nin acil-sürekli-eşit-ekonomik-kolay erişimli-çalışma saatlerine uyumlu (tam günlük/ yarım günlük, tatillerde, vb.) alternatif seçenekler sağlayan mekanizmalar ve tesisler kurması ve hizmetlerin sağlanması, hizmetlerin denetiminde de baroların aktif rol alması.
- 12- 2011 İBA göre ücretli çalışan avukatların % 24.1'nin kadın avukatlardan oluşması sebebi ile ücret ve çalışma koşullarının iyileştirilmesinde bu hususta asgari standartların belirlenmesinde baroların aktif rol alması, kurumlar arası koordinasyon ve denetim mekanizmalarının kurulması.
- 13- Kadın avukatların büro açması konusunda, TBB bünyesinden fon sağlanması, uygun ödeme koşullu banka vb finans kurumlarından düşük faizli kredi temini vb. girişimlerde bulunulması.
- 14- Mesleki duyarlılığı geliştirilmesi, etik kuralların hayata geçirilmesi, meslek içi eğitimin sürekliliğini sağlayan mekanizmaların barolar tarafından sağlanması.
- 15- Dezavantajlı kadın avukatlara (boşanmış yada eşi vefat eden ve ekonomik zorluk yaşayan, trafik kazası , ameliyat vb. nedenlerle geçici iş göremezlik durumunda bulunan kadın avukatlara acil-yeterli-mağduriyetin tolere edilecek zamanlı desteğin TBB ,Baroların, devletçe sağlanması. Bu konuda sürekli-aktif mekanizmaların kurulması, işlevsel olması.
- 16- Kadın avukatların özellikle dezavantajlı olanların (boşanmış, eşi vefat etmiş, sağlık sebepleri veya ileri yaşı sebebi ile çalışamaz duruma gelmiş avukatların) lojman ya da mülk olarak ucuz ev temini edilmesi konusunda TBB, Baro ve devletin mekanizmalar kurulması.
- 17- Kadın avukatların mesleki faaliyetlerinden dolayı gittikleri il ve ilçelerde konaklama ihtiyaçlarını giderecek o il ve ilçenin bağlı olduğu baro tarafından otel, dinlenme tesisi vb. yerlerle indirimli konaklama imkanlarının sağlanması ve bunun zorunlu olması.
- 18- Emeklilik dönemlerinde sosyal tesis, ekonomik güvencelerin ve emeklilik ücretlerinin güncel, yeterli olması konusunda gerekli mali destek mekanizmalarının (vakıf, fon vb) kurulması, sosyal dinlenme tesisleri ,spor alanları, kamplar gibi tesislerin TBB ve barolar ve devletçe sağlanması.
- 19- Çalışan Kadın avukatların sosyal tesis, spor alanları, kamp, sinema vb. eğlence yerlerini içeren sosyal yaşam odaklı tesisi, işletme veya hizmetlerin sunulacağı birimler kurulması ya da bu tip hizmetleri ve imkanları sağlayacak işletmelerden indirimli faydalanılmasının sağlayacak mekanizmaları kurulması.
- 20- Kadın avukatların etkin- erişilebilir- yeterli niteliklere haiz ucuz ve kaliteli hizmet sunan, doğum, sağlık ve tedavi- koruyucu hizmetlerin alınması hususunda TBB, barolar ve devletin uygun hastaneler, poliklinik, ambulans hizmeti sağlaması.
- 21- Avukatlık hizmetinin bir kamu hizmeti olması sebebi ile eğitim sağlık vb. sebeplerle de yurt dışına çıkabilmek için vize odaklı sıkıntılarının çözüm bulması adına avukatlara yeşil pasaport verilmesi hususunda yasal düzenlemelerin yapılması.

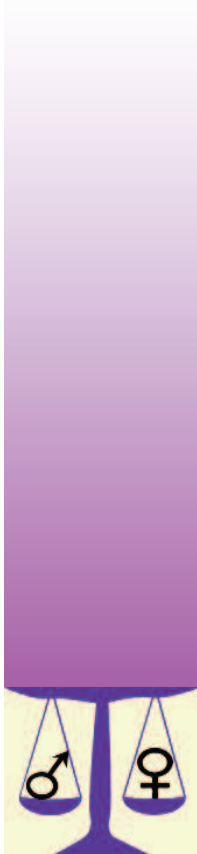
3 NO.LU ATÖLYE TEBLİĞİ

III- TÜRKİYE'DE VE DÜNYADA BAROLARDA KADIN ÖRGÜTLENMESİ VE KADINLARIN TEMSİLİYETİ

Moderatörler: Av. Şenay Tavuz, Av. Birgül Değirmenci

Katılımcılar: Av. Banu Dalgıç Cangı, Av. Sibel Bolevin, Av. Nesrin Sayın, Av. Evrim İnan

Gerek dünyada ve gerekse ülkemizde kadınların çalışma hayatına katılmaları ve yönetim seviyelerine yükselmeleri önünde birçok engelle karşı karşıya oldukları bilinen bir gerçektir. Bu gerçeğin altında yatan nedenlerin toplumların yapısal ve kültürel özellikleriyle yakından ilişkili olduğu çok açıktır. Bunun



nedenlerinden birinin toplumun sosyoekonomik ve sosyokültürel açıdan ataerkil yapısından kaynaklanmakta olduğu düşünülmektedir.

Türkiye’de kadınların sosyal, siyasi ve ekonomik konumlarının istenilen düzeyde olmadığı değişik platformlarda dile getirilmektedir. Bizler de yaptığımız bu çalışmada kadın avukatların meslek yaşamında erkek avukatlarla eşit hak ve olanaklara sahip olup olmadığını, mesleki tarihimizde kadın avukatların durumunu, sosyo ekonomik açıdan farklı olan diğer ülkelerdeki avukatların konumunu ve örgütlenme modellerini incelemek suretiyle; bir çok alanda dünyanın değişik ülkelerinde ortaya çıkan kadın erkek eşitliğini sağlama-ya yönelik politikalara kayıtsız kalmamış olan Türkiye’de; mesleğimizdeki ayrımcı ve eşitsiz uygulamalara farklı çözümler üretmeyi öngördük.

Dünya, ortak bir yaşam alanı olmasına rağmen, biz kadınlar ortak yaşamın sunduğu olanak ve fırsatlardan yeteri kadar faydalanmamaktayız. Özellikle de siyasal, sosyal, hukuki ve eğitim alanlarında erkekler ile eşit konumda değiliz.

- Türkiye’de bazı meslek gruplarında, kadın işgücü oranlarını incelediğimizde Avukat % 33, Mimar %36, Mühendis % 33, Akademisyen % 39’tür. Bu rakamlar gelişmiş ülkelere göre iyi gibi görünse de, yönetim seviyelerinde (0.19) ve parlamentoda temsilde (0.04) yer alan kadınların sayısı oldukça düşüktür (www.tisk.org.tr). Bunların çoğunluğunun hizmet sektöründe yer alması da dikkati çekmektedir.
- Türkiye’de her üç kadından ikisi işsizdir. İstihdam edilen kadınların % 71’i kayıt dışı olarak çalışmaya devam etmektedir. Kadın nüfusu erkeklerden fazla olmasına karşın kadın istihdam artışı erkek istihdam artışının üçte biri kadardır. Bunun yanında kadın yönetici sayılarına bakıldığında ise durumun pek de farklı olmadığı görülmektedir. Türkiye’de kamu kurum ve kuruluşlarında üst düzey yöneticiliklerde, kurul, komisyon ve komitelerde kadınların temsil düzeyi oldukça düşüktür.

AB Komisyon’u her yıl “Karar Alma Süreçlerinde Kadın ve Erkekler 2007 Raporu”nu yayınlamaktadır. Bu rapora göre, Türkiye’de kamu bürokrasisinde üst düzey yönetici statüsünde çalışan kadın sayısı oranı sıfırdır. Bu rakam bize, kadın erkek eşitliğinde Türkiye’de en olumsuz durumun kamu bürokrasisinde yaşandığını göstermektedir.

Kamu bürokrasisinin en üst 2 kademesinde kadınların oranı AB genelinde yaklaşık % 30, AB üyesi Orta ve Doğu Avrupa ülkelerinde de % 40’ın üzerine çıkmaktadır. 2007 yılının son çeyreği itibariyle kamu bürokrasisinde hiyerarşinin en üst iki düzeyinde görev yapan müsteşar ve müsteşar yardımcılarının tamamı erkeklerden oluşmaktadır. Kamu yönetimi, yüksek eğitim görmüş kadınların başlıca çalışma alanı olmaktadır. Ancak karar alma mekanizmasında kadın sayısı halen çok azdır (www.kssgm.gov.tr).

Meclisteki temsil oranlarına bakıldığında, son seçimlerde kadın parlamenterlerin oranının % 4’ten % 9’a çıkmış olduğunu görüyoruz. Türkiye, parlamentolarda kadın milletvekili oranları bakımından 177 ülke arasında yapılan sıralamada ancak 101. sırada yer almaktadır. Türkiye, Avrupa’da Malta ile birlikte sonuncu durumdadır. Dünya parlamentolarında ortalama kadın milletvekillerinin oranı ise 2007 yılı itibariyle % 17,7’dir.

Türkiye İstatistik Enstitüsü rakamlarına göre, kamuda 23 bin 585 üst düzey yöneticiden sadece 4 bin 250’sini kadınlar oluşturmaktadır.

Bakanlıklarda bulunan 21 müsteşar arasında kadın bulunmamaktadır. Müsteşar yardımcılarının sadece %5.3’ü kadınlar tarafından yürütülmektedir. 155 vali arasında kadın bulunmazken, vali yardımcılarının %0.9’unu kadınlar oluşturmaktadır. Kamuda genel müdür düzeyinde ise kadınlar %13.4 düzeyindedir. Genel müdür yardımcılığı makamının %13.4’ünü kadınlar oluşturmaktadır. Kadınların üst düzey yöneticiliği büyük oranda müdür ve müdür yardımcılığı ile sınırlı kalırken, kamuda müdür ve müdür yardımcısı kadın sayısı 3 bin 850’yi bulmaktadır. 12 bin 567 müdürden %13.8’i, 9 bin 849 müdür yardımcısının da %21.5’i kadındır. Şeften müsteşarlığa kadar uzanan orta ve üst düzey yönetici dağılımında kadınların oranı



3 No.lu Atölye çalışmasına katılanlar:
Av. Şenay Tavuz,
Av. Sibel Tunuslar Bolevin,
Av. Hidaye Kahyaoğulları (Aydın Barosu) ,
Av. Evrim İnan (Muğla Barosu -Bodrum) ,
Av. Banu Dalgıç Cangı,
Av. Nesrin Sayın,
Av. Birgül değirmenci.



çok düşüktür. Yönetim derecesi arttıkça kadınların sayısı da azalmaktadır.

Adalet Bakanlığına bağlı tüm kurumlarda kadın hakim ve savcıların oranı %19.7'dir. Dışişleri Bakanlığında 187 büyükelçiden sadece 15'i kadındır. Polis teşkilatında çalışan kadınların ise sadece % 3.7'si emniyet müdürü konumundadır.

Rakamlar, kadının üniversitelerde yönetim kademelerinde de düşük düzeyde yer aldıklarını ortaya koymaktadır. Buna göre üniversitelerde toplam 93 rektör görev yaparken, bunların sadece 5'ini kadınlar üstlenmiş durumdadır. Üniversitelerdeki toplam 648 dekan dan da 82'sini kadınlar oluşturmaktadır. Yüksek öğretimde öğretim elemanından % 35.9'u kadındır. Kadın profesörlerin oranı ise % 27'i bulmaktadır.(1-2)

Türkiye'de Karar ve Yetki Sürecinde Kadınların Eksik Temsilinin Barolardaki Yansımaları.

Barolarda kayıtlı kadın avukat sayısı ile yetki ve karar mekanzimalarındaki temsil yeti ilişkisi incelendiğinde ;

TBB'nin 31.12.2010 tarihli listelerine göre Türkiye'de 44.297 erkek 26.035 kadın avukat bulunmakta olduğu

görülmektedir. TBB de mevcut 328 delegenin sadece 55'i kadın avukattır. 55 delegenin 23'ü Türkiye'nin en büyük barosu olan ve 10.986 üyesi olan İstanbul Barosunun temsilcisidir. Bir çok ilde yönetim kurulunda ve TBB de kadın avukat bulunmamaktadır.

76 ilden sadece 20'sinden Barolar Birliğine kadın delege gönderilmiş olup, 50 ilden temsilci olarak hiç bir kadın avukat yer almamıştır. İstanbul'da 87 delegenin 23'ü kadın avukattır. Bu oran Türkiye geneline göre temsiliyet anlamında oldukça olumlu bir gelişmedir.

İstanbul'dan sonra en çok delege çıkarılan il 8 delege ile Ankara'dır. (33/ 8) . İzmir'de kadın ve erkek avukat sayısının birbirine çok yakın olmasına rağmen 21 delegenin sadece 3'ü kadındır. Yönetimsel anlamda da kadın temsiliyetinin Başkan dahil olmak üzere 3 kadından oluşması, temsiliyet anlamında çok eksik bir orandır. İzmir Barosuna kayıtlı 5868 avukatın 2501'i kadın avukatlardan oluşmasına rağmen (%50 ye yakın) temsiliyet oranı çok azdır. Kadın dostu ve çağdaş kent iddiasında olan ilimizde avukatlar olarak yeterince eşit temsil olanağına kavuşmamış olmamız düşündürücüdür.

TBB'ye kadın delege gönderen diğer illerin oranı 31.12.2010 tarihli listeye göre aşağıdaki gibidir.



Antalya 8/3, Aydın 4/1, Adana 6/1, Bilecik 1/1, Burdur 7/2, Hatay 4/2, Isparta 2/1, Karabük 2/1, Kırşehir 2/1, Mersin 2/1, Muğla 4/2, Sakarya 2/1, Samsun 3/1, Sinop 2/1, Tekirdağ 3/1, Tunceli 2/1

TBB Yönetim Kurulunda görev alan 11 kişiden 3'ü kadındır. Av.Berra Besler, Av. Sitare Sağsen ve Av. Asude Şenol görev almış olup disiplin ve denetleme kurulunda hiç kadın yer almamıştır. Bu oranlar karar mekanizmalarında kadın avukatların çok az yer aldığı ortaya koymaktadır.

Yapılan araştırmalarda barolardaki eril yapıya ilişkin istatistiki verilerin toplanmadığı tespit edilmiştir. Bu nedenle her ildeki yönetim kurulundaki oranların dökümünün yapılması mümkün olamamıştır.

Kadın Avukatların Mesleki Tarihine Genel Bir Bakış:

Savunmanın tarihsel geçmişinde erkekler yaklaşık 2500 yıldır varlıklarını sürdürmekle birlikte, kadınlar ancak 19. Yüzyıldan itibaren Avukatlık mesleğinde varlıklarını gösterebilmişlerdir.(3)

- **Amerika Birleşik Devletlerinde**, Kıta Avrupasına nazaran kadın avukatlar daha önce yargı sisteminde yerlerini almışlardır. Amerika Birleşik Devletlerinde 1880 yılından bu yana kadınlara avukatlık yapmak hakkı ve yetkileri verilmiştir. ABD'de kadınların üniversiteye girmeleri 19. Yüzyıla rastlamaktadır.
- **Kıta Avrupası'nda ilk olarak Fransa'da** kadınlar avukatlık haklarını alma konusunda kararlı bir mücadele vermişlerdir. 1897 yılında Hukuk Fakültesi mezunu bir kadın Paris Barosu'na ve Paris Savcılığı'na başvurarak avukatlık yapmak istediğini beyan ederek, Paris Barosuna kabulünü istemiştir. Paris Barosu ve Paris Savcılığı kadın hukukçunun bu istemini yasal dayanağının bulunmaması gereğiyle kabul etmemişlerdir. Genç kadın Hukukçu bu konuda yasal düzenleme yapılması gerekliliğine inanmış, arkasına aydınların desteğini alarak istemini milletvekilleri aracılığıyla yasa teklifi olarak Fransa Parlamentosu'na götürmüştür. 1900 yılında kabul edilen yasa ile kadın hukukçular avukatlık

yapmaya başlamışlardır. 1940 yıllarda Paris Barosuna kayıtlı yüzden fazla kadın Avukatın olduğunu belirlemektedir.

- **Almanya'da** ise kadınların üniversitelere kabulü 1908 yılında başlamıştır. Almanya'da Alman Hukuk Fakülteleri'nden mezun olan kadınlar 1.Dünya Savaşı sonlarına kadar, yani 1924 yılına kadar hakimlik yapamadılar. Uygulama 1908 yılından, 1923 yılına kadar sürmüş, 1923 yılında Münih'te, 1924 yılında Prusya'da ilk olarak kadınlar avukat olarak göreve başlamışlardır. 1929 yılında Berlin'de 3000 avukattan 8 i, Münih'te 700 Avukattan 4 ü kadındır.
- **İngiltere'de** kadınlar 1919 yılından bu yana Barrister ve Solicitor olarak görev yapmaktadırlar. İngiltere de ilk yıllarda kadın avukatlar daha çok aile hukukunu ilgilendiren davalarda görev almışlardır. İngiltere de ilk yıllarda kadın Avukatların bağımsız Büro Açmaları olası iken daha çok erkek avukatların yanında görev almışlar, 2. Dünya Savaşından sonra kadın Avukatların ayrı, bağımsız olarak büro açmaları görülmüştür. Günümüzde yakın zamanda yapılan bir araştırmaya göre İngiltere'de 63.000 avukat görev yapmaktadır. 63.000 Avukatın 20.500 kadarını kadın avukatlar oluşturmaktadır.
- **Hollanda'da** 1905, Danimarka da 1909, Avusturya da 1919, Macaristan da 1929, Yılından bu yana kadınlar avukatlık yapabilmektedirler.
- **Türkiye'de**, Baro Kayıtlarının sağlıklı tutulabildiği 1930 yılı itibariyle İstanbul Barosuna kayıtlı 11, Ankara Barosuna kayıtlı 4, Bursa Barosuna Kayıtlı 1, Seyhan Barosuna kayıtlı 1, olmak üzere toplam 17 kadın avukat görev yapmıştır.

İlk kadın avukat Süreyya Ağaoğlu'dur. İstanbul Hukuk Fakültesine kayıt yaptırabilmek için fakülte başkanı Prof. Selahahtin Bey üç kadın arkadaş daha getirirse fakülteye alacaklarını söyler, Bedia, Melahat ve Saime adlı arkadaşlarını ikna eden Süreyya fakülteye kayıt yaptırmayı başarır. 1923-1924 yılında mezun olur ve 1927 yılında Ankara Barosuna kaydolar.

Kadın Avukatların Medeni Kanun 159. Maddesi uyarınca mesleğe başlamadan önce kocalarından izin



alma zorunlulukların 1990 yıllara kadar yaşandığını görüyoruz. Medeni Kanun 159. maddesi, yani kadının çalışmasındaki kocanın iznine bağlı olma koşulu, Anayasa Mahkemesi tarafından 29.11.1990 tarih ve 1990/30 esas ve 1990 karar sayılı hükümlerle iptal edilmiştir. Yapılan araştırmada, geçmişte bazı kadın Avukatların eşlerinin izin vermemesi nedeniyle özellikle evlendikten sonra avukatlığa devam edemedikleri belirlenmiştir.

Ülkemizde İlk Kadın Baro Başkanı Elaziğ Baro Başkanı Av. Nermin Özkaya olup, 1972-1979 yılları arasında görev yapmıştır.

Sonraları; Sinop Barosu Başkanı Av. Gülay Çoşar 1990-1992, Giresun Baro Başkanı Nurten Pamuk Akdağ 1992-1994, Çankırı Baro Başkanı Aynur Bulutçu 1994-1996, Kütahya Baro Başkanı Av. Türkan Üstünel 1995-1998 Bursa Barosu Başkanı Asude Şenol yılları arasında Kadın Baro Başkanları olarak görev yapmışlardır.

Ülkemizde kadın hukukçuların komisyonlarda örgütlenme deneyimine ilişkin olarak 1999 yılında başlayan TÜBAKKOM modeli çok önemlidir. İzmir’de kadın hakları komisyonunun kuruluşu 1980’den sonra başlayan kadın hareketi mücadelesine paralel olarak ortaya çıkmıştır.

Sosyal devlet ilkesi; herkese, içinde yaşamakta olduğu toplumun olanaklarına uygun bir yaşam düzeyini sağlamakla kendini görevli bilen devlet anlayışını ifade eder. Toplumdaki bireylerin hiçbir ayırım gözetmeksizin sosyo-ekonomik tüm haklara sahip kılınmaları, bu hakları özgürce kullanabilmelerini hukuken güvence altına almakla kendini yükümlü gören devlet, hukuk devleti ilkesini benimsemiş sayılır. İzlenilen sosyal politikaların gelişmişlik düzeyi, bir devletin sosyal devlet ilkesini benimsemiş olmasının da bir ölçütü olarak gösterilebilir (Acar, 2006:12) Ancak yukarıda sayısal verilerle açıklandığı üzere ülkemizde kadınların erkeklerle eşit olanaklara sahip olmadığı ortadadır.

Dünya’da Kadınların Karar Alma Mekanizmalarındaki Durumu ve AB Üyesi Ülkelerdeki Eşitlik Stratejilerine Kısa Bir Bakış

Avrupa ülkelerinin neredeyse tamamında kadınlara

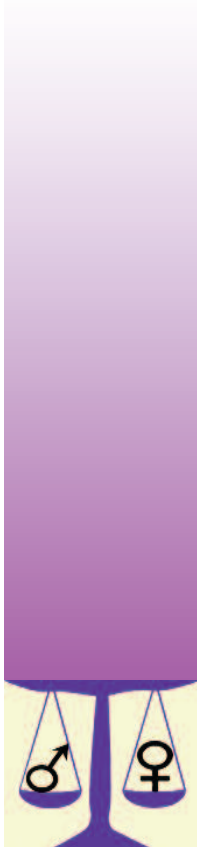
rın parlamentoya katılım oranları Türkiye’deki katılım oranlarından fazladır. En yüksek katılım oranları İskandinav ülkelerindedir. (İsveç, Norveç, Finlandiya ve Danimarka) Türkiye’ye yakın coğrafi bölgede olan Balkan ülkeleri değerlendirildiğinde ise kadınların siyasal katılımının Bulgaristan’da %22, Bosna Hersek’te %14, Yunanistan’da %13 olduğu görülmektedir. Bununla birlikte Ortadoğu ülkelerine bakıldığında siyasal katılım oranları Suriye’de %12, İran’da %4 ile daha düşüktür. Bu veriler çerçevesinde Türkiye’deki katılım oranları değerlendirildiğinde ise Temmuz 2007 seçimleri sonrasında %9 oranıyla ancak komşu ülke İran’ın üzerinde bir siyasal katılım oranına ulaştığı söylenebilir (2007 verileri)

Devletlerin belirlediği politikaların toplumsal cinsiyet rollerini belirlediği ve şekillendirdiği, toplumsal cinsiyet rollerinin de politikalara yön verdiği görülmektedir. Nitekim, toplumsal cinsiyet eşitliğinin görece sağlanmış olduğu ve bakım sorumluluklarının aile ve devlet arasında paylaşıldığı sistemlerde kadınlar, ücretli doğum izinlerini takiben çalışma hayatına dönmekte, siyasal ve toplumsal diğer mekanizmalarda daha fazla yer alabilmektedirler. Toplumsal yapı, toplumsal cinsiyet eşitliğine dayandığında daha eşitlikçi politikalar uygulanmakta ve sonuç da daha eşit olmaktadır. Buna en iyi örnek kadınların istihdamda ve parlamentoda en yüksek oranda yer aldığı ülkelerdeki sosyal politikalar (4)

Karar Alma Mekanizmalarında Kadınlar:

Avrupa Komisyonu, karar alma organlarındaki kadın erkek eşitliğini sağlama görevi kapsamında, mevcut durumu görme ve eğilimi izleme amacıyla karar alma mevkilerindeki kadın erkek sayıları istatistikini tutmakta ve bu veri tabanını her üç ayda bir güncellemektedir. Avrupa Parlamentosu ve Avrupa Komisyonu’ndaki kadın dağılımı aşağıdaki grafiklerde gösterilmektedir:

- 9 Subat’ta Avrupa Parlamentosu tarafından onaylanan yeni Avrupa Parlamentosu’nun %35’ini kadınlar, %65’ini erkekler oluşturmaktadır. Ülkeler bazında Avrupa Parlamentosu’ndaki kadın milletvekili



oranlarına bakıldığında Finlandiya %62 ile bası çekmekte olup, onu %56 ile İsveç ve %50 ile Estonya izlemektedir.

- AB üyesi devletlerin ulusal parlamentolarındaki dağılıma bakıldığında kadın temsil oranının %24'te kaldığı görülmektedir. Buna göre üye devletlerin ulusal parlamentoları arasında oransal olarak en çok kadın milletvekili barındıran ülke %47'lik oranla İsveç'tir. İsveç'i %42'lik oranla Hollanda ve %40'luk oranla Finlandiya izlemektedir. Türkiye ise meclisindeki %9,1'lik kadın milletvekili oranıyla AB üye devletlerinin (aynı orana sahip Malta hariç) gerisinde kalmaktadır.

AB'nin danışma organlarını oluşturan Bölgeler Komitesi ve Ekonomik ve Sosyal Komite'deki dağılım da kadınların temsiline erkeklerin çok altında kaldığını gözler önüne sermektedir. 10 Şubat 2010'da Avrupa Bölgeler Komitesi'ne ilk kez bir kadın başkanın (Mercedes Bresso) seçilmesi umut vermiştir. Bölgeler Komitesi'ndeki üyelerin %20'sini kadınlar, %80'ini erkekler oluşturmaktadır. Ekonomik ve Sosyal Komite'de ise %22'lik kadın temsiline karşın %78'lik bir erkek temsil oranı gözlemlenmektedir.

Görüldüğü üzere AB'nin temel karar alma mekanizmalarındaki kadın temsili istenen düzeyde değildir. Fakat Komisyon özellikle bu alandaki gelişmeleri dikkatle izlemekte ve dengelerin kadın lehine gelişmesi için çeşitli politikalar önermeye devam etmektedir.(5)

- CEDAW m.4 "Geçici Olarak Alınan Özel Tedbirler" "Oy Verme, Seçilme ve Katılma Hakkı" başlığını taşıyan 7. Maddesi .
- Anayasanın 10.maddesi , Amsterdam Antlaşması Türkiye'de, Birleşmiş Milletler Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi'ne (CEDAW) Katılımın Uygun Bulunduğuna Dair Kanun 24 Temmuz 1985 tarih ve 85/9722 Sayılı Bakanlar Kurulu kararı ile onaylanmış, 14 Ekim 1985 tarih ve 18898 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmış olup, 19 Ocak 1986 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

Söz konusu sözleşmenin "Geçici Olarak Alınan Özel Tedbirler" başlığını taşıyan 4. Maddesi;

1. Erkekler ile kadınlar arasındaki eşitliği fiilen ger-

çekleştirmeyi hızlandırmak için Taraf Devletlerin aldıkları geçici tedbirler, bu Sözleşmede tanımlanan bir ayrımcılık şeklinde görülemez; ancak bunlar hiçbir şekilde eşitlikçi olmayan veya farklı türden standartların sürdürülmesi sonucunu doğuramaz; fırsat ve muamele eşitliğini sağlama amacı gerçekleştirildiğinde bu tedbirlerin uygulanmasına son verilir ve Taraf Devletler tarafından alınan bütün özel tedbirler ayrımcılık şeklinde görülemez." olarak düzenlenmiştir.

"Oy Verme, Seçilme ve Katılma Hakkı" başlığını taşıyan 7. Maddesi ise;

Taraf Devletler ülkenin siyasal ve kamusal yaşamında kadınlara karşı ayrımcılığı tasfiye etmek için gerekli her türlü tedbiri alır ve özellikle kadınların erkeklerle eşit şekilde aşağıdaki haklarını güvence altına alır:

- a. Bütün seçimlerde ve referandumlarda oy kullanmak ve kamusal olarak seçim yapılan bütün organlara seçilebilmek hakkı;
- b. Hükümet politikalarının formüle edilmesine ve bunların uygulanmasına katılma hakkı ile kamu görevlerine atanma ve idarenin her düzeyinde kamusal görevleri yerine getirme hakkı;
- c. Hükümet dışı kuruluşlar ile ülkenin kamusal ve siyasal yaşamıyla ilgili kuruluşlara katılma hakkı. düzenlemelerini içermektedir.

7 Mayıs 2004 tarihinde gerçekleştirilen düzenleme ile Anayasamızın 90. Maddesi'ne "Usulüne göre yürürlüğe konulmuş temel hak ve özgürlüklere ilişkin milletlerarası andlaşmalarla kanunların aynı konuda farklı hükümler içermesi nedeniyle çıkabilecek uyuşmazlıklarda milletlerarası andlaşma hükümleri esas alınır" hükmü eklenmiştir.

Anayasanın 67, 68 ve 70 inci maddeleri ile yerel ve milletvekili seçimlerinde "seçme ve seçilme", "siyasi parti kurma", usulüne göre partilere girme ve partilerden ayrılma", "halk oylamasına katılma", "kamu hizmetlerine girme" hakları; 25, 26, 28, 29, 33 ve 34 üncü maddelerinde ise "düşünce ve kanaat hürriyeti", "düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti", "basın hürriyeti", "toplantı hak ve hürriyetleri" herhangi bir cinsiyet ayrımı yapılmaksızın tüm vatandaşlara tanınmıştır.

"Siyasi partilerin kadın kolu kuramayacakları"na iliş-



kin yasak 23.07.1995 tarih ve 4121 sayılı yasa ile kaldırılmıştır. Yasalarımızda siyasal haklar konusunda cinsiyet ayrımı yapan hükümler mevcut değildir. Ayrıca 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanununun 83. maddesinde "siyasal partilerin, herkesin dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşit olduğu prensibine aykırı amaç güdemeyeceği" bildirilerek cinsiyet de dahil ayrımcılık temelinde parti çalışmaları yapılması engellenmiştir.

21 Mayıs 2004 tarihinde 25469 sayılı Resmî Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren Anayasanın Bazı Maddeleri Yasalardaki eşitlikçi düzenlemelere rağmen, uygulamada eşitliğin sağlanamayacağını en somut biçimde siyasal düzlemde görmek mümkündür. Yetki ve karar alma süreçlerine kadınların katılımlarında; kadınların eğitim düzeyi, ekonomik durumları ve aile içi sorumlulukları belirleyici etkenlerdir. Siyasetin erkek egemen bir alan olarak toplumsal kabul görmesi, kadınların bu alana katılımlarında kısıtlayıcı olmaktadır.

Ülkemizde, eğitim düzeyindeki düşüklük, pek çok alanda olduğu gibi kadınların siyasal katılımını da olumsuz yönde etkileyen önemli bir faktördür. Cinsler arası eşitliğin yalnız kadınların eşitlik bilincine ve istencine ulaşması ile gerçekleşmeyeceği; çocukların, erkeklerin, ailenin ve bir bütün olarak toplumun da bu konuda kadınların yanında yer alması gerektiği düşünüldüğünde, toplumsal cinsiyet eşitliğini dikkate alan eğitimin önemi daha da belirgin hale gelmektedir.

Öte yandan, çocuk, yaşlı, engelli bakımı konusunda destek mekanizmalarının yetersiz olması kadınların ev içi sorumluluklarını artırmakta, bu durum kadınların siyasi hayata aktif katılımlarının önündeki engellerden birini teşkil etmektedir.

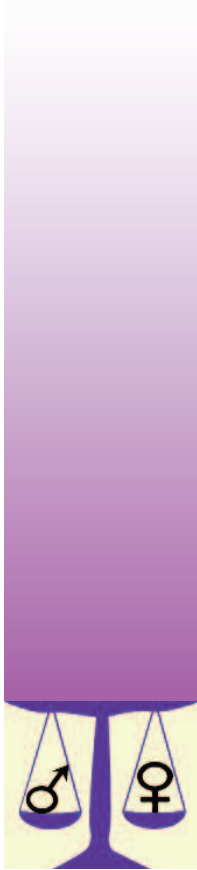
Kadın-erkek eşitliğini sağlamaya yönelik Avrupa Birliği'nce sağlanan Ülkemizde de özellikle son yıllarda kadın-erkek eşitliğini sağlamaya yönelik önemli adımların atılması umut verici bir gelişmedir. Örneğin 2004 yılında yapılan Anayasa Değişikliği ile Anayasa'nın 10. Maddesine "Kadınlar ve erkekler eşit haklara sahiptir. Devlet, bu eşitliğin yasama geçmesini sağlamakla yükümlüdür." ifadeleri eklenmiştir.

Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü tarafından 2008 yılında hazırlanan 2008-2013 dönemini içeren "Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ulusal Eylem Planı" kadına karşı ayrımcılığı önlemek ve kadınların sosyal ve ekonomik konumlarını iyileştirmek amacıyla kadın ve erkeklerin yaşamlarının çeşitli alanlarında toplumsal cinsiyet eşitliğinin geliştirilmesine yönelik hedef ve uygulama stratejileri ortaya koymaktadır. Eylem planında yer alan stratejilerin ve eylemlerin kâğıt üzerinde kalmayıp sorumlu kurumlar tarafından gerçek hayata uygulanmasının Türkiye'de toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinin giderilmesinde önemli rol oynayacağı beklenmektedir.

Kadın-erkek eşitliği, Avrupa Birliği (AB) Anlaşmasının ikinci maddesinde ve Avrupa Birliği Temel Haklar Şartında yer alan, Birliğin temelini oluşturan değerlerden biridir. AB, kuruluşundan bu yana, gerek yasal düzenlemeler, gerek politik girişimler, gerekse bu alanda yapılacak ilerlemeleri teşvik eden finansal destekler ile kadın-erkek eşitliğini güvence altına almak üzere pek çok adım atmıştır.

Avrupa Birliği kadın-erkek eşitliğini sağlamak amacıyla uyguladığı tüm politikalarda toplumsal cinsiyet eşitliği ilkesine bağlı kalmaya çalışmakta ve gerektiği takdirde bu eşitliği sağlamak amacıyla özel önlemler alma yoluna gitmektedir. Günümüzde üniversitelerden daha fazla kız öğrenci mezun olmakta ve kadınlar Avrupa tarihinde daha önce hiç olmadığı kadar işgücüne katılım sağlamaktadırlar.

1957 yılında imzalanan Roma Antlaşması sonrasında 1997 yılında gerçekleştirilen Amsterdam Antlaşması ile toplumsal cinsiyet eşitliği konusu desteklenmeye devam edilmiştir. Bu anlaşma ile cinsiyete dayalı ayrımcılığa ve kadın-erkek eşitliğine ilişkin olarak direktifler ile düzenlemeler yapılmasının önünü açmıştır. 1 Mart 2006'da kabul edilen ve 2006-2010 yıllarını kapsayan kadın-erkek eşitliğine ilişkin yol haritasında Karar alma mekanizmalarına kadın ve erkeğin eşit katılımının teşviki, Cinsiyete dayalı basamaklı kategorilerin ortadan kaldırılması ve AB dışında da toplumsal cinsiyet eşitliğinin teşvik edilmesine ilişkin direktifler getirilmiştir.



Ülkemizdeki Mevcut Durumun Analizi:

1. Dünya’da ve Türkiye’de ki örgütlenmede kadının rolü ve yeri konusunda üst seviyelerde olmadığımız tespit edilmiştir.
2. Kadın hakları konusunda farkındalığımızın zayıf olduğu gözlemlenmiş ve genel olarak kadın avukatların kadın erkek eşitliği konusunda bir problem yaşanmadığını düşündüğü, özellikle de örgütlü çalışmalarda kadın sayısının çok az olduğu görülmüştür.
3. Gerek kadınların bireysel ekonomik durumları gerekse kurumsal olarak yeterli bütçe ayrılmadığından, kadın örgütlenmesi olumsuz etkilenmekte ve gelişmesi engellenmektedir. Barolar Kadın Örgütlenmelerine ve toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik bütçe ayırmamaktadır. Örn:TÜBAKKOM çalışmalarına ayrılmış özel bir bütçe yoktur.

Ayrıca gelir dağılımı bakımından da para ve gücün erkekte olduğu ve bu sebeple örgütlenmemizin sağlanamadığı tespit edilmiştir.

Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme kadın ve erkeklerin, kız ve erkek çocukların gereksinimlerinin karşılanmasında, kamu kaynaklarının hakça kullanımını ve kamu gelirlerinin yükünün hakça üstlenilmesini gözeterek bütçe olarak tanımlanmaktadır. (Inter-Parliamentary Union 2004, 2007).

Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçe, kadınlar için ayrı bir bütçe değildir. Ancak içinde yaşadığımız hayatların toplumsal cinsiyet rol, kalıp ve işbölümü ile şekillendirildiğini ve kadınların toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin kaynaklık ettiği dezavantajlı konumlarının varlığını bir ön kabul olarak değerlendirir.

Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçe, bütçenin cinsiyetler arası eşitsizliklerin giderilmesine yönelik olarak düzenlenmesi ve uygulama sonuçlarının izlenmesine olanak sağlayacak şekilde yapılandırılması anlamını taşır. Kadınların mücadelesi sonucunda 1990 lı yıllardan itibaren uluslararası düzeyde BM, AB kararlarında “kadınların güçlendirilmesi ve cinsiyetler arası eşitsizliklerin giderilmesi” temel stratejisinin bir parçası olarak değerlendirilmektedir.

Birleşmiş Milletler Kadının Statüsü Komisyonu, 25 Şubat–7 Mart 2008 tarihleri arasında yaptığı 52. Oturumunun ana temasını “Cinsiyet eşitliğinin finansmanı ve kadının güçlendirilmesi” olarak belirlemiştir. Bu toplantıda toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması için tüm gelir ve harcamaların toplumsal cinsiyete duyarlı analizlerini yapmak ve tüm düzeylerde toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelerin hazırlanmasını sağlamak konusunda ortak görüş ortaya çıkmış ve sonuç belgesinin 21.maddesinde bütçe bağlamında bir dizi karar alınmıştır.

Neden Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme?

Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme, kamu bütçesinin kadın ve erkek arasındaki eşitliğe katkıda bulunup bulunmadığının değerlendirilmesi ve sonrasında cinsiyet eşitliğini sağlayacak gerekli değişiklikleri önermek üzere incelediği bir süreçtir. Bu bütçe yaklaşımı, kamu harcamaları ve gelirlerinin her çeşidini cinsiyet perspektifinden analiz etmeyi amaçlamaktadır.

Cinsiyete Duyarlı Bütçelemenin nihai amacı ise bütçelerin cinsiyet eşitliğini aktif olarak sağlayacak bir şekilde oluşturulmasıdır. Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçe, kadınlar ya da erkekler için ayrı bütçeleri onaylamak (yapmak) değildir. Devlet bütçesinin kadın ve erkeklerden oluşan farklı gruplar üzerindeki etkilerine göre toplumun cinsiyetler arası ilişkileri temelinde bilinçli bir şekilde ihtiyaçlar doğrultusunda dağıtılmasıdır.

Erkekler ve kadınlar farklı ihtiyaçlara sahip olabilirler veya kendileri için yapılacak harcamanın gelirini sağlayabilirler. Örneğin; sağlık programlarında anne sağlığı ile ilgili harcamalar kadınlara yöneliktir, erkekler bu hizmetlerden yararlanamazlar. Diğer taraftan tam kamusal mal olarak ifade ettiğimiz; cadde aydınlatmaları, savunma, güvenlik, adalet gibi bazı malların yararlanıcılarını kadın ve erkek olarak belirlemek de mümkün değildir.Öyleyse cinsiyete duyarlı bütçe, kamu gelir ve harcamalarının yüzde 50’sinin kadınlara yüzde 50’sinin de erkeklere yönelik olması değildir.

Türkiye, CEDAW’a taraf bir ülke olarak, eğitim alanında kadınların erkeklerle eşit haklara sahip olmaları



nı güvence altına almak üzere, kadına karşı her türlü ayrımcılığın önlenmesi için gerekli tüm önlemleri alıp almadığı konusunda hesap verme yükümlülüğü altındadır (Tan, 2008:28).

Türkiye’de cinsiyete duyarlı bütçelemeye yönelik altyapının oluşturulması, 1980’li yılların ortalarına kadar uzanmaktadır. Ülkemizde kadın-erkek eşitliğinin devlet içinde kurumsallaştırılması süreci şu şekildedir;

1987 yılında Devlet Planlama Teşkilatı’na bağlı Sosyal Planlama Genel Müdürlüğü bünyesinde Kadına Yönelik Politikalar Danışma Kurulu kurulmuştur.

Ardından Kadının Statüsü ve Sorunları Başkanlığı 20 Nisan 1990 tarihli ve 422 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile ihdas edilmiştir. Başlangıçta Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığına bağlı olan kurum, 24 Haziran 1991 tarihinde kadın konuları ile ilgili sorumlu bir devlet bakanlığı kanalıyla Başbakanlığa bağlanmıştır. Daha sonra kurum 29 Mart 2003 tarih ve 25063 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan düzenlemeyle Başbakanlığa bağlı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü (KSGM) olarak faaliyet göstermeye başlamıştır. Genel Müdürlüğün 5251 sayılı Teşkilat Yasası 6 Kasım 2004 tarihli Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Son olarak 03.06.2011 tarih ve 633 sayılı KHK ile anılan Genel Müdürlük Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı bünyesine alınmıştır.

Toplumda kadının statüsünün yükseltilmesi amacıyla çeşitli faaliyetleri yürütmekten sorumlu KSGM, cinsiyete duyarlı bütçelemeye yönelik altyapının oluşturulması konusunda da çeşitli çalışmalar yürütmektedir. Genel Müdürlüğün 2008-2012 yılları arasında kapsayan stratejik planından da toplumsal cinsiyet eşitliğine duyarlı bütçe oluşturulmasında bilinç yükseltilmesine ilişkin çalışmalar yürütüleceği belirtilmiştir.

Bu hedef, ülkemizde cinsiyete duyarlı bütçeleme anlayışının bir fikir olarak tartışılmakta olduğunu ve henüz uygulamaya geçilmediğini göstermektedir. KSGM tarafından hazırlanan Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Eylem Planı (2008-2013)’nda kadın-erkek eşitliğini sağlamaya yönelik eylem planları içerisinde cinsiyete duyarlı bütçeleme çalışmalarından sorumlu kurum olarak Maliye Bakanlığının belirlendiği görülmektedir.

Sonuç olarak, kadın-erkek eşitsizliğini ortadan kaldırmaya yönelik politikalar belirlendikten sonra bu politikaları gerçekleştirmeye yönelik kaynağa bütçede yer verilmesi gerekmekte olup, bu yöntem barolarda da uygulanmalı, kadın erkek eşitliğini fiili olarak sağlamaya yönelik olarak toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme yapılmalıdır.

5. Barolarda kayıtlı kadın avukat sayısı ile yetki ve karar mekanizmalarındaki temsiliyet ilişkisi incelendiğinde ;

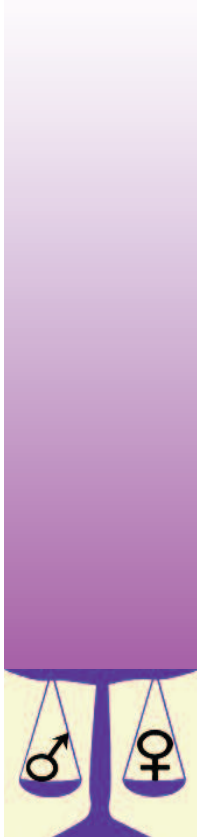
TBB’nin 31.12.2010 tarihli listelerine göre Türkiye’de 44.297 erkek 26.035 kadın avukat bulunmakta olduğu görülmektedir. TBB de mevcut 328 delegeenin sadece 55’i kadın avukattır. 55 delegeenin 23’ü Türkiye’nin en büyük barosu olan ve 10.986 üyesi olan İstanbul Barosunun temsilcisidir. Bir çok ilde yönetim kurulunda ve TBB de kadın avukat bulunmamaktadır.

76 ilden sadece 20’sinden Barolar Birliğine kadın delege gönderilmiş olup, 50 ilden temsilci olarak hiç bir kadın avukat yer almamıştır. İstanbul’da 87 delegeenin 23’ü kadın avukattır. Bu oran Türkiye geneline göre temsiliyet anlamında oldukça olumlu bir gelişmedir.

İstanbul’dan sonra en çok delege çıkarılan il 8 delege ile Ankara’dır. (33/ 8) . İzmir’de kadın ve erkek avukat sayısının birbirine çok yakın olmasına rağmen 21 delegeenin sadece 3’ü kadındır. Yönetimsel anlamda da kadın temsiliyetinin Başkan dahil olmak üzere 3 kadından oluşması, temsiliyet anlamında çok eksik bir orandır. İzmir Barosuna kayıtlı 5868 avukatın 2501’i kadın avukatlardan oluşmasına rağmen (%50 ye yakın) temsiliyet oranı çok azdır. Kadın dostu ve çağdaş kent iddiasında olan ilimizde avukatlar olarak yeterince eşit temsil olanağına kavuşmamış olmamız düşündürücüdür.

Bu çerçevede İzmir Barosuna bağlı ilçe temsilciliklerinde ‘İzmir yerelinde’ kadın avukatların temsiliyet oranının cinsiyet esaslı değil ihtiyaç esaslı olup olmadığı da sorgulanmıştır. Zira ilçe temsilcisi kadın avukat sayısı diğer kurullara göre erkeklerle hemen hemen eşit düzeydedir. (6 Kadın 5 Erkek)

Sonuç olarak; toplumun her alanında olduğu gibi, barolarımızda da kadın temsiliyetinin erkekler ile eşit düzeyde olmadığı görülmüştür. Örn.: TBMM, TBB, siya-



si partiler, kamu bürokrasisinde ki temsiliyet (kadın vali), üniversiteler.

6. İzmir Barosu tarafından 2011 yılında yapılan istatistiğe göre, üzere fiiliyatta emekçi olarak çalışan kadın avukatların oranı % 24,1 , erkeklerin % 9.3 oranındadır. Kendi adına bağımsız çalışma oranlarını incelediğimizde %61.0 kadın, % 77.0 erkek avukatın kendi bürosunda çalıştığı görülmektedir. Kurumlarda da %4.6 oranında kadın, % 1.8 oranında erkek avukatların olduğu tespit edilmiştir.

Ayrıca söz konusu verilere göre anket katılımcılarının cinsiyetlerine göre dernek ve siyasi partilere üye olma durumları sorgulandığında kadın avukatların % 20.6,erkek avukatların % 28.6 oranında olduğu gözlemlenmiştir. (7)

7. Kadın 'ANNE' ama erkek 'BABA' değil!

Kadına verilen roller çok fazla olmasına rağmen (avukat, anne, eş, gelin, çocuk vb.) erkeğin üstlendiği rol çok az olduğu tespit edilmiştir (eş, işveren ve part-time baba!)

Karı koca çalışan bürolarda ortaklık yerine erkeğin üstünlüğünü kabul eden patronluk anlayışı sorgulanmıştır.

8. Avukat kadın olmaktan dolayı meslek yaşamında kısıtlanmaktadır (iş seyahatleri, iş görüşmeleri, toplantı, hamilelik, çocuk bakımı ve aktiviteleri, ev işleri ve evlilik)

9. Yalnız çalışıp, yalnız yaşayan kadın avukatlar toplumsal baskı altında (ekonomik özgürlüğü olsa bile) kalmakta ve bu baskılara göre davranışlarını yönlendirmektedir.

10. Kadın avukatların mesleklerini icra ederlerken tacize uğramaları haricinde komisyon ve kurul çalışmalarında da bu kaygı nedeniyle yeterince görev almadıkları gözlemlenmiştir.

ALMANYA'DAKİ KADIN AVUKATLARIN DURUMUNA GENEL BAKIŞ

Almanya'da baro kapsamında kadın avukatların bir örgütlenmesinin olmadığı görülmektedir. Almanya'da iş yaşamında kota bakımından engelli ve kadın kotala-

rı uygulanmakta olup, pozitif ayrımcılık yapılmaktadır.

Tarihsel süreci gözden geçirdiğimizde diğer ülkelere olduğu gibi Almanya'da kadınların üniversitelere kabulünün de ancak 1908 yılında başlamış olduğunu görürüz. Almanya'da Alman Hukuk Fakülte-leri'nden mezun olan kadınlar 1.Dünya Savaşı sonlarına kadar, yani 1924 yılına kadar hakimlik yapamadılar.

26 Eylül 1920 toplanan Alman Hakimler Birliği 26 Eylül 1920 de yaptığı toplantıda. KADINLARIN YARADILIŞININ, BİR YARGIÇTA BULUNMASI GEREKEN TARAFSIZLIK, PANİĞE KAPILMADAN KARAR VEREBİLME VE MUHAKEME YETENEKLERİNE UYGUN OLMADIĞI GEREKÇELERİYLE yargıç olma istemleri reddedilmiştir.

Bu karardan 2 yıl sonra Alman Avukatlar Birliği, Alman Yargıçlar Birliği'nin aldığı karara benzer özellikte başka bir karar almıştır. " KADINLARIN BÜNYESİ HAKİMLİĞE VE AVUKATLIĞA UYGUN DEĞİLDİR. YARGILAMAYA KARIŞMALARI ADALETİN ZARARINA OLUR " denilmiştir.

Avrupa Barolar Konseyi (CCBE) 2008 yılı verilerine göre; Almanya'da kayıtlı 146.910 avukatın 44.703'ü kadınlardan oluşuyor. Almanya'da Baroların en önemli özelliği Türkiye'deki yapılanmaya nazaran çok daha resmi bir statüde olmasıdır. Elitist bir anlayışla oluşan yapılanma nedeniyle, daha çok varlıklı avukatlarla erkek avukatların yönetim organlarında temsil ediliyor olduğu gözlemlenmiştir.

Kadın avukatların baro içerisinde komisyon vb. bir isim altında örgütlenmelerinin bulunmadığı öğrenilmiştir. Kadın avukatların baro dışında dernek veya benzer başka örgütlenme yapıları içinde çalışma grupları oluşturmak suretiyle faaliyet yürüttükleri görülmektedir.

- **DJB (Deutsche Juristinnen Bund - Alman Kadın Hukukçular Birliği)**, burada sadece kadın avukatlar değil, bütün kadın hukukçular (hakim-savcı-araştırmacı) yer almaktadır.
- **Alman Avukatlar Dernegi (Deutscher Anwaltverein - DAV)** içerisinde 2004 yılında oluşturulan Kadın Avukatlar Çalışma Grubu vardır.
- **(Arbeitsgemeinschaft Anwältinnen im DAV)**, derneğin kuruluşu ise 1871 yılına kadar uzanmaktadır.



Üzerinde durdukları en önemli konulardan birisi, kadın avukatların iş ve politik yaşamda eşit hak ve söz sahibi olma hakları.

- Avrupa çapında da **EWLA (European Women Lawyers Association - Avrupa Kadın Avukatlar Birliği)** ya da **Örgütü** vardır.
- **CCBE (Commission de Conseil des Barreauxeuropéens - Avrupa Birliği Avukatlık Konseyi)**, Türkiye de bu örgüte yarı-üye durumunda (assoziert). Bunun içinde de kadın grubu var olduğu tahmin edilmekte olup çeviri yapılması gereken web sitesinden bilgi edinilebilir. Ağırlıklı olarak ülkelerarası hukuk (avukatlık) hizmetinin sorunsuz ve hızlı yürütülmesini amaçlayan bir kurum.(6)

SORUNLARIN KAYNAĞI :

1. Kadına yüklenen toplumsal yükler ve sorumluluklar.
2. Namus kavramının kadın bedeni üzerinden tanımlanması.
3. Toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlayacak bütçenin ayrılmaması.
4. Kadının örgütlenmede yer almasını engelleyen çalışma koşulları (ataerkil anlayış!)
5. Toplumsal örf ve adetler ve din aracılığı ile kadının örgütlenmede ve yaşamda görünür olmasının engellenmesi
6. Kadınlar arası birlik ve dayanışmanın yeterince sağlanmaması

ÖNERİLERİMİZ :

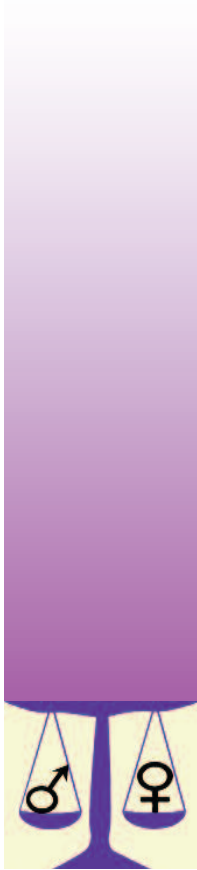
27 Ağustos - 7 Eylül 1990 tarihleri arasında Havana'da toplanan Suçların Önlenmesi ve Suçluların Islahı üzerine Sekizinci Birleşmiş Milletler Konferansı tarafından kabul edilmiş olan Avukatların Rolüne Dair Temel Prensipler Sözleşmesine göre;

Hükümetler, avukatların meslek örgütleri ve öğretim kurumları, hukuk mesleğine girişte ve mesleğin icrasında bir kimseye karşı ırk, renk, cinsiyet, etnik

köken, din, siyasal veya başka bir fikir, ulusal veya toplumsal köken, mülkiyet, doğum, ekonomik veya başka bir statü gibi nedenlerle ayrımcılık yapılmamasını sağlamakla yükümlü tutmuştur.

CEDAW 4.maddesi, Anayasası 10.maddesi, Amsterdam Antlaşmasının ilgili hükümleri çerçevesinde kadın avukatların mesleği icra ederken ve meslek örgütündeki temsiliyetinde eşitliğin sağlanması için öncelikle toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması hedefi ile,

- 1) Sosyal devlet anlayışı temelinde cinsiyete duyarlı bütçelemenin esas alınması ve Cinsiyet eşitliğini sağlayacak ekonomik destek mekanizmalarının acilen oluşturulması, bu çerçevede ;
 - a) Çocuklar için yeterli kreş ve etüt eğitim merkezlerinin oluşturulmasının sağlanması,
 - b) Hamilelik ve doğum izin ücretinin TBB'den asgari ücret olarak belirlenmesi.
- 2) Avukatlık Kanunu ve ilgili mükteseplerinde cinsiyet ayrımcılığını içeren hükümlerin, kadın erkek eşitliği temelinde yeniden düzenlenmesi, bu çerçevede ;
 - Cinsiyeti nedeniyle ayrımcılığa veya şiddete maruz kalan meslektaşlarımıza psikolojik ve hukuksal destek sağlanması,
 - Kadın avukatlara yönelik şiddetle ilgili olarak meslek kuralları ve disiplin yönetmeliğe özel hüküm konulması,
- 3) Staj eğitiminden başlamak üzere, toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadına yönelik ayrımcılığın önlenmesine yönelik olarak meslek içi eğitim çalışmalarının yapılması,
- 4) Kadın Hakları Komisyonları veya Merkezlerinin kurulmasının teşvik edilerek örgütlenmeye barolar dan bütçe aktarılması ve barolar arası iş birliğinin güçlendirilmesi
- 5) TBB ve Baroların yönetim ve diğer kurullarında ve delegelerinde pozitif ayrımcılık uygulanması (%50) ve fiili eşitlik sağlandığında bu kotanın kaldırılması (Anayasa md. 10)



Neden Pozitif Ayrımcılık ?(8)

Pozitif ayrımcılık, tarihsel olarak dışlanmış grupların, başta eğitim, istihdam ve siyaset gibi alanlara katılımlarını sağlayarak bu gruplara temsil imkânı vermeye çalışan bir dizi kurumsal politika ve uygulamayı ifade etmektedir. Pozitif ayrımcılık politikaları farklılıklar temelinde bir politika anlayışı ile yakından ilgilidir. Bir anlamda etnik aidiyet, cinsiyet, ırk gibi farklılıklar temelinde şekillenen fiili ayrımcılığın önüne geçilmesi amacıyla bu farklılıklar lehine, telafi edici bir "ayrımcılığı" savunur. Pozitif ayrımcılık, fiili eşitsizlikleri ortadan kaldırmaya yönelik bir eşitlik politikasıdır.

Cinsiyetler arası eşitliğin temelini, toplumda mevcut olan fırsatlardan kadınlarla erkeklerin eşit yararlanma olanaklarının varlığı oluşturmaktadır. Siyasal karar alma mekanizmalarına kadınların katılımı demokrasinin en önemli unsurlarından biridir. Ancak içinde bulunduğumuz yüzyılda bile, karar alma mekanizmalarında toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlandığını iddia etmek zordur.

Kadınların siyasal karar mekanizmalarında eksik temsili, demokrasinin anlamına uygun bir biçimde çalışmasına imkan bırakmadığı gibi, bir insan hakkı olan "yönetime katılma" konusunda da, cinsler arası eşitsizlik sorununu gündeme getirmektedir. Bununla birlikte kadınların karar alma süreçlerine eşit katılımı sadece adalet ve demokrasi talebi olmakla kalmayıp aynı zamanda kadının statüsünün geliştirilmesinin de gerekli bir koşuludur.

Kadının her düzeyde yönetime faal katılımı sağlanmadan ve karar alma süreçlerine toplumsal cinsiyet ana yaklaşımı yerleştirilmeden kalkınma ve çağdaşlık hedeflerine ulaşamayacağı açıktır. Çünkü toplumsal fırsatların farklı toplum kesimleri arasında nasıl dağıtılacağı parlamento, hükümet ve politika belirleyen kamu kurumları gibi karar organlarında belirlenmektedir.

Bu nedenle kadın erkek eşitliğini sağlamaya yönelik çabaların başlangıç noktası, yetki ve karar alma süreçlerine katılımında cinsler arası eşitliği sağlayan adımlar atmaktan geçmektedir. Bunun sağlanması aynı zamanda demokratik temsil niteliği ve demokratik süreç açı-

sından da önem arz etmektedir.

Son 20 yıldır, dünyanın çeşitli yerlerinde "cinsler arası eşitlik" ve "pozitif ayrımcılık" gibi kavramlar kullanılarak kadınların karar alma mekanizmalarında yeterince temsil edilmelerini sağlayacak uluslararası sözleşmeler ve ulusal politikalar uygulanmaktadır.

Pozitif ayrımcılık kavramı ilk kez 1970'li yıllarda uluslararası platformda gündeme gelmiştir. Pozitif ayrımcılık kavramı kadınların istihdama katılmamasının hem üretkenlik hem de alım gücü bakımından önemli bir kayıp olduğu gerçeğinden hareketle genellikle erkeklerin egemen olduğu sosyal, politik ve ekonomik alanda var olan eşitsizlikleri azaltmayı amaçlamaktadır.

Örneğin, eşit eğitim imkanları oluşturmak için kız çocuklarına eğitim bursu verilmesi politikaları uygulanmıştır. Kadınların siyasete eşit katılımı için bazı politik düzenlemeler yapılmış ve kadınların siyasete katılımını özendirmek için seçim kanunlarına özel hükümlerin eklenmesi konusunda bir tartışma başlamıştır. Konu 1975 yılında özellikle gündeme getirilerek kota uygulamalarının gerekliliğine dikkat çekilmiştir.

Kısacası eşit toplumsal sonuçlar için üretilen eşitlik politikaları özel önlemler almayı gerektiren (pozitif ayrımcılık) politik açımlardır. Ayrım yapmama ilkesi altında çözülemeyen sorunlar için bir açılım sunan bu politikalar toplumsal yaşamda eşitlik sağlanıncaya kadar yani sonuçlarda eşitliğe ulaşıncaya kadar kadınlardan yana özel önlemlerin alınmasını amaçlamaktadır.

Kadınların siyasetteki oranını arttırmak için sıklıkla uygulanan stratejilerden biri, siyasi partilerin uygun niteliklerde olmak üzere belirli bir oranda kadın aday göstererek kota uygulamalarıdır. Bu strateji; anayasa, seçim kanununda yapılan kota düzenlemeleri veya siyasi partilerin gönüllü kota uygulamaları şeklinde yürütülmektedir.

- Kota fırsat eşitliğine karşı bir uygulama değildir, tersine fırsat eşitliği hakkının kullanılmasını sağlayacak özel önlemlerin alınmasıdır. Kota, kadınların eşit fırsatlardan erkekler kadar yararlanabilmelerini sağlamak için kadınları erkeklerle eşit noktaya



getirmeyi amaçlar.

- Kota seçilmişler arasında yer alan az sayıda kadının üzerindeki sorumluluğu daha fazla kadınla paylaşmalarını sağlayacaktır.
- Kadınlar yurttaş olarak eşit temsil hakkına sahip olmalıdır.
- Kadınların deneyimleri siyasi yaşam için gereklidir.
- Seçim eğitim donanımı ile ilgili değil, temsiliyetle ilgilidir.

Yukarıda gerekçesi açıklandığı üzere ; Avukatlık Yasasının Baro Yönetim Kurulu ve TBB Y.K. üye sayısına ilişkin 89 vd. ile 114 vd. Maddelerinin toplumsal cinsiyet eşitliğinin fiili olarak gerçekleşmesini sağlayacak biçimde yeniden düzenlenmesi, kadın avukatlara baro organlarında %50 kota getirilmesi önerilmektedir.

6) Avrupa Kadın Avukatlar Birliği vb.diğer uluslararası örgütlenmelerle dayanışma ve işbirliği olanaklarının yaratılması, deneyim paylaşımları yapmak suretiyle enternasyonal dayanışma ağının örülmesi.

KAYNAKÇA:

- 1-KSSGM Yetki ve Karar alma Süreçlerinde Kadın,2008
- 2- Kadın Sorunları ve Statüsü Genel Müdürlüğü, Devlet Personel Başkanlığı verileri, 2003
- 3-Savunma Tarihinde Bayan Avukatlar, Av.Adil Giray Çelik
- 4-Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi Cilt/Vol.: 10 - Sayı/No: 1 : 17-38 (2010)
- Türkiye'de ve Yazılı Basında Kadın Yöneticiler Doç.Dr.Senem Besler-Arş Grv.İlke Oruç
- 5-Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı AB Koordinasyon Başkanlığı Bülteni Sayı:53Kadın İstihdamı:Politikalar Etkili mi Değil mi ? AB Uzmanı Fulya Saner Markham
- 6-Almanya Pratiği - Şennur Ağırbaşı ,Doçent, Saarland Üniversitesi
- 7- İzmir Barosu Üyelerinin Çeşitli Değişkenler Açısından Özellikleri Çözüm Önerileri ,2011 sy.70-71
- 8 - Aysun SAYIN, Kota El Kitabı "Geçici Özel Önlem Politikası: Kota" Ka-der yayınları.Ankara, Ağustos 2007

4 NO.LU ATÖLYE TEBLİĞİ

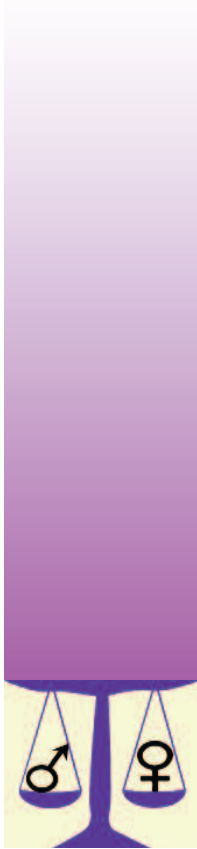
IV-KADININ İNSAN HAKLARI VE ULUSLARARASI SÖZLEŞMELERİN ANALİZİ:

Moderatör: Yrd. Doç. Dr. Tijen Dünder Sezer

Katılımcılar: Av. Lütfiye Kanar, Av. Ayten Ünal, Av. Burçin Oğuz, Av. Reyhan Özkilerci

Ülkemizde artarak ve çeşitli biçimlerde karşımıza çıkan kadınlara yönelik şiddet ve ayrımcılık vakalarını önlemek ve ortadan kaldırmak amacıyla; Türkiye'nin taraf olduğu uluslar arası insan hakları sözleşmelerinde yer alan kadınların insan haklarına ilişkin düzenlemeler incelendi. Uluslararası sözleşmeler; Anayasa'nın 90. maddesi "usulüne göre yürürlüğe konulmuş temel hak ve özgürlüklere ilişkin milletler arası antlaşmalarla kanunların aynı konuda farklı hükümler içermesi nedeniyle çıkabilecek uyuşmazlıklarda milletlerarası antlaşma hükümleri esas alınır." hükmüyle de iç hukukun bir parçası olması nedeniyle de uygulamada önemli olduğu saptandı. Kadının insan haklarına ilişkin uluslar arası hukuk standartlarını, uluslar arası insan hakları hukukunda toplumsal cinsiyet temelinde ayrımcılık yasağını, kadına karşı şiddete dair uluslar arası hukuki çerçeveyi; özel kişilerce gerçekleştirilen şiddet eylemlerinin önlenmesi ve cezalandırılmasında devletin sorumluluğunu bilmek biz hukukçular için özel önem kazanmaktadır.

Birleşmiş Milletler düzeyinde yapılan sözleşmelerde; ülkelerin yükümlülüklerini yerine getirip getirmediğini denetleyen Komite'ler bulunmakta, taraf devletler düzenli olarak Komite'ye sözleşmenin gerekleri olarak neler yapıldığına dair raporlar sunmaktadır. Aynı biçimde sözleşme ile ilgili sivil toplum örgütleri de gölge raporlarıyla taraf devletlerin yükümlülüklerini yerine getirmedeki eksiklerini Komite'ye bildirmektedir. Komite'ler sözleşmeleri yorumlayarak, uygulamasını kolaylaştırmak için belli dönemlerde "Genel Yorum" (Protokol) yayınlamaktadır. Komite'ler sözleşmelere aykırılıklarla ilgili bireysel başvuru olarak taraf devletle-



ri aykırılıkları gidermesi konusunda uyarmakta, tazminat ödemesi gerektiği konusunda tavsiye kararı alabilmektedir.

Avrupa İnsan Hakları Sözleşme'ne aykırılıklarla ilgili Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne başvurulabilmekte, AİHM kararları taraf devletler için bağlayıcı kararlar alabilmektedir.

ULUSLARARASI SÖZLEŞMELER;

- 1- Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS); genel nitelikli olup kadın erkek ayrımcılığını ve kadına yönelik şiddeti doğrudan düzenleyen hükümler içermektedir. Ancak içtihatlarıyla 2009 sonrası NahideOpuz (2009, Kadına Yönelik şiddet), Tekeli-Ünal (2004, Kadına yönelik ayrımcılık ve özel yaşamın gizliliği) davaları ile kadına yönelik şiddet ve kadına yönelik ayrımcılık konusunda devlete pozitif yükümlülük getiren kararlar vermiştir. Avrupa İnsan Hakları Sözleşme'sinin 14. maddesi Sözleşme'nin tanıdığı hak ve özgürlükler açısından ayrımcılığı yasaklarken, 12 No'lu Protokol'ünde Sözleşme'de sayılan hak ve özgürlükler dışında yer alan haklar bakımından da ayrımcılık yasağını içermektedir. Bu nedenle AİHS'ne aykırılıkların (cinsiyete dayalı ayrımcılık ve şiddet durumlarında) 14.madde dayanak yapılarak sözleşmenin iç hukukta uygulanmasında, Anayasa Mahkemesi ve AİHM'ne bireysel başvuru yollarının kullanılabilirdir.
- 2- Birleşmiş Milletler Kadınlara Karşı Her Tür Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi (CEDAW); Sözleşme kadınlara karşı ayrımcılığı "hak" üzerinden tanımlamaktadır. Ayrımcılık yasağı medeni, siyasi, ekonomik, sosyal, kültürel ve diğer alanlardaki her türlü hak kategorisine yönelik "tanıma, kullandırma, yararlandırma, bunarlı engellememe, ortadan kaldırmama ve bunu amaçlamama" yı zorunlu kıldığı gibi "cinsiyete bağlı olarak yapılan her hangi bir ayırım, mahrumiyet ve kısıtlama" yı dışlar. Bu çerçevede ayrımcılık yasağının Sözleşme bağlamında geniş ve kuşatıcı biçimde tanımladığı dikkat çekmektedir.(1) Sözleşme ayrıca devletlere fiili eşitliği sağlamaya yönelik pozitif yükümlülükler

getirmiştir. Bu konuda taraf devletlere geçici özel önlemler olarak, ayrımcılığı ortada kaldırma ve toplumsal cinsiyete bağlı sosyal ve kültürel davranış kalıplarını değiştirilmesi yükümlülüğü getirmiştir. Sözleşmenin etkili bir biçimde uygulanması için bireysel başvuru hakkını tanıyan İhtiyari protokolde 2003 yılında T.C tarafından onaylanmıştır. Gerek CEDAW sözleşmesinin iç hukukta kullanılması gerekse komiteye bireysel başvuru yollarının kullanılmasının teşvik edilmelidir.

- 3- İkiz sözleşmeler; olarak bilinen Birleşmiş Milletler Medeni ve Siyasal Haklar Sözleşmesi ile Birleşmiş Milletler Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmelerinde cinsiyete dayalı ayrımcılığın önlenmesine ilişkin hükümler içermektedir. Birleşmiş Milletler medeni ve Siyasal Haklar Sözleşme'nin 3. maddesi, özgül olarak kadın ve erkeklerin "Sözleşme'de yer alan medeni ve siyasi haklardan eşit biçimde yararlanması" konusunda Taraf Devletlere ödev yüklemektedir. Aynı biçimde Birleşmiş Milletler Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesi'nin 3. maddesi Sözleşmede belirtilen tüm ekonomik, sosyal ve kültürel hakları kullanmada, kadın ve erkeklere eşit hak sağlama yükümlülüğü getirmiştir. Her iki sözleşmede de genel bir eşitlikten söz edilmiş, ancak "Komite" nin "Genel Yorum" larında bu eşitliğin ayrımcılığı yasaklayan, fiili eşitliği sağlama yükümlülüğü olduğu görülmektedir. Bunun sonucu olarak bu haklarla ilgili ayrımcılığa ilişkin bireysel başvuru hakkı sağlanmıştır.
- 5- İstanbul sözleşmesi; olarak bilinen 11.05.2011 tarihinde imzalanan Kadınlara Yönelik Şiddet ve aile içi şiddetin önlenmesi ve bunlarla mücadeleye ilişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi 'nde şiddeti kadına yönelik ve aile içi şiddet olarak ayrı ayrı ele almış. Aile içi şiddetin mağduru kadın olabileceği gibi çocuk, yaşlı, erkek, engelli ve partnerlerden her biri de olabilir. Bu sözleşme ile fiili eşitliğin sağlanması için devlete pozitif yükümlülükler getirilmiştir. Bunun için kadına yönelik ayrımcılık içeren kanun ve uygulamaların yürürlükten kaldırılması. Savaş





durumunda da kadına yönelik şiddetin engellenmesi, çocukların doğrudan şiddetin mağduru olmasa bile şiddete tanık olması durumunda şiddete uğramış sayılmaktadır. Cinsiyete dayalı ayrımcılığın önlenmesi için gerekli tedbirlerin alınması Pozitif ayrımcılık gündeme getirilmektedir.

18 yaşından küçük kız çocukları kadın olarak nitelenmiş.

Bu sözleşme kapsamında "kadına yönelik şiddet bir insan hakkı ihlali" sayılmıştır. Devletlere nötr politikalar yerine toplumsal cinsiyete duyarlı politikalar uygulama yükümlülüğü getirmiştir.

Devlete; organları ve kuruluşları arasında koordinasyon sağlanmak ve veri araştırması yapılması konusunda görev yüklenmiştir.

Her türlü şiddetin önlenmesi ve bununla mücadele etmek için politikaların ve önlemlerin koordinasyonu, uygulanması ve izlenmesi değerlendirilmesinden sorumlu birimler kurma yükümlülüğü getirmiştir

Şiddetin engellenmesi için medyanın rolü tespit edilmiş. 7/24 telefon hattı zorunluluğu, sığınma evleri açma zorunluluğu, hukuki ve diğer tedbirleri alma gör-

evi, zorla evlendirme yasağı getirilmiş, namus vurgusu yapılmıştır.

ÖNERİLER:

Uluslar arası kadının insan haklarına ilişkin sözleşmelerini, uluslar arası insan hakları hukukunda toplumsal cinsiyet temelinde ayrımcılık yasağı içeren hükümlerini; iç hukukumuzun bir parçası haline gelmesi için tanıtıcı eğitim çalışmaları yapılmalı.

CEDAW Komitesine başvuru usullerinin araştırılıp, Komite'ye başvuru olanaklarının yaratılmasını sağlamak.

Bunlarla ilgili gerek devlet raporu gerek gölge raporları hazırlayanlarla bağlantı kurularak ayrımcılıkların tespiti ve bu ayrımcılıkların komitelere başvuru yolları kullanılması,

Kadın avukatların çalışma yaşamında ve özel yaşamında cinsiyete dayalı uğradıkları ayrımcılıkların fiilen engellenmesi için iç hukukta bu sözleşmelerin kullanılması ve buna ilişkin başvuru yolları konusunda bilgilendirme çalışmaları yapılmalıdır.



8 MART'LAR YETMEZ Gerçek Eşitlik İstiyoruz!

Doç. Dr. Ece Göztepe

*Bilkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi
goztepe@bilkent.edu.tr*

Her yıl İsviçre'nin Davos kentinde yapılan Dünya Ekonomik Forumu, 2006 yılından bu yana önemli bir görevi üstleniyor. Saadia Zahidi'nin koordinasyonunda bir grup akademisyen ve araştırmacı, neredeyse bütün ülkelerdeki cinsiyetlerarası eşitsizliği belli indeks verileri etrafında değerlendiriyor . 2011 yılında incelenen 135 ülke arasında Türkiye genel ortalamada 122. sırada yer alıyor. Ama indekste yer alan dört kategoriye ayrı ayrı bakıldığında, Türkiye bu genel ortalamanın altına da düşebiliyor, biraz üstüne de çıkabiliyor. İncelenen dört kategoride Türkiye'nin sıralaması şöyle: Kadınların ekonomik hayata katılımında 132.; eğitime katılımında 106.; sağlık olanaklarından yararlanma ve yaşam beklentisinde 62. ve son olarak siyasal hayata katılımında 89. Bu farklı rakamlara bakıldığında Türkiye'de yaşayan kadınlar açısından sevinilecek bir tablonun mevcut olmadığı açık.

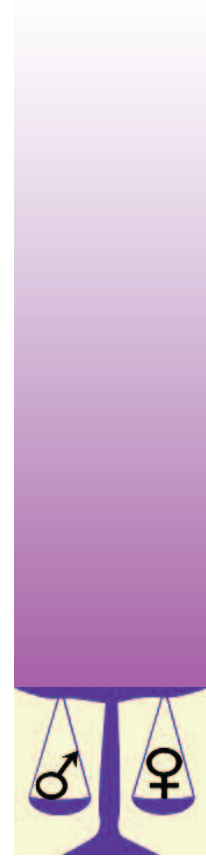
Peki Cumhuriyet'in eşit yurttaşlık vaadiyle kuruluşunun seksen dokuzuncu yılında cinsiyetlerarası eşitlik niye bu kadar uzak bir hayal gibi görünüyor? Ne yapılabilir? Kadınlar ne talep etmeliler? Bu sorulara cevap vermek

için önce kısaca kadınların eşitlik mücadelesinin tarihine bakmakta yarar var.

Modern devletin ve anayasacılık hareketlerinin başlangıç tarihi olarak 18. yüzyılın sonu esas alırsa, cinsiyetlerarası eşitlik mücadelesinin tarihi de öncelikle bu tarihten bugüne uzanan hukuki eşitlik mücadelesiyle başlatılabilir. Bu birinci evrenin halen sürdüğünü önemle vurgulamak gerekir.

İkinci evre ise, 1960'ların sonundan itibaren kadın hareketinin içindeki aktörlerin, hukuki eşitliğin fiili eşitliği sağlamakta yetersiz kaldığını, görünmez bir cam tavanın (glass-ceiling) eşit hakların kullanılmasını engellediğini saptamasıyla başlamıştır. Bu evrede kamusal destek politikalarıyla, en başta biyolojik cinsiyete dayalı kota uygulamalarıyla fiili eşitlik sağlanmaya çalışılmıştır. Ama her hukuk mücadelesinde olduğu gibi, cinsiyetlerarası eşitlik mücadelesi de bir öğrenme ve yenilenme sürecini içinde taşımaktadır. 1970'lerde Batı Avrupa ve Kuzey Amerika'da uygulanan bu yöntemin, yapısı hızla değişen modern toplumlarda yetersiz kaldığı, hatta bazen amaca aykırı sonuçlara neden olduğu görülmüştür. Biyolojik cinsiyetin değil, toplumsal cinsiyetin esas alınmaya başlandığı bu evrenin sonunda, geçici ve özel tedbirlerin (temporary special measures) kriterleri de dönüşmeye başlamıştır.

Halen içinde bulunduğumuz ve 1990'ların başından başlatılabilecek üçüncü evre ise, cinsiyetlerarası



eşitliğin, eşitsizliklerin ortaya çıkmasını engelleyecek politikalarla, toplumu tümünden dönüştürecek yeni siyasalarla daha baştan sağlanması amacını taşıyan gender mainstreaming evresidir. Türkçe'ye "toplumsal cinsiyetin ana akımlaştırılması" olarak çevrilen bu kavram, birinci ve ikinci evredeki talep ve yöntemleri ortadan kaldıran değil, onları tamamlayan bir politikadır.

Özetle, yaklaşık 250 yıldır kadınların yürüttüğü eşitlik mücadelesi üç ana kulvarda birbirini tamamlar biçimde devam etmektedir. Günümüz itibariyle bunların hiçbirisi diğerini etkisiz ve gereksiz kılmamaktadır. Bu nedenle de haklar düzeyinde çalışılırken, uygulamada ne olduğuna da mutlaka bakılmalıdır.

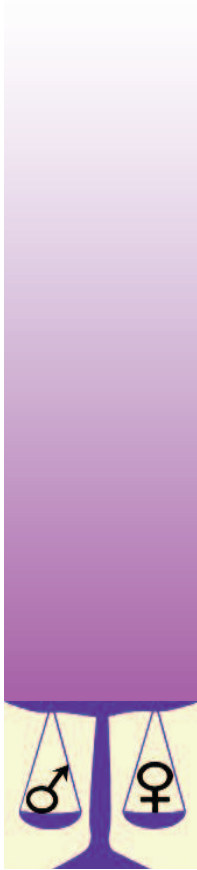
Eşitlik mücadelesine yön veren en temel soru şudur: Eşitlik, farklılıkların yok sayılması yoluyla mı, yoksa farklılıklar dikkate alınarak mı gerçekleştirilebilir? Farklılıkların, eşitliği engellemesi nasıl sağlanabilir? Hukuk, sosyal hayata ve orada ortaya çıkan sorunlara yanıt vermeye çalışır. Dolayısıyla hukuk normlarının sosyal gerçekliğe gözlerini kapaması ya da bu gerçeklikteki aktörlerin sadece bir kısmını dikkate alması, eşitsizlik doğuracaktır. Aynı şekilde, kanun önünde eşitliğin uygulanması da dikkatle izlenmelidir. Çünkü farklı sosyal gerçeklikler karşısında kanunun hiç beklenmeyen sonuçları da hukuk yaratanları ilgilendirmektedir. Hukuk sadece toplumsal ilişkileri normlara yansıtma, aynı zamanda Türk hukuk devriminde olduğu gibi, toplumu dönüştürme işlevini de üstlenir. Bu nedenle eşitlikle ilgili normatif düzenlemelerde öncelikle toplumu eşitliğe doğru dönüştürme işlevi vurgulanmalıdır.

Kadınların cinsiyetlerarası eşitliği sağlamak için öncelikle karar alma mekanizmalarında yer almaları gerekmektedir. Ama toplumsal gerçekliğe bakıldığında, siyasal karar alma mekanizmalarının erkekler tarafından domine edildiği, liyakatın değil, cinsiyetçi bir dışlayıcılıkla başta kriterlerin egemen olduğu görülmektedir. Bu nedenle kadınların siyasal katılımı için hem fırsat, hem de sonuç eşitliği politikalarının

etkin biçimde kullanılması zorunlu görünmektedir. Salt hukuki eşitliğe (fırsat eşitliği) odaklanılmasının en çok eleştirilen yanı, ayrıcalıklı erkeklerin (yani sınıfsal, ırksal vb. ayrımcılıklara uğramayan) norm kabul edilmesi ve kadınların bu norma ulaşmasının, bu normda eşit olmasının talep edilmesidir. Yine de hak eşitliği, cinsiyetlerarası eşitliğin sağlanmasındaki ilk ve en önemli koşuldur. Çünkü haklara sahip olunmadan uygulamadan kaynaklanan eşitsizliklerle mücadele etmek de olanaksızdır. Sonuçta eşitlik (uygulamada eşitlik) ise, salt normatif eşitliğin, fiili eşitliğin güvencesi olmadığının anlaşılmasıyla birlikte dile getirilmeye başlanmıştır. Toplumsal ayrıcalıklar, yerleşik davranış kalıpları, önyargılar haklara eşit ölçüde sahip olsalar bile farklı gruplar arasında farklı uygulamalara neden olabilir. Bu nedenle hukuki eşitliğin fiilen gerçekleşmesi için kota gibi geçici ve özel önlemler alınması gerekebilir. Burada fırsat eşitliği başlangıç noktası olarak kabul edilmesine rağmen, bu eşitliğin toplumsal farklılık ve dezavantajlara rağmen fiilen gerçekleştirilmesi için aktif politikalar gündeme getirilmektedir.

Geçici ve özel önlemler (temporary special measures), Birleşmiş Milletler Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi'nde (CEDAW) Madde 4/1'de "1. Kadın ve erkek eşitliğini fiilen sağlamak için taraf devletlerce alınacak geçici ve özel önlemler, iş bu sözleşmede belirtilen cinsten bir ayırım olarak mütalâa edilmeyecek ve hiçbir şekilde eşitsizlik veya farklı standartların muhafazası sonucunu doğurmayacaktır. Fırsat ve uygulama eşitliği hedeflerine ulaşıldığı zaman bu tedbirlere son verilecektir" biçiminde yer almaktadır. Bu önlemler, görüldüğü üzere sonuçta eşitlik politikasının araçları olarak düşünülmektedir. Bu önlemlerin en önemlisi, hiç kuşku yok ki kotalardır.

Kota, kadınların, en başta siyaset olmak üzere, nüfusa oranla az temsil edildikleri alanlarda temsillerini sağlayan popüler tedbirlerden birisidir. Kota uygulamalarının pek çok çeşidi vardır ve tedbirin başarısını belirleyen birçok farklı faktörün varlığı



sebebiyle “kota rejimlerinden” bahsetmek daha yerinde olacaktır.

Kotaların tasnifi kaynağına ve uygulama biçimine göre yapılabilir.

Kota kurallarının kaynağına göre,

- Anayasal kota (Arjantin)
- Yasal kota (Fransa, İspanya, Kosta Rika)
- (İsteğe bağlı) Parti kotası (Almanya, İsveç) uygulamaları mevcuttur.

Kotanın uygulama biçimine göre ise,

- Aday listesi kotası (belli oranda kadın adayın gösterilmesi, ama listedeki yerlerinin belirtilmemiş olması)
- Seçilme kotası (kadınların seçilme şanslarını esas alan kota türü, örneğin “fermuar sistemi”) vardır.

Literatürde, amaçlanan sonuca ulaşma başarısı bakımından güçlü, orta derecede güçlü ve zayıf kota rejimlerinden bahsedilmektedir. Bu nitelikler, kota rejiminin kapsadığı unsurlara bakılarak saptanır. En güçlü kota rejimleri,

- Somut hedeflerin konduğu,
- Seçim listelerinde kadınların liste yeriyle ilgili bir kuralın mevcut olduğu,
- Kotanın kurumsal bağlama entegre edildiği,
- Bilgilendirmenin yapıldığı,
- Tatmin edici bir uygulama pratiğinin var olduğu ve
- Etkili kontrol ve yaptırım mekanizmalarının tesis edildiği rejimlerdir.

Kotanın etkili olabilmesi için, daha karar aşamasında belli başlı soruların yanıtlanması zorunludur:

- 1) Neden kota konmak istenmektedir? Amaç nedir?
- 2) Kotanın nerede güvence altına alınması istenmektedir?

3) Kotanın etkili biçimde uygulanması sağlanmaktadır mıdır?

4) Sonuçlar nasıl denetlenmektedir? Etkili yaptırım mekanizmaları öngörülme müdür?

Dünyada yaklaşık yüz ülkede değişik kademelerde kota uygulamalarına rastlanmaktadır. Kota uygulamalarının ampirik değerlendirmelerinde ortaya çıkan en önemli saptama, kotanın başarıya ulaşabilmesi, yani amacın gerçekleştirilmesi için,

- 1) Kota kurallarının açık ve somut olması,
- 2) Kadın adayların liste yerlerinin güvenceye alınması,
- 3) Kota kurallarının uygulanmaması halinde etkili bir denetim ve yaptırım mekanizması öngörülme olmalıdır.

Somut hedefler: Kadınların temsili için minimum ya da maksimum kotalar belirlenir. Bu kadınların en az temsil etmesi gereken oranı belirleyebileceği gibi, cinsiyet-nötr bir ifadeyle her iki cinsin maksimum temsilini de düzenleyebilir (örn. Kadınlar ve erkeklerin Türkiye Büyük Millet Meclisinde temsili, yüzde kırktan az olmayacak biçimde kanunla düzenlenir).

◆ **Seçim listelerinde kadınların liste yeriyle ilgili bir kuralın mevcut olması:** Kotalar ya aday gösterilme ya da seçilme odaklı olabilir. Eğer kotalarda liste yeriyle ilgili özel bir düzenleme yoksa, kotalar kadınların temsiline katkıda bulunmayabilir. Nitekim Fransa’da sadece aday göstermede kota arandığından, kadınlar listede yer almakla beraber listenin alt sıralarına konduklarından, sonuca etkili olmayan bir kota sözkonusudur.

◆ **Kotanın kurumsal bağlama entegre edilmesi:** Kota, siyasal sistemdeki seçim sistemine, parti kuralları ve kültürüne entegre edilmeli, kurumsal bir bağlama oturtulmalıdır.

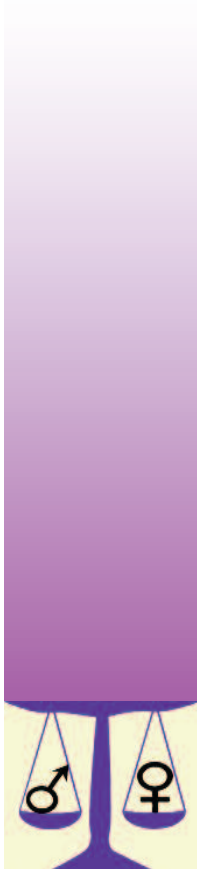
◆ **Bilgilendirme:** Kotanın amacı, kadınların siyasette temsilinin neden önemli olduğu, kadınların eksik temsilinin sistemde yarattığı sorunlar vb. konularda yetkili en üstün organlar bilgilendirme-



bilinçlendirme etkinliğinde bulunmalıdır.

- ◆ **Tatmin edici bir uygulama pratiği:** Kotayı uygulamakla görevli kurumların tatmin edici biçimde kotayı uygulaması önemlidir. Hedefe ulaşılabilmesi için tüm yetkili organların birlikte çalışması büyük önem taşımaktadır.
- ◆ Yukarıda anılan son iki unsur, etkili bir kontrol ve yaptırım mekanizmasının tesis edilmesiyle mümkündür. Eğer kotanın uygulanıp uygulanmadığı denetlenmiyorsa ya da kota kurallarını uygulamamanın etkili bir yaptırımı yoksa, kota salt kağıt üstünde kalmaya mahkumdur. En etkili yaptırım, kotanın uygulanmamış olması halinde aday listelerinin yetkili organ tarafından reddidir. Mali yaptırımlar daha ılımlı bir nitelik taşır.

Kotalara yönelik eleştiriler arasında en dikkat çekici olanı, şu soruyu sormaktadır: Kadınların salt sayısının artması, eşitlik sorunlarının siyaset gündemine daha fazla alınması sonucunu da doğuracak mıdır? Yani kadınlar, siyasal görüşlerini aşan bir dayanışma içine girecekler midir? Bu soru, deskriptif (biçimsel) temsil ile tözsel (substansive) temsil arasındaki ayrılıkla kavramsallaştırılmaktadır. Biçimsel temsilde salt kadınların parlamentodaki sayısı esas alınırken, tözsel temsilde kadınlar için politika üretilip üretilmediği, yani siyasetin içerik ve önceliklerine kadınlar tarafından yön verilip verilmediği önem taşımaktadır. Yapılan araştırmalar, süreç ve sonuç olmak üzere ikili bir ayrım yapmanın zorunlu olduğunu ortaya koymaktadır. Örneğin, sonuç odaklı kotanın ilk uygulandığı Latin Amerika ülkesi Arjantin'de kadınlar %35 ilâ 40 oranında temsil olanağı bulmuş ve kadına yönelik şiddet, kota, cinsel taciz, doğum kontrolü gibi birçok konuyu siyasal gündeme almış olmalarına rağmen, parlamenter siyasal bağlam ve siyasal parti kültürü değişmediği için, sonuçlarda etkili olamamışlardır. Bu da salt kotanın, hem de etkili bir kotanın bile, toplumsal cinsiyet eşitliğini siyaset gündemine almak için yeterli olamayacağını, bunun için köklü bir siyasal bağlam değişikliğinin gerektiğinin kanıtıdır.



Anayasa değişikliği/yapımı üzerine çalışılan şu günlerde cinsiyetlerarası eşitliği fiilen hayata geçirmek, siyasette eksik temsili ortadan kaldırmak için mutlaka anayasal kota konmalıdır. Türkiye Barolar Birliği'nin 2007 Önerisi'nde yer aldığı biçimiyle, bu kotalar TBMM'yi aşan biçimde şöyle formüle edilebilir:

Madde 11: Üyeleri, atama veya seçimle belirlenen tüm kamusal organların oluşturulmasında, ilgili kurumun niteliğine uygun düştüğü ölçüde, kadınlar ve erkeklerin eşit temsil ilkesi öncelikle gözetilir.

Madde 45/III: Siyasal partilerin genel merkez ve il örgütlerinin yönetim organlarında, kadınlar ve erkekler en az yüzde otuz oranında temsil edilir.

Madde 59/son: Kadınlar ve erkekler üye oldukları sendika ve üst kuruluşlarının yönetim organlarında kendi sayılarının en az üçte ikisi oranında temsil edilir.

Madde 92/II: Kadınlar ve erkeklerin Türkiye Büyük Millet Meclisinde temsili, yüzde kırktan az olmayacak biçimde kanunla düzenlenir.

Madde 139/III: Kadınlar ve erkekler il genel meclisi, il belediye meclisi ve büyükşehir belediye meclislerinde en az yüzde otuz oranında temsil edilir.

Madde 141/VI: Üniversitelerin yönetim organlarında kadınlar ve erkekler, sözkonusu kurumlardaki sayılarının en az üçte ikisi oranında temsil edilir.

Madde 144/III: Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ile bunların üst kuruluşlarının yönetim organlarında kadınlar ve erkekler, sözkonusu kurumlardaki sayılarının en az üçte ikisi oranında temsil edilir.

8 Mart Dünya Kadınlar Günü'nün alışveriş merkezlerinin kadınlara promosyon günü değil, kadınların uzun ve acılarıyla dolu hak mücadelesinin simgesi olduğunun unutulmaması umuduyla, bütün kadınlara 8 Mart'ta dayanışma ve mücadele gücü diliyorum!

ANA

Sennur Sezer

Soluğumuz maviydi. Buzla çiçeklenirdi penceremiz.
Sabah anamızı alıp götürürdü. Erken sökerdi. Fabrikaydı.
Soluğumuz maviydi.
Gurbet nedir? Gurbet dil midir?
Okul bir dildir. Ev başka bir dil.
Anam bir dildir, fabrikanın dili. Bir çığlıktır,
bir çığlığı kim çevirebilir?
Ben diliyim anamın.
Vay vay buz çiçekleri pencerelerin. Vay iplik fabrikası vay.
Vay dil bilmez işçileri fabrikanın. Vay sözcüsü işçilerin.
Vay direnişçiler.
Fabrikanın dili anam. Fabrika analardır.
Yerim Dersim'dir, dilim Dimili.
Vaze, söyle demektir. Vano, söylüyor.
-Vaze oğlum! İşçiler vano şeker. Hem para artsın
hem şeker verilsin. Bayramdır.
Vay kardeş, vay okullu oğlu işçi ananın. Vay dillerine kurban.
Ben diliydim anamın.
Tadını duyardım "işçiler şeker istiyor" derken şekerin.
Elinin ağırlığı saçımda dolaşırdı. Anamdı, diliydi açlığımın.

Pencereleri dağa bakar gurbetin. Okul bir dildir. Ev bir dil.
Gurbet çığlıktır.
Kim çevirebilir bir türküyü bir çığlığa.
Ben diliyim işçilerin gurbette. Her toplantıda
eli ağırlaşır anamın saçlarımda.
Soluğum mavi, görürüm. Buz çiçeklenir.
Ben diliyim anamın.
-işçiler kumaş istiyor, ürettikleri iplikten.
Bayramdır.



KADIN CİNAYETLERİ

Leyla Özgür

Avukat, İzmir Barosu

ŞEFİKA ETİK'i, sığınma evinden alıp geldiği gün, bıçaklayarak öldüren ve sonra yakmak için evi ateşe veren kocası İBRAHİM ETİK'in yargılandığı Manisa 2. Ağır Ceza Mahkemesi'ndeki ilk duruşmaya İzmir Barosu Kadın Hakları Merkezinden 5 avukat, İzmir Kadın Platformu temsilcileriyle birlikte katıldık. İstanbul Feminist Kolektifi, Mor Çatı da desteklemek ve davaya müdahil olmak üzere oradaydılar.

Duruşma öncesi basın açıklaması yapılarak artan kadın cinayetleri protesto edildi.

Mağdur vekili arkadaşların yakın ilgisiyle dosya hakkında bilgi alarak duruşma saatini bekledik.

Duruşma saati yaklaştığında salona girmek istediğimizde, futbol karşılaşmasına gidenlerin rahatlığıyla kapıya dayanmış kalabalık bir izleyici gurubuyla karşılaştık.

Kargaşayı gören polis müdahale etti ve izleyiciler salona sırayla alındı.

Önce sanık yakını yirmi beş kişi, pervasız tavırlarla ve gürültüyle yerlerine oturdu.

Mağdur yakınları girebilir dendiğinde sadece, Şefika'nın babası olduğunu öğrendiğimiz başı önüne eğik tek bir kişi salona girdi.

Kadın cinayeti ya da şiddetin konu olduğu davalara kadın örgütlerinin ve baroların destek vermesinin müdahil olarak katılmasının ne kadar gerekli olduğu ilk dakikalarda belli olmuştu.

Sanık, kendisinden ve haklı bulunacağından emin, sahici pişmanlıktan en ufak iz taşımayan bir sesle, özenle kurulmuş bir hikaye anlattı.



“Şefika başka erkeklerle mesajlaşıyordu, ev sahibiyle ilişkisi vardı,

Onu iki kez affetmişti,

O gün erkekliğine laf etmişti,

Hayır cinayeti önceden tasarlamamıştı.

Sorgudaki ifadesinde “benzin alıp çamaşır sepetine sakladım, çocukları akrabalara gönderdim” demişe de onlar doğru değildi.

Evi öfkesi dinmediği için ateşe vermişti.

Şefika sığınma evinde doğru dürüst banyo yapamadığı için duşa girmişti,

Kendisi de çıplak olduğu ve üşüdüğü için yorgan örtünmüştü,

Şefika “sen erkek misin ne güzel erkekler var” demişti..

Namus meselesiydi, serde erkeklik vardı.

Sanık değil, Şefika'nın ölü bedeni yargılanıyordu.

İki oğul babalarını destekleyen beyanlarını verirken aynı hoyratlığı sergiliyorlar hatta biri dönüp yerine otururken açıkça gülümsüyordu.

Duruşma çıkışında, İzmir Kadın Platformu'ndan bir arkadaşı, “Yavrum anneniniz bir kez daha öldü bu gün,” deyince; aynı çocuk: “Öldürürüz ne olacak” demekten çekinmedi.

Nitekim öldürüyorlar :

Dünyada, öldürülen kadınların yüzde yetmiş i eşleri ya da sevgilileri olan erkekler tarafından öldürülüyor.

Bu kadınların yüzde 41'i boşanmak istedikleri için, yüzde 32'si kıskançlık bahanesiyle, yüzde 16'sı ise erkeği reddettiği için öldürüldü.

Türkiye'de yaşanan kadına yönelik şiddet ve cinayet olaylarının, en az yüzde 64'ünde, mağdurların tehdit altında olduğu, aileleri, akrabaları, arkadaşları ve çevrelerince bilinmekteydi.

İstatistikler kadın cinayetlerinin son yıllarda yüzde 1400 arttığını gösteriyor.

Çünkü; Yaklaşık 10 yıldır küresel sermayenin çıkarlarına uygun davranmaya yeminli, kapitalizmle hiçbir çelişkisi olmayan, ancak cahil kitlelerin desteğini alabil-

mek için İslami değerlere sahip çıkan bir zihniyet iktidardadır. Hem aslında dinler üstü küresel sermayeye göbekten bağlı olan hem Müslümanların iktidarıymış gibi görünmeyi başaran bir demagoji hüküm sürüyor ülkemizde.

Toplumdaki genel muhafazakarlaşma eğilimi, yazılı olmayan, toplumsal bağnazlık kurallarının daha da sertleşip keskinleşmesine yol açıyor. Zaten on binlerce yıldır eril söylemle “sofradaki yeri öküzümüzden sonra gelen” diye tarif edilen kadınlar, İslamın bezirganca yorumlanmasından gelen etkilerle iyice değersizleşiyor. Eskiden, halk ozanlarınca ”Koşumdan koşuma gözleri öpülmesi öğütlenerek “ emeğin yüceltilmesine simge olan öküzlerden hemen sonra kadınların geliyor olması bile artık mümkün görünmüyor.

Muhafazakâr düşüncenin eşitsizlik sistemiyle bir çelişkisi yok.

Egemenler aile diyor, kadın sorunu diyemiyor. Milli manevi değerlerimiz elden gidiyor feryatları kadını sindirmeye ve itaat kültürünü benimsetmeye yöneliktir.

Günümüzde “Kadını dillerinde küfür gibi taşıyan adamlarla, kadınlıklarını içlerinden söküp atamadıkları bir çeşit kötülük gibi taşımak zorunda kalan kadınlar” yaşıyor. Erkekliği kadın bedeninin ve ahlakının bekçiliğiyle özdeşleştiren, mülkiyetçi, hükmedici, eril bir mantıkla mutabakata ulaştırılan , bu yaşama tarzıdır.

Bu dönemin iktidar sahiplerinden, kadınların siyasi ve aile içi düzene uyumunu sağlayacak tedbirler almakta başka bir tutum beklenemeyeceği açıktır.

O kadar ki, yeni yasalar kadını değil aileyi esas alarak hazırlanıyor, kadın ancak ailenin bir parçası olarak mevcudiyet ve görünürlük kazanabiliyor.

Toplumsal vurdumduymazlığın gizli açık onayıyla işlenmeye devam eden kadın cinayetlerinin yakın vadede sona erdirilebileceği umudunu taşımak pek mümkün görünmüyor.

Bu süreçte, toplumsal savaşımın yanı sıra , katlanarak çığ gibi çoğalan somut olaylara doğrudan müdahil olmak,yapılacak en acil iş olarak önümüzde durmaktadır.





TÜRKİYE BAROLAR BİRLİĞİ



TÜBAKKOM
1. KADIN AVUKATLAR KURULTAYI

21-22 Nisan 2012
ANKARA

**HUKUKA, DÜNYAYA VE YAŞAMA DAİR
SÖZÜMÜZ VAR!**



**Haklarınızı Bilmek Şiddeti Ortadan
Kaldırmanın İlk Adımıdır.**



**İZMİR BAROSU KADIN HAKLARI DANIŞMA VE
HUKUK ARAŞTIRMALARI MERKEZİ**

**KADINA YÖNELİK ŞİDDETE VE
AYRIMCILIĞA KARŞI YALNIZ
DEĞİLSİNİZ**

**İzmir Barosu
Kadın Hakları Danışma ve Hukuk Araştırmaları
Merkezi
İzmir Adliyesi B Blok K:3 No:331 Bayraklı /İzmir**

Tel:0 232 400 00 04

www.izmirbarosu.org.tr
info@izmirbarosu.org.tr

KADINA YÖNELİK ŞİDDET BİR İNSAN HAKKI İHLALİDİR

Kadına yönelik şiddet; kadınların temel özgürlüklerini ve insan haklarını ihlal edip engellediği gibi, yaşam, güvenlik, onur, özgürlük ile bedensel ve cinsel bütünlüğün dokunulmazlığı haklarını kullanmalarını da olanaksız kılmaktadır. Bu toplumsal gerçeklik karşısında İzmir Barosu bir hukuk örgütü olmanın sorumluluğu ile Kadın Hakları Danışma ve Hukuk Araştırmaları Merkezi (KHM)nin açılmasına karar vermiş ve Merkezimiz 16 Aralık 2011 tarihinden beri hizmet vermektedir.

Merkez;

*Şiddete uğrayan kadınlara yalnız olmadıklarını ve haklarının neler olduğunu, bu hakları nasıl kullanabileceklerini anlatmayı,

*Sorunlarına çözüm üretmeleri konusunda özgüven kazandırmayı ve gerekli kurumlarla işbirliği yaparak onlara destek olmayı,

*Kadının insan haklarının korunması, kadın olmaktan kaynaklı uğradığı ayrımcılıkların önlenmesi, yasalarda ve uygulamada yer alan cinsiyetçi anlayışın ve hükümlerin değiştirilmesi ile kadına yönelik şiddetin ortadan kaldırılması mücadelesine katkıda bulunmayı,

*Uluslararası Sözleşmelerin yaşama geçirilmesini sağlamayı amaçlamaktadır. Bu amaçla merkezde, gönüllü avukatlar tarafından danışmanlık hizmeti verilecektir.

Merkeze Kimler Başvurabilir?

Fiziksel, cinsel, psikolojik vb. her türlü şiddete maruz kalan, ya da ekonomik gücü yeterli olmayıp aile hukukuna ilişkin konularda (evlenme, boşanma, nafaka, velayet, babalık davası vb.) bilgi almak isteyen kadınlar başvurabilirler.

Eğer sosyal yaşamda, beraberliğinizde, evliliğinizde veya ailenizde eziyet görüyorsanız, dayak yiyorsanız, yaralanıyorsanız, tehdit

ediliyorsanız, eve kapatılıyor veya hapsediliyorsanız (yaralama, hürriyet gaspı), tecavüze uğruyorsunuz, istemediğiniz cinsel eylemlere zorlanıyorsanız, tacize maruz kalıyorsunuz, ayrımcılığa uğruyorsunuz, ısrarlı bir şekilde takip ediliyorsanız veya çocuklarınıza kötü muamele edildiye/ediliyorsa, cinsel istismara uğruyorlarsa, konusu aynı zamanda suç teşkil eden bu eylemlere karşı yalnız ve çaresiz değilsiniz.

Merkez size nasıl yardımcı olacaktır?

İzmir Barosu Kadın Hakları Danışma ve Hukuk Araştırmaları Merkezi İzmir Adliyesi B Blok 331 numaralı odada hizmet vermektedir. Telefon numarası **400 00 04**'dür. Şahsen ya da telefon ile başvurduğunuzda yasal haklarınız konusunda bilgilendirilecek ve çözüm odaklı bir anlayışla sorunun çözümüne uygun merciyeye yönlendirileceksiniz. Tüm bu aşamalarda gönüllü avukatlarımız vasıtasıyla hukuki destekten yararlanacaksınız.

Şiddete uğradığınızda neler yapmalısınız?

En yakın karakola veya **155** nolu telefona başvurun, tutanak tutturun ve adli tıptan rapor istediğinizi belirtin. **183** numaralı danışma hattını arayarak en yakın karakol ya da sağlık birimi konusunda bilgi alabilirsiniz.

En yakın sağlık birimine doğrudan başvurarak, şiddete uğradığınızı belirterek adli rapor verilmesini isteyin. Sağlık yetkilileri bu talebi emniyete ve savcılığa intikal ettirmekle yükümlüdür.

Aile içinde şiddete uğradıysanız 4320 sayılı Yasa'ya göre koruma kararı verilmesini istediğinizi, Karakol veya Savcılığa bildirebilirsiniz veya Aile Mahkemesine şahsen başvurarak yasadaki koruma tedbirlerinin verilmesini isteyebilirsiniz. Bu taleplerinizle ilgili olarak başvuruda harç alınmayacaktır.

**ŞİDDETİ ÖNLEMELİK İÇİN, ŞİDDETE KARŞI SESSİZ KALMAYIN.
YASALARDA KADINA YÖNELİK ŞİDDET HAK DEĞİL, SUÇTUR!
KİMLİĞİNİZE, KİŞİLİĞİNİZE, BEDENİNİZE RIZANIZ DIŞINDA
DOKUNULMASINA İZİN VERMEYİN!!!**



**8 MART
DÜNYA
KADINLAR
GÜNÜ**

Basın Açıklaması/Saat:11.⁰⁰
İZMİR ADLİYESİ 4. KAT BARO BİRİMİ

PANEL / Saat:13.³⁰

**Mal Rejimleri, Tasfiyesi ve
Uygulama Sorunları**

Prof. Dr. Demet ÖZDAMAR

DEÜ Hukuk Fakültesi Medeni Hukuk ABD Başkanı

Mustafa ATEŞ

Yargıtay 2. Hukuk Dairesi Üyesi

(Eski Ankara Aile Mahkemesi Hakimi)

İZMİR BAROSU KONFERANS SALONU - ALSANCAK

Kokteyl ve Kadın Şarkıları

Dinletisi / Saat:17.⁰⁰

İZMİR BAROSU SERGİ SALONU - MERKEZ
BARO / ALSANCAK

İZMİR BAROSU